

Vladimir Putin og Dmitrij Medvedev om terrorisme

Språklig stil i utvalgte uttalelser etter terrorangrepene mot Moskvas undergrunn 29.mars 2010

Masteroppgave i russisk av Håvard Skøien

Universitetet i Bergen: Institutt for fremmedspråk. November 2011.

Veileder: Ingunn Lunde

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Innledning

- Terroraksjonene på undergrunnen i Moskva 29.mars 2010
- Terror i Russland
- Terror og retorikk

Kapittel 2: Newspeak – en generell innføring

- Newspeaks historie
- Newspeak: Noen språklige kjennetegn
- Newspeak i samfunnet

Kapittel 3: Det russiske språket under og etter perestrojka

- Talekultur i Sovjetunionen
- Forandringer i talekulturen fra Sovjetunionen til etter unionens fall

Kapittel 4: Noen hovedpunkter i generell retorikk

- Hva er retorikk?
- Hva kjennetegner retorikken i vår tid?

- Kairos, Aptum og Ethos
- Hva kjennetegner godt språk og hensiktsmessige formuleringer?
- Hvilke virkemidler kan man ta i bruk for å overbevise andre mennesker?
- Mottagerens karakter

Kapittel 5: Retorikken til Putin

- Teknokraten
- Handlingens mann
- Den sterke mannen
- Machomannen
- Patrioten
- Putins mange ansikter

Kapittel 6: Retorikken til Medvedev

- Medvedevs image som politiker
- Medvedevs språk
- Medvedev og terrorisme

Kapittel 7: Analyse av Putins uttalelser vedrørende terrorisme

- Bruk av personlige pronomen
- Stil
- Adjektivbruk
- Gjentakelse
- Nominalfraser
- Språklig selvtillit
- Konklusjon

Kapittel 8: Analyse av Medvedevs uttalelser vedrørende terrorisme

- Tøff retorikk
- Myk retorikk
- Språklig selvtillit
- Personlige pronomener
- Spesielle adjektiver
- Gjentakelse
- Henvisning til tidligere suksess
- Konklusjon

Kapittel 9: Sammenligning av Putins og Medvedevs retorikk og konklusjon

- Hva kjennetegner Putins og Medvedevs retorikk på saksområdet terrorisme?

Kapittel 1: Innledning

I denne oppgaven skal jeg se hvordan Putins og Medvedevs retorikk utfolder seg på saksfeltet terrorisme. Jeg har valgt å fokusere på terrorisme fordi dette temaet har en tendens til å få frem følelser i folk. Dermed er det godt egnet til å vise hvordan retorikken til Putin og Medvedev ser ut i praksis. Både Putin og Medvedev har vært president i Russland i flere år og det er spennende å se om det finnes mange forskjeller i deres anvendte retorikk eller om de grovt sett deler det samme språket. I det følgende kommer mitt fokus til å være på en sammenligning. Ved å sammenligne retorikken blir det enklere å se hvilke språklige trekk som skiller seg ut fordi man har noe å måle opp mot. Jeg har valgt meg ut noen punktnedslag i Putins og Medvedevs retorikk som omfavner forskjellige språklige og retoriske kategorier. Disse punktnedslagene skal jeg komme tilbake til senere i oppgaven. Jeg er interessert i å belyse både *likhetene* og *forskjellene* i retorikk mellom Putin og Medvedev. Hvis det viser seg at Putin og Medvedev har store forskjeller i anvendt retorikk vil dette være interessant. Jeg forventer at Putins tøffe stil er dominerende og at Medvedev kun i mindre grad benytter seg av en slik tøff stil. Medvedevs rykte om å være liberalt innstilt og mindre uvennlig stemt mot Vesten i forhold til Putin spiller inn her. Putin skal ifølge min hypotese ha en klar tendens til å bruke en svært kraftfull retorikk for å samle oppslutning om sin kamp mot terrorisme. Dette begrunnes med at Putin fremstår som en autoritær leder som har slått hardt ned på utfordringer av hans maktmonopol. Generelt kan man også si at russiske ledere bruker en tøffere retorikk enn for eksempel vesteuropeiske ledere og jeg forventer at dette også blir gjenspeilet i min analyse.

Jeg har delt inn oppgaven i ni kapitler. I det følgende skal jeg gi en kort oversikt over hva de forskjellige kapitlene skal dreie seg om. I denne innledningen skal jeg senere gi en oversikt over terrorangrepene som rammet Moskva 29. mars 2010. Så kommer en kort gjennomgang av terrorproblematikken i Russland, før terror og retorikken i tilknytning til denne blir

diskutert. Etter dette følger en oversikt over Putin og Medvedevs liv som toppolitikere, hvor fakta om dem presenteres. I kapittel 2 skal jeg gi en innføring i Newspeak. Newspeak er navnet på den politiske talestil som var vanlig under Sovjetunionen. Sentrale stikkord her er opplesning og lite rom for kreativitet. Jeg skal komme nærmere inn på opprinnelsen til Newspeak i det aktuelle kapitlet. Min gjennomgang av Newspeak skal i hovedsak støtte seg på Weiss` (1986) analyse av denne språkstilen. I analysekapitlene senere i oppgaven vil jeg også komme tilbake til Newspeak og vise i hvilken grad denne tungroddede stilen har påvirket ledere i dagens samfunn. I kapittel 3 skal jeg vise hvordan det russiske språket har utviklet seg etter perestrojka. Det er viktig å se på hvilke konkrete endringer som har funnet sted siden Gorbatsjov-epoken. Det er naturlig nok vanskelig å sette noen dato på når denne forandringen begynte og hvor lenge den holdt på, siden ethvert språk naturlig nok er i kontinuerlig utvikling. Det å se på perioden disse omveltningene fant sted er viktig for å studere retorikk i dagens samfunn. I dette kapitlet skal jeg hovedsakelig basere min fremstilling av emnet på Ryanazova og Wades (1999) analyse av det russiske språket før og etter perestrojka. I kapittel 4 følger en kort innføring i retorikk. I dette kapitlet vil jeg gå gjennom relevante begreper og se hvordan disse kan knyttes opp mot Putin og Medvedev. Min gjennomgang av temaet vil i hovedsak støtte seg på Jens Kjeldsens (2004) analyse av retorikk.

Videre skal jeg gjøre rede for hva det er som kjennetegner Putins og Medvedevs språk, og i tillegg hva de eventuelle forskjellene mellom dem består i. Kapittel 5 og 6 vil være en generell innføring i hvordan retorikken til Putin og Medvedev fremstår i offentligheten. Disse vil i stor grad være basert på hva andre har skrevet om retorikken til Putin og Medvedev. Det er skrevet relativt mange artikler og bøker om Putins retorikk. I min gjennomgang av Putins retorikk har jeg i stor grad støttet meg på Michael Gorhams (2005 og 2006) analyser av Putins språk. Disse analysene har vært svært nyttig for å synliggjøre hva det er som gjør Putins retorikk unik. Medvedevs språk er kun i mindre grad omtalt i faglitteraturen og det har derfor vært en utfordring å finne nok materiale til å lage en analyse av hans språk. Derfor har det vært nødvendig å studere ulike kommentarartikler på Internett. Utfra disse har jeg så laget en oversikt over hva som karakteriserer retorikken til Medvedev.

I analysekapitlene skal jeg se på retorikken som Putin og Medvedev benytter seg av når de uttaler seg om terrorisme. Jeg har valgt å studere fire uttalelser fra Putin og fire fra Medvedev. Disse uttalelsene kom Putin og Medvedev med i timene og dagene etter terrorangrepene i Moskva 29.mars 2010 og de vil dermed være med på å kaste lys over på hvilken måte Putin

og Medvedev uttaler seg i en krisesituasjon. Jeg har bevisst valgt å analysere dels uttalelser som har som hovedmål å straffe terroristene, dels uttalelser fra seremonier der de skadde og omkomne blir hedret. Dette er nødvendig for å få frem et større spekter av følelser etter at et terrorangrep har rammet Russland.

I det følgende skal jeg vise hvordan min analyse av Putins retorikk vil materialisere seg. Analysen har jeg lagt vekt på, fordi den viser mine funn i denne oppgaven. Siden Putin har større ansiennitet som statsleder er det naturlig at analysen av hans språk vil komme før analysen av Medvedevs språk. I kapittel 7 vil jeg analysere Putins uttalelser. Et poeng å merke seg er at siden Putin har hatt en maktposisjon som folkevalgt i Russland sammenhengende helt siden år 2000 er det naturlig at mange har analysert hvordan hans språk utfolder seg. Derfor har, som nevnt ovenfor, materiale om hans retorikk vært tilsvarende enklere å få tak i, sett i forhold til materiale om Medvedev. Eberhard Fleischmann (2010) har publisert en interessant monografi av Putins språk. I min analyse av Putins retorikk skal jeg ta utgangspunkt i Fleischmanns funn og se om hans analyse får mer eller mindre vekt ved å se på mine utvalgte punktnedslag. Et viktig forbehold må likevel her tas. Fleischmann har i første rekke konsentrert seg om ordvalg og semantikk. Mitt hovedfokus er derimot på den aktuelle stilen og den konkrete retorikken Putin benytter seg av, og kun i begrenset grad på det ordnivået som Fleischmanns analyse hovedsakelig tar for seg. Dermed bidrar min oppgave i flere tilfeller til å fylle ut bildet av Putins retorikk. De områdene hvor min analyse i størst grad fyller ut Fleischmanns analyse er undersøkelsene av personlige pronomener og det jeg kaller «språklig selvtillit». Den siste kategorien vil jeg gjøre rede for i dette kapitlet.

Disse kategoriene er naturligvis meget forskjellige i sin natur, men hver for seg bidrar begge til å kaste lys over hva som gjør Putins retorikk spesiell. Andre kategorier, som for eksempel Putins tøffe språk mot terror, er noe Fleischmann tar opp i sin analyse, og da er det naturlig å sammenligne mine funn med de funn han har gjort. Denne sammenligningen vil jeg gjøre fortløpende i analysekapitlet av Putins retorikk. Medvedev har på mange måter kommet i skyggen av sin forgjenger i presidentembetet, Putin, og sliter følgelig med å komme seg ut av denne. Om også Medvedevs retorikk kommer i skyggen av Putins retorikk på saksfeltet terrorisme er et spørsmål oppgaven min vil bidra til å belyse.

I kapittel 8 vil jeg analysere fire uttalelser Medvedev kom med i forbindelse med terrorangrepene i Moskva 29.mars 2010. Det har som nevnt ikke vært like enkelt å finne

vitenskapelige undersøkelser av Medvedevs retorikk. Medvedev har kun sittet som president i en relativt kort periode og derfor er utvalget av analyser om hans retorikk foreløpig ikke så stort. Derfor bidrar min analyse i en viss grad til å brøyte nytt land. Jeg har i denne analysen sett nærmere på bestemte elementer av Medvedevs retorikk. Disse elementene består av bruk av personlige pronomener, gjentakelse, tøff retorikk, myk retorikk, bruk av spesielle adjektiv, henvisning til tidligere suksess og det jeg kaller for «språklig selvtillit».

Til slutt skal jeg i kapittel 9 sammenligne funnene jeg har gjort i analysekapitlene av Putins uttalelser og Medvedevs uttalelser. Sammenligningen skal være med på å belyse hvilke forskjeller som finnes mellom retorikken til Putin og retorikken til Medvedev. Dette kapitlet skal i tillegg fungere som konklusjon, hvor jeg også skal se på relevante områder for videre forskning.

Til innsamling av materiale har den russiske avisdatabasen Integrum vært svært nyttig. Der er det mulig å søke på uttalelser gjort av en person på en spesiell dag, og da var det lettere å finne aktuelle uttalelser enn ved å gjøre et vanlig søk på nettet. Integrum inneholder de fleste russiske aviser og det er forholdsvis enkelt å få en oversikt over hva disse avisene har skrevet ved å bruke denne databasen. Mine åtte utvalgte uttalelser fra Putin og Medvedev er hentet fra Integrum. Jeg har føyd til linker der jeg har funnet dem, og ellers fulgt Integrums angivelse av kilde. Disse uttalelsene varierer i fullstendighet og lengde.

En rettesnor for mitt arbeid har vært masteroppgaven til Anniken Langøigjelten (2008), omhandlende ordvalget til Jeltsin og Putin i forbindelse med de to krigene i Tsjetsjenia. Min søster Ragna Skøien og mine medstudenter Marianne Isaksen og Benedikte Vardøy Fjellanger har bidratt til korrekturlesning av kapitlene i denne oppgaven. I tillegg vil jeg takke min veileder Ingunn Lunde for innsatsen hun har lagt ned mens denne oppgaven har blitt til.

Ved flere anledninger har jeg kursivert noen ord fra uttalelsene jeg har tatt for meg, og disse kursiveringene er mine hvis ikke annet er angitt.

En av linkene fra Internett som jeg har benyttet meg av fungerer ikke lenger (Url 3). Derfor legger jeg med den aktuelle teksten i appendixet, etter primæruttalelsene.

Terroraksjonene på undergrunnen i Moskva 29.mars 2010

Terroraksjonene i Moskva 29.mars 2010 var svært ødeleggende. Målet med bomben var at flest mulig mennesker skulle miste livet. I angrepene mot de to undergrunnsstasjonene Lubjanka og Park Kultury ble til sammen 40 mennesker drept og over 100 skadet (Url 1). Flere av disse skadene var alvorlige og noen av dem livstruende. I tillegg var de materielle skadene omfattende, selv om dette naturlig nok kommer i bakgrunnen når menneskeliv går tapt. Gjerningsmennene ble festet på kamera mens de var på vei ned til metroen, men denne informasjonen rakk likevel ikke å forhindre angrepene. Det er antatt at detonasjonen av bombene foregikk ved hjelp av mobilsignaler. Umiddelbart etter disse terrorangrepene på undergrunnen i Moskva var det mange som fryktet at det kunne være utplassert flere bomber. Likevel fortsatte folk å pendle til jobben ved å ta metroen fordi det var vanskelig å tenke seg en alternativ måte å transportere så mange mennesker på kort tid. Metrolinjer som ikke ble direkte rammet av eksplosjonene fortsatte å være operative. For mange var det også viktig å vise terroristene at de ikke ville bli hjemme i frykt for nye terrorangrep.

Terroraksjonene var et alvorlig anslag mot den russiske staten. Den russiske sikkerhetstjenesten FSB var raskt ute med å legge skylden for terrorhandlingene på to kvinnelige selvmordsbombere fra Kaukasus (Url 2). I ettertid har det kommet frem at det etter all sannsynlighet var islamistiske separatister som sto bak disse angrepene. Slike ekstremister, som ser på vold som et legitimt middel for å forandre det bestående, har som mål å destabilisere det russiske samfunnet ved hjelp av selvmordsangrep. Dette er ikke noe nytt fenomen i russisk historie. Spesielt etter Sovjetunionens sammenbrudd har terroraksjoner ofte hjemmøkt Russland. Særlig Moskva og de urolige republikkene i russisk Kaukasus, som for eksempel Tsjetsjenia og Dagestan, har opplevd gjentatte angrep. I kraft av å være hovedstad i Russland er Moskva sannsynligvis det mest utsatte målet for voldelige angrep. St. Petersburg har etter at byen mistet statusen som hovedstad i Russland etter den russiske revolusjonen ikke opplevd terror i samme grad som Moskva. Siden politikorpset i Moskva er stort og til dels godt utstyrt er Nord-Kaukasus antagelig et enklere mål, men et angrep her vil få tilsvarende mindre propagandaverdi. Det å ramme sentralmakten der det svir mest er en måte å skaffe oppmerksomhet rundt saken på som er ganske vanlig for terrorister. Slike angrep som

rammet Moskva 29.mars 2010 vil også ha størst sjanse for å få internasjonal oppmerksomhet, noe som sannsynligvis er ønskelig for terroristene.

Terror i Russland

I mange år har Russland slitt med en bølge av terrorangrep. Historisk har et av de største problemene vært at de kaukasiske folkeslagene har blitt utsatt for en hardhendt russifisering, i forsøket på å inkorporere deler av Kaukasus i den russiske staten. Dermed har individer fra kaukasiske folkeslag fra tid til annen tydd til vold for å få gjennomslag for uavhengighet eller i det minste økt autonomi fra Russland. Dette har gitt seg utslag i diverse terrorangrep på russisk jord. Reaksjonen fra de russiske styresmaktene har som oftest vært å svare med harde innstramninger og økt bruk av vold mot terroristene og deres familier. Volden utvikler seg da gjerne til en ond sirkel hvor terrorister blir rekruttert på grunnlag av økt maktbruk fra sentralmyndighetene i Moskva. På denne bakgrunnen må de dødelige angrepene i Moskvas undergrunn 29.mars 2010 ses.

De to krigene i Tsjetsjenia er sentrale i forståelsen av terrorproblematikken i Russland. Den første Tsjetsjenia-krigen foregikk fra 1994 til 1996 og var initiert av den daværende russiske presidenten, Boris Jeltsin. Den russiske hæren pådro seg svært store tapstall og ble tvunget til å inngå våpenhvile. Dette var upopulært i mange sjikt av befolkningen og følte for mange som den ultimate ydmykelsen av den stolte russiske hæren som hadde gått seirende ut av andre verdenskrig.

Den andre Tsjetsjenia-krigen varte fra 1999 til 2002. Putin var hjernen bak denne krigen som gjorde slutt på tsjetsjenernes håp om uavhengighet, i alle fall på kort sikt. Dette var nok en brutal krig hvor den russiske hæren bombet den tsjetsjenske geriljaen nærmest sønder og sammen. Russland ble stående igjen som seierherre, i og med at den russiske føderasjonen beholdt sine grenser fra før krigens begynnelse. Etter denne krigen har det ikke vært ytterligere forsøk fra noen av de russiske delstatene på løsrivelse og uavhengighet. Årsaken til

dette kan være den omfattende voldsbruken som de russiske styresmaktene svarte med i Tsjetsjeniakrigene.

Etter den andre krigen på tsjetsjensk territorium har det hersket en slags fredstilstand i området, men det har likevel vært langt fra sikkert å oppholde seg der. Etter at Ramzan Kadyrov tok over som president i Tsjetsjenia i 2007 har forholdene for journalister og kritiske stemmer generelt blitt dårligere, og pressefriheten i denne republikken er per dags dato omtrent ikke tilstedeværende. Tsjetsjenia har blitt roligere etter slutten på de to Tsjetsjenia-krigene, men dette betyr bare at volden har spredt seg til naborepublikkene, og det har funnet sted mange terrorangrep i de andre kaukasiske republikkene (Url 2).

Putin erklærte i april 2002 at de militære operasjonene i Tsjetsjenia var kommet til veis ende, men i virkeligheten fortsatte tsjetsjenske geriljagrupper å arrangere gisseltakinger og attentater (Fleischmann 2010:140). Gisselaksjonen i Dubrovkateateret i Moskva i oktober 2002 hvor 129 gisler og 41 gisseltakere ble drept er et eksempel på at volden eskalerte videre (Url 1). En av grunnene til at et så høyt antall gisler ble drept var at de russiske myndighetene nektet å forhandle med terroristene, og dermed ble tapstallene også unødige høye.

Å undertrykke terrorismetrusselen ved bruk av den russiske militærmakten kan neppe sies å ha vært en god løsning (Fleischmann 2010:145). Problemene i Tsjetsjenia fremstår i stor grad som uløste den dag i dag, og ingen løsning synes heller å være i sikte. Massiv bruk av vold har ikke ført til fredelig sameksistens i Nord-Kaukasus.

Angrepene mot Moskvas undergrunn 29.mars 2010 var de dødeligste i den russiske hovedstaden siden en selvmordsbomber tok livet av 41 mennesker i en lignende aksjon (Url 2). Dette viser at metroen i Moskva har vært særlig utsatt for dødelige angrep etter Sovjetunionens fall.

Den store arbeidsløsheten i Kaukasus har gjort det enkelt for ekstremistiske ledere å rekruttere spesielt unge mennesker til terroraksjoner (Fleischmann 2010:146). Noen ganger er disse menneskene villige til å gå i døden for saken og blir dermed selvmordsbombere. Også fanatikere fra andre land har vært med på å utføre slike angrep i Russland, men det er vanskelig å si hvilket omfang dette har hatt. Deler av Nord-Kaukasus har gjennom flere år

omtrent vært en krigssone hvor det hvert år har funnet sted mange terroraksjoner. Noen av terroristene har hatt som mål å opprette et islamistisk kalifat i Kaukasus, men dette synes å være fullstendig urealistisk. Russiske ledere tviholder på den nasjonale integriteten og nekter å forhandle om noe som kan føre til at Russland taper land.

Tidligere terroraksjoner på russisk jord har foregått på mange forskjellige måter. En metode for å ramme flest mulig har vært å sprengte et tog eller et fly i luften. Statiske mål som for eksempel et teater eller en skole har også vært mål for terroraksjoner. Fordelen til terroristene er at de har overraskelsesmomentet på sin side, siden ingen vet nøyaktig når, hvor og på hvilken måte de vil slå til. Det er naturlig nok vanskelig å sikre en metrostasjon i en travel storby fullt ut siden det passerer veldig mange mennesker der på en dag og en ransakelse av alle som benytter seg av dette tilbudet vil være et håpløst prosjekt, i og med at hele samfunnet ville blitt lammet uten metroen. Derfor må man forsøke å hindre terror på andre måter.

Terroraksjoner får frem mange følelser i mennesker og sikkerheten blir gjerne prioritert over alt annet. En følelse av trygghet er noe av det mennesket setter høyest og dermed er det nødvendig å eliminere trusselen som terroristene utgjør nærmest for enhver pris. Det er svært vanskelig å akseptere terroraksjoner fordi de kan ramme mennesker som ikke har direkte skyld i noe.

Terror og retorikk

Etter at et terrorangrep har rammet et land er det mange mennesker som forventer at lederne går til de skritt som er nødvendige for å få bukt med terrorproblemet. Dette resulterer i en tankegang hos folket hvor hevn står sentralt. Verken Putin eller Medvedev kan være upåvirkede av folkestemningen umiddelbart etter terroranslagene. Det er naturlig for en leder å anpassen sin retorikk til situasjonen fordi man for all del ikke ønsker å fremstå som svak eller ettergivende i slike spørsmål. En interessant motvekt til denne type retorikk er den sindige måten Jens Stoltenberg reagerte på etter 22. juli-angrepene i Norge i 2011. I det tilfellet var budskapet myntet på økt samhold ved å vise at Norge står sammen, uten en tankegang hvor

hevnen er det viktigste. Likevel er det heller regelen enn unntaket å opptre aggressivt og selvsikkert etter terrorangrep. Spesielt i en russisk kontekst er det i etterkant av terrorangrep vanlig praksis for lederne å true terroristene med en tøff retorikk.

Etter terrorangrepene i Moskva 29.mars 2010 var både Putin og Medvedev raske til å komme med uttalelser hvor de krever hevn over de ansvarlige for angrepene. Det å ha noen å skyld på kan ofte være viktig for en statsleder for et land som har blitt utsatt for terrorisme. Dermed tas en konfrontasjonsrettet retorikk i bruk, der skillet mellom *oss* og *dem* er av helt avgjørende viktighet. Målet med dette er å sveise nasjonen fastere sammen, og ved å ta i bruk slike skarpe skillelinjer får gjerne de ledende skikkelsene som en følge av dette også ofte økt popularitet blant befolkningen som helhet. Dette er naturligvis noe som for en politiker alltid vil være et ønskelig resultat.

Putin og Medvedev har hver sin personlige stil når de uttaler seg om terrorisme. De har naturlig nok også noen likhetstrekk. Dette skal jeg komme nærmere inn på i analysekapitlene av deres retorikk.

Putin og Medvedev som politikere

Enhver politiker blir formet av den oppveksten han har hatt og de menneskene han eller hun har hatt rundt seg. Både Medvedev og Putin er oppvokst i St. Petersburg, eller Leningrad som byen het inntil 1991. Putin gjorde karriere i den daværende etterretningstjenesten KGB, og var sjef i FSB etter at denne organisasjonen skiftet navn i 1998. Han ble statsminister året etter, i 1999. Medvedev er jurist av yrke og jobbet i flere år på universitetet i St. Petersburg. Medvedev er noen år yngre enn Putin, og dette kan tenkes å ha en innvirkning for eksempel på hvordan han forholder seg til media.

Vladimir Putin ble valgt til president i Russland i år 2000. Han ble gjenvalgt i 2004 med et stort flertall og satt i presidentstolen frem til 2008, da Medvedev tok over. I den russiske grunnloven står det klart at ingen president kan sitte mer enn to perioder på rad, men etter at

man har stått over en periode er det igjen mulig å stille som kandidat. Dette betyr at Putin har mulighet til å stille til gjenvalg i 2012. Per i dag (2011) er Putin statsminister i Russland. Medvedev, som ble valgt til president i 2008, har bare hatt en periode som president. Derfor har også han muligheten til å stille til gjenvalg som president i 2012.

Populariteten til Putin økte raskt etter at han ble president og har forblitt høy under hele hans regjeringstid som president (Remington 2010:3). Sammenlignet med Jeltsin har Putin klart det kunststykke å få aksept for sine tanker og ideer, noe som også blir gjenspeilet i faktisk politikk. Remington (2010:17) mener at Russland i 2010 har mindre rom for politisk aktivisme enn på 90-tallet, men at det likevel er friere enn under Sovjetunionen. Etter at Medvedev tok over som president i 2008 har han fortsatt tradisjonen med å bestemme i hvilken retning Russland skulle gå (Remington 2010:66). Landet har etter murens fall hatt en blanding mellom presidentstyre og parlamentarisk styre. Likevel har presidenten mange flere muligheter til å styre politikken, i og med at han har kontroll over blant annet utenrikspolitikken og har muligheten til å erklære krig. I praksis er det ikke like enkelt. Putin har utvidet fullmaktene til statsministeren og sørget for i en viss grad å utjevne makten mellom denne og presidenten. Noen kommentatorer mener at Medvedev bare er en overgangsfigur som skal sikre at ingen av Putins fiender skal komme til makten, og at Putin selv kommer til å stille til valg igjen i 2012. Om Putin bestemmer seg for å stille som presidentkandidat i 2012 vil tiden vise.

Kapittel 2: Newspeak – en generell innføring

George Orwell innførte termen Newspeak i den dystopiske romanen sin *1984* som kom ut i 1949. Boken kan leses som en kritikk av det undertrykkende kommunistiske regimet, som også hevdet å ha monopol på sannheten. Newspeak var i *1984* et middel som makthaverne aktivt brukte for å omskrive språket og derved undertrykke enhver form for opposisjon. Ingen kunne være upåvirket av denne undertrykkelsen og det var nødvendig for alle innbyggerne å innordne seg systemet. Hvorfor er denne termen aktuell i forbindelse med en undersøkelse av retorikken til russiske ledere? Under Sovjetunionen utviklet det seg en spesiell form for talekultur som ble brukt av makthaverne, og denne ble etter hvert så innarbeidet at det gikk rutine i talene som disse fremførte. Budskapet var svært likt fra gang til gang og det var langt og lenge mellom hver gang språklige nyvinninger ble tatt i bruk. Vi kan se paralleller mellom Newspeak og sovjetspråket ved at det også i Sovjetunionen var myndighetene som la premissene for offisiell språkbruk, og at språklig opposisjon til dette ikke ble godtatt.

Når det gjelder termen Newspeak er denne blitt oversatt til russisk med *новояз*. På norsk er det mulig å bruke ordet nytale, men dette ordet er ikke så veldig utbredt. Siden ordet Newspeak er så godt innarbeidet har jeg bestemt meg for å bruke den engelske termen, og da med stor bokstav. Newspeak kan også omtales som *деревянный язык*. Dette er en oversettelse av det franske *langue de bois*, og sikter til at Newspeak er et språk som omtrent er skrevet i stein, som det er meget vanskelig å forandre på selv over tid.

Newspeaks historie

Stilen Newspeak er bygd på oppsto ikke over natta. Bolsjevikpartiet som dominerte i Russland og de andre sovjetiske republikkene, sørget gradvis for at ensrettingen ble mer effektiv. For Lenin var språket i seg selv et middel til først å identifisere potensielle motstandere og deretter stilne dem (Thom 1989:192). Dette sikret stabilitet rundt bolsjevikpartiet og sørget for at opposisjon mot regimet i stor grad var vanskelig, for ikke å si umulig. På denne måten bidro Lenin til ideologisering av språket. Da det sovjetiske regimet hadde konsolidert sin makt ble det stadig vanligere med en newspeakstil i hele Sovjetunionen. I den grad det hadde eksistert pressefrihet før bolsjevikenes maktovertagelse, ble denne avskaffet. Målet for det styrende kommunistpartiet var å få kontroll over det skrevne ord, og dette ble i stor grad gjort ved en gjennomgripende standardisering av språket som lederne benyttet seg av.

Bolsjevikene gjorde en enorm innsats for å utrydde analfabetisme i Sovjet. Grunnen til det var at vanlige borgere som ikke kunne lese eller skrive heller ikke var mottagelig for propagandaen fra partiet sentralt (Thom 1989:196). Det var et uttalt mål for kommunistpartiet at alle skulle vite hva partiets linje gikk ut på. Under Stalin ble folk tvunget til å lære utenat kjente slagord for kommunistpartiet. Hvis man ikke var i stand til dette var veien kort til å få merkelappen «revisjonist». Mennesker som ble ansett for å være en fiende av staten ble ofte sendt i arbeidsleir, gjerne over lengre perioder (Thom:1989:200). Andre mye brukte avstrafningsmetoder var henrettelse og tortur.

«Det er mye som tyder på at russisk språk og språkbruk i løpet av 70 år ble så sovjetisert at man ikke bare kan sette en strek ved 1991 og begynne på nytt». (Lunde 2008:176). I andre land som har hatt totalitære regimer, som for eksempel Italia og Tyskland, varte disse regimene ikke i nærheten av like lenge som i Sovjetunionen, så ved å studere eksempelet Sovjetunionen har vi dermed en god sjanse til å se hvordan språket har forandret seg over en lengre periode. Det russiske språket ble preget av en tungrodd newspeakstil, som jeg skal komme nærmere inn på i det følgende.

Fra andre halvdel av 1990-tallet og et godt stykke ut på 2000-tallet kom det ut en rekke bøker som satte søkelyset på den sovjetiske språkarven. I tillegg til vitenskapelige artikler var det først og fremst ordbøker og monografier over sovjetspråket som så sitt lys da (Lunde 2008:169). Mye av det som var karakteristisk for Newspeak er borte. Elementer av sovjetspråket lever imidlertid videre; i slang og uformell tale, ordspill og humor (Lunde 2008:171). Det er i dag, akkurat som under Sovjetunionen, vanlig å ironisere over manglene til styret.

Newspeak var fleksibelt og i stand til å tilpasse seg til enhver endring av politisk karakter. Selv etter at Sovjetunionen brøt sammen fortsetter talekulturen som Newspeak var en viktig del av å leve videre i fraser, paroler, sitater og så videre (Ryanazova-Clarke og Wade 1999:322). Enkelte politikere har fortsatt å bruke en newspeak-lignende stil i taler og sammenkomster. For eksempel har Moskvas tidligere svært så mektige ordfører, Jurij Luzjkov, benyttet seg mye av denne stilen i sine taler opp gjennom årene, også etter Sovjetunionens fall (Ryanazova-Clarke og Wade 1999:323).

Mot slutten av Sovjetunionens levetid (1970-1985) var sovjetiske aviser, TV-kanaler og radiokanaler vanskelige å skille fra hverandre fordi de alle serverte selvfølgeligheter og klisjeer på rekke og rad (Ryanazova-Clarke og Wade 1999:54). Massemedia var sentralstyrte og ingen åpen opposisjon mot det sittende regimet ble godtatt. Ord som var forbundet med den kommunistiske levemåten hadde omtrent uten unntak positive konnotasjoner, mens ord som betegnet den vestlige verden var gjennomgående like negative.

Under Sovjetunionen var det en utbredt følelse blant unionens borgere at denne unionen alltid ville eksistere. Først da Gorbatsjov satte i gang med sin perestrojka begynte tanken på at Sovjetunionen faktisk kunne falle fra hverandre å feste seg blant vanlige folk (Yurchak 2006:1). På kort tid forvitret grunnlaget for Sovjetunionen og folk ble borgere av selvstendige nasjonalstater.

Felles for hele Sovjetunionen var at alle borgere måtte lære russisk. Dette var altså det klart dominerende språket i alle de forskjellige republikkene. Det russiske språket gjennomgikk en rekke forandringer gjennom Sovjetunionens levetid. Som i det revolusjonære Frankrike var revolusjonsårene i Russland (fra ca. 1910 til ca. 1920) kjennetegnet av dynamiske

eksperimenter med språket (Yurchak 2006:38). På 1930- og 40-tallet var Josef Stalin sammen med en gruppe eksperter selv med på å bestemme om tekster var akseptable eller ikke. Ved et tilfelle gjorde denne gruppen hele 700 korreksjoner på første bind av en bok som handlet om borgerkrigen i Sovjetunionen etter første verdenskrig (Yurchak 2006:41). Borgerkrigen har vært et ømt tema i sovjetisk/russisk historie helt frem til våre dager. Spesielt under Sovjetunionen skulle den vedtatte malen følges uansett hva andre måtte mene. Antydninger til kritikk av regimet ble slått hardt ned på, og sensuren var altomgripende. Forfattere og lyrikere visste ofte hva de kunne skrive og hva de ikke kunne skrive, og bedrev dermed selvsensur. På 1950- og 1960-tallet skjedde det en gradvis normalisering, ved at skrevne tekster framført i offisielle sammenhenger hørtes mer og mer like ut (Yurchak 2007:47). Ofte ble et manuskript nøye gjennomgått for at ikke uakseptable ord og vendinger skulle snike seg inn. Dette førte til at talene, i hvert fall til en viss grad, ble mer upersonlige, og det ble vanskeligere å finne igjen personlige kjennetegn i disse. For ikke å bli stoppet av sensuren var det viktig å holde seg til normen (никакого отступления от нормы) (Yurchak 2007:48). Leonid Brezjnev var kjent for sin uvilje til å gå bort fra det ferdiglagde manuskriptet han hadde med seg. Dette førte til en standardisering som gjorde at han av mange ble oppfattet som lite villig til å forandre den inngrodde praksisen med bruk av slike taler (Yurchak 2007:48). Det var først med Gorbatsjov at virkelige forandringer kom til syne. En mer selvstendig talekultur vokste frem – en utvikling som har eskalert på 1990- og 2000-tallet. I dag er det vanskelig å tenke seg en leder i Russland som kun leser opp ferdiglagde taler. Som i mange andre land er det vanlig at lederne har egne PR-folk (пиарщики) som hjelper dem med innholdet i talene og hvordan politikerne bør opptre for å fremstå som best mulig ledere.

Newspeak: Noen språklige kjennetegn

Ifølge Françoise Thom (1989:13) var det kommunistiske regimet i Sovjetunionen enerådende i å bestemme hvordan språket skal defineres og følgelig bruke det til sin egen fordel. Newspeak fremstår som en stil som så og si har enerett på sannheten og utelukker bruk av alle ord som kan oppfattes som subjektive (Thom 1989:14). Synonymer blir i størst mulig grad kuttet ut, siden makthaverne vil ha mest mulig kontroll over det skrevne ordet. Det er viktig å

understreke at Newspeak ikke er et språk, som for eksempel russisk eller norsk. Derimot kan vi kalle det et språklig register som hovedsakelig benyttes i politisk språk. Newspeaks hovedfunksjon er å være et verktøy for det sittende regimets ideologi (Thom 1989:15).

I newspeakstilen blir ofte substantiver benyttet i stedet for verb- og adverbkonstruksjoner. Tekster som er skrevet i denne stilen har gjerne et «forstenet» uttrykk, i og med at rene verbalkonstruksjoner gjerne blir omskrevet. Et verb som «å uttrykke» vil på Newspeak bli «å finne sitt uttrykk i» (Thom 1989:22). Denne substantiviserende omskrivingen fører til et mindre levende og uttrykksfullt språk, noe man lettere oppnår ved bruk av verb. Et annet poeng er at ordet «nå» på Newspeak alltid refererer til perioden som vi alle lever i, og aldri til dagen i dag (Thom 1989:23). Dette er med på å begrense antall mulige betydninger av et ord. Hvis man snakker om tidligere bedrifter som det regjerende regimet har oppnådd, er disse utelukkende positive. Alle ord som benyttes i Newspeak er nøye utvalgt og søker å maksimere graden av kontroll over personer som blir innprentet med dette språket (Thom 1989:28). Et eksempel i så måte er betegnelsen av erobringen av verdensrommet, som i forbindelse med amerikanerne ble kalt *завоевание космоса* (erobring av verdensrommet), mens i forbindelse med Sovjet ble dette uttrykket byttet ut med *освоение космоса* (tilegnelse/erobring av verdensrommet), som er en betegnelse som søker å gi uttrykket positive konnotasjoner (Thom 1989:29). Dette viser at de sovjetiske myndighetene lett konstruerte uttrykk som passet til deres eget verdensbilde. Vi ser her en ideologisk styring av språket, hvor ord blir tillagt positiv eller negativ verdi, alt etter om de refererer til en venn eller en fiende. Anderson (2001:331) anfører et annet eksempel hvor konnotasjonen avgjør om det er en venn eller en fiende som omtales. I dette eksemplet kommer det frem at Sovjetunionen alltid vil være en *сторонник*, mens *противники* alltid vil betegne utlendinger eller deres allierte.

Et annet vesentlig moment ved Newspeak som er verdt å merke seg er at teksten nesten alltid er upersonlig (Thom 1989:47). I Newspeak er det vanlig å unngå personlige pronomen som «jeg» og «dere», og erstatte disse med «vi» og «dem» (Thom 1989:134). Det blir understreket at nasjonen som helhet er det som er viktig, og det enkelte menneskets tanker og preferanser kommer i bakgrunnen. I taler blir individuelle retoriske særtrekk tonet ned, og ledere som benytter seg av newspeakstilen ble tvunget til å forholde seg til myndighetenes

krav om en felles mal. Under Sovjetunionen ble mange av ledernes politiske taler laget av sentralkomiteén som effektivt sørget for at det i liten eller ingen grad var mulig å se en egen personlig stil i disse. Lange oppramsninger var regelen heller enn unntaket. Newspeakstilen handler i stor grad om enveiskommunikasjon (Thom 1989:122). Dette betyr at det fra styresmaktens ståsted ikke var ønskelig med noe tilsvarende på det som ble uttalt av de offisielle representantene. Lojalitet til partilinjene spilte en sentral rolle, og dette ble som oftest fulgt av menigmann. Konsekvensene av å gå mot partiet var rett og slett for store til at de store folkemassene turte å gå mot regimets offisielle politikk.

Det kanskje enkleste kjennetegnet på Newspeak er formelaktigheten (Weiss 1986:270). Dette går ut på at visse ord brukes sammen med andre ord. Det er ikke slik at det er et hundreprosentlig forhold mellom A og B, men ofte ser man at visse adjektiver står til visse substantiver. Dette gjøres for å skape en forsterket effekt, ved at adjektivet underbygger de positive (eller eventuelt negative) sidene til substantivet. For eksempel skjer det ofte at adjektivet *братский* står til flere forskjellige substantiver for å underbygge meningen. *Братская дружба, братская солидарность* og *братское единение* ble alle benyttet for en forsterket betydning. Det ligger i ordenes konnotasjoner at de er positive (Weiss 1986:271). Ordet *братский* blir altså oppfattet som et positivt ladet ord. Sammenhengen mellom bestemte typer adjektiver og substantiver er noe som er typisk for newspeakstilen og følgelig også en måte å finne ut myndighetenes hensikt med teksten. Når man skal vise at det kommunistiske regimet gjør ord til handling kan ordsammenhenger som *решительная борьба* tas i bruk. Vi ser her at adjektivet gir substantivet mer kraft. I tillegg er den spesielle oppbygningen av det russiske språket av betydning. Russisk er et språk som ofte har muligheten til å kombinere prefikser som *не-* og *без-* med substantiv og disse får dermed en forsterkende effekt (Weiss 1986:275). På norsk og de fleste andre språk vil dette oppleves som en kunstig konstruksjon, men på russisk fungerer dette. Ifølge Weiss (1986:275) brukes i mange tilfeller også superlativ og elativ. Superlativ er den sterkeste gradbøyningen og bruken av denne forsterker de andre leddene i setningen. Denne sterke uttrykksmåten gjør også teksten mer svevende og mindre tilgjengelig for folk flest. Under Sovjetunionen var det vanlig å ty til den mer opphøyde formen *с глубочайшей благодарностью* (Weiss 1986:275). Det var ikke nok ganske enkelt å si takk, og overdrivelsen er et viktig poeng i seg selv. For å understreke egen ideologisk fortreffelighet ble standhaftigheten til Sovjetunionen ofte poengtert. *Неуклонный, нерушимый* og *непоколебимый* var noen av disse adjektivene som

ble hyppig brukt (Weiss 1986:275). Alle disse ordene hadde en positiv konnotasjon og ble brukt for å støtte opp under for eksempel positive ting som kommunistpartiet gjorde for å holde den vestlige imperialismen på en armlengdes avstand. For eksempel kunne det hete *непоколебимая борьба* når man snakket om graden av nødvendighet av å stå for sine idealer. Av denne typen ord spiller *неуклонный* en sentral rolle, i og med at ordet er nært beslektet med *уклон*, som ble benyttet om noen som avvek fra partilinen. Kontinuitet kan beskrives på russisk gjennom bruk av en grammatisk fortidsform og/eller nåtidsform. Weiss (1986:276) bruker en tale av Kiselev som eksempel. *Это означает, что партия была и остается на высоте своего исторического признания.* Det er interessant at to forskjellige grammatiske tider blir brukt for å understreke at partiet skal fortsette å eksistere.

En andre gruppe av ord som går igjen i Newspeak kan betegnes som totalitetssemantikk. Ord som *полностью, вполне, всецело* høres bombastiske ut, og er også ment å støtte opp under tankemåten som ble benyttet under Sovjetunionen. Disse totalitetsordene forbinder seg ofte med predikater som for eksempel *одобрять, разделять* og *поддерживать*. Slike ordsammensetninger har som siktemål å sikre konsensusen om partiets linje (Weiss 1986:276). Det var ikke uvanlig å høre fraser som *целиком и полностью одобрять*. Slike uttrykk var med på å forsterke det som ble sagt, så det ikke kunne herske tvil om hva partiet mente.

Den vanlige måten å bruke Newspeak på er den såkalte enkle setningen (*простое предложение*), hvor koordinative forbindelser utgjør et viktig element. Konjunksjoner som *и, а* og *не только - но и* forbinder setninger (Weiss 1986:277). Dette fører til en opprappingsstil som står godt til formålet med Newspeak. I en tale av Gorbatsjov het det for eksempel *партийные, советские, хозяйственные, профсоюзные организации обязаны мобилизовать весь потенциал, все наши ресурсы и возможности и прежде всего человеческий фактор* (Weiss 1986:277). Disse språklige koordinativene er strengt tatt ikke nødvendige, men er med på å skape en særegen stil som påvirker tekstens fremtoning i retning av å bli mer komplisert.

I Newspeak treffer man stadig på såkalte gigantismer, en form for overdrivelse hvor egen oppnåelse av mål blir tillagt nesten absurde målestokker. Det kan for eksempel hete *событие огромной политической важности* (Weiss 1986:277). Nettopp tilføyelsen av det

forsterkende adjektivet *огромной* viser at overdrivelsen er svært viktig for dem som benytter seg av newspeakstilen. For å fremheve Sovjetunionens unike stilling i verden som stormakt kunne man ta i bruk en frase som *колоссальные достижения Советского Союза*. (Weiss 1986:281). For styresmaktene var det ikke nok å bruke et mer nøytralt adjektiv, som for eksempel *большие* til substantivet *достижения*. Disse gigantismene er typiske for newspeakstilen og også ved overfladisk lesning er de enkle å gjenkjenne.

I Newspeak er konnotasjonene til et ord en viktig bestanddel. Hvis man søkte å betegne det en fiendtlig person eller stat gjorde, kunne det tas i bruk ord som *пресловутый*, *огултельный* eller *отчаянный*. Ord med positive konnotasjoner var ord som *зримый*, *светлый* og *славный* (Weiss 1986:282). Så man denne siste gruppen ord i en tekst skrevet i newspeakstilen var det ganske enkelt å fastslå at det var en vennligsinnet gruppe det handlet om. Når man snakket om historien, var det ikke uvanlig å benytte seg av adjektivet *славный*, som skulle vise hvilken ærerik historie Russland og Sovjet var bygget på. Det vil si at det i newspeaktradisjonen er omtrent umulig å tenke seg *славный* brukt sammen med ord som betegner kapitalistiske land.

På Newspeak hadde man flere muligheter for å skille mellom venn og fiende. For å beskrive en fiende ble det ofte benyttet avfallsmetaforer. Dette innebar at når man snakket om *капитализм* ble denne beskrevet med adjektiv som for eksempel *загнивающий* (Weiss 1986:285). Ordet *язва* var også tett knyttet opp mot det vestlige kapitalismebegrepet, og var en del av det sovjetiske fiendebildet av den vestlige verden, og da med USA i førersetet. Selv i juridiske termer er venn-fiendedimensjonen en vesentlig faktor. Det finnes også eksempler på at egne ord blir brukt på vennligsinnede, mens antatte fiender blir benevnt med et helt annet ord (Weiss 1986:286). Ordet *подданство* ble brukt om statsborgere fra kapitalistiske land. Ordet er relatert til *подданный* og har følgelig en negativ konnotasjon. *Гражданство* ble brukt om borgere fra land som levde under den kommunistiske paraplyen. Ordet *гражданство* vil alltid ha en positiv konnotasjon, fordi man da betegner noen som kommer inn under samlebetegnelsen venn. I prinsippet betyr disse ordene det samme, men likevel er de altså ikke identiske.

Dyremetaforer er en gruppe ord som også ble benyttet i Sovjetunionen. Potensielt farlige dyr blir brukt som metaforer for å beskrive hvor farlig imperialismen er. Det kan for eksempel hete *сторожевые псы империализма* eller *щупальцы* (Weiss 1986:287). *Щупальцы* kan

brukes som et negativt ladet ord for å understreke på hvilken måte de kapitalistiske landene vil forsøke å føle seg frem i kommunistiske land for så å ødelegge det disse landene møysommelig har bygd opp.

En gruppe av ord som Newspeak benytter seg av er militarismer (Weiss 1986:288). Ordet *борьба* er her et nøkkelord fordi det ofte ble brukt til å understreke at ingenting har skjedd uten grunn. Det var nødvendig for den kommunistiske verden å kjempe for sin samfunnsform. Ord som *форпосты* og *флагманы* ble brukt for å gi støtte til land som var geostrategisk viktige for Sovjetunionen (Weiss 1986:288). Disse ordene hadde følgelig en positiv konnotasjon.

En annen uttrykksform er tekniske uttrykk. Denne gruppen ble dannet ved å kombinere ord som betegner noe konkret med ord som betegner noe abstrakt. For eksempel kunne man ved hjelp av uttrykk som *строительство коммунизма* understreke at byggingen av det sosialistiske samfunn ikke var en avsluttet oppgave, men derimot var en prosess som måtte fortsettes gjennom lang tid for at ikke de kapitalistiske landene skulle vinne frem med sitt samfunnssyn. Uttrykk som *инженер души* og *железное/стальное единство* (Weiss 1986:288) viser at det kommunistiske styret bevisst gikk inn for at slike metaforer skulle bli en del av språket.

Arkaismer ble også flittig brukt av det rådende sovjetiske styret. Ord som *Русь* (betegnelse på det gamle, førpetrinske Russland) og *отчизна* leder tankene til en fjern fortid, hvor Russland var en virkelig stormakt. På 800-tallet dekket Kievriket store deler av Ukraina og Vest-Russland. For mange russere i dag er denne fortiden noe de ser tilbake på med stolthet, og derfor er det også positive konnotasjoner til disse ordene (Weiss 1986:288).

En annen gruppe av ord som ble ofte benyttet under newspeakstilen er egennavn (Weiss 1986:294). Andre verdenskrig kunne omtales på to forskjellige måter. Den ene var det nøytrale uttrykket *вторая мировая война*, som også brukes i de fleste andre land, mens *великая отечественная война* har et langt mer kunstnerisk uttrykk. Følgelig klinger dette bedre på russisk. Seieren over Hitler i andre verdenskrig er noe de fleste russere er stolte av, og de enorme tapene på sovjetisk side er bare med på å underbygge ideen om at russerne er villige til å gjøre omtrent alt for å bevare sitt fedreland. En interessant parallell er at

отечествая война uten det kvalifiserende adjektivet великая beskriver seieren over Napoleons Grande Armée i 1812 (Weiss 1986:295). Denne seieren er også en av Russlands stolteste øyeblikk der en tilsynelatende uovervinnelig fiende blir nedkjempet av Russland mot alle odds.

I Newspeak er vaghet og implisittethet to viktige uttrykk (Weiss 1986:296). Utstrakt bruk av некоторые gjør at det oppstår en referensiell vaghet som gjør at det ikke er mulig å se personlige trekk ved en tekst eller tale. Det var også vanlig å benytte seg av passiv for å understreke at personen som fremfører talen bare er en del av helheten og at man ikke skal kunne gjenkjenne dennes stil i teksten (Weiss 1986:296). For eksempel er det mulig å komme med en uttalelse som denne: Некоторые ученые переоценивают достижения науки и техники в капиталистическом мире (Weiss 1986:314). Det blir ikke nevnt eksplisitt hvilke vitenskapsmenn som kommer med uttalelsen. Disse blir omtalt i newspeakstilen som «noen» for å gjøre uttrykket mer vagt. Slik sikrer man at det ikke skal være mulig å finne ut nøyaktig hvem disse er og hvorfor de sa det de gjorde.

For å forstå en tekst skrevet i newspeakstil er det viktig å studere hvem det er som avsender og hvem som er respondent. Bruken av det personlige pronomenet мы kan bety forskjellige ting, alt ut fra konteksten. Enten kan vi bety *jeg og partiet* eller *jeg og hele folket*. Det som er interessant er at denne bruken av personlige pronomen ofte varierer innenfor en kort tidsperiode, og tekstene må følgelig leses nøye for å forstå hvem мы henspiller på (Weiss 1986:297). Dette er også med på å gjøre teksten vagere og mindre presis, og er følgelig en viktig del av Newspeaks mening.

Ofte blir påstander om det ene eller det andre fremstilt som ubestridte fakta, som det ikke på noen som helst slags måte er mulig å sette spørsmålstegn ved. For eksempel uttalte Khrusjtsjov i en tale at советский народ одержал всемирно-исторические победы (Weiss 1986:298). Her ser vi at det som det sovjetiske folket har oppnådd blir fremstilt som fakta. Sannhetsgehalten i denne påstanden er uinteressant. Det som teller er at folk som blir eksponert for denne påstanden skal ta den for god fisk, uten å stille for mange kritiske spørsmål.

Forsterkende uttrykk er også en vesentlig del av innholdet i Newspeak. Noen gjengangere er ord som выше, крепче og быстрее, som alle er komparativer som betegner en økning (Weiss 1986:299). Andre ganger går man ut fra at man befinner seg på et allerede høyt nivå, for så å øke dette nivået. Da kan det for eksempel hete еще выше, дальнейший рост eller дальше поднимать (Weiss 1986:299). Nettopp denne forhøyelsen er en nøkkel for å forstå hva den som benytter seg av Newspeak forsøker å oppnå. I bunn ligger det ofte en forutsetning om at det er gitt at samfunnet går fremover, og disse forsterkende ordene er med på å formidle en slik sannhet. Et eksempel kan være på sin plass for å gjøre rede for hvordan dette kunne fremstilles i Sovjetunionen. Kiselev sier i Weiss (1986:300) at с принятием новой конституции СССР еще более упрочились демократические основы советского образа жизни. Dette utsagnet fastslår at Sovjetunionen har vært et demokrati og at det også har blitt sterkere i den siste tiden. Sett utenfra vil dette nok virke som en overdrivelse, i og med at kommunistpartiet hadde full kontroll over hvem som skulle velges til de viktige embetene i unionen. Anderson (2001:321) har gjort en undersøkelse av frekvensen til дальнейший i dagens Russland i forhold til før Sovjetunionens fall. Hans undersøkelse indikerer at bruken av дальнейший har avtatt betraktelig siden 1990. Dette har sannsynligvis å gjøre med at uttrykk som for eksempel det ovennevnte дальнейший рост ikke blir i nærheten så mye brukt i dag som det ble under Sovjetunionen.

Newspeak i samfunnet

I sovjetisk tale hendte det fra tid til annen at lederne fremsatte et utsagn en dag, og så gjorde helomvending ikke så lenge etterpå. Sett utenfra framstår en slik holdning til hva som er sant og ikke som ganske ubegripelig. For folk som levde under den kommunistiske paraplyen var slike U-svinger likevel ikke uvanlige. Dette må ikke ses på som et tegn på svakhet; disse løgnene og halvsannhetene representerer det absolutte grepet som det totalitære regimet har på sine undersåtter (Thom 1989:118). Desto mer kraftfull løgningen er, desto sterkere representerer den regimets tak på folket.

Stalins berømte parole *жить стало лучше, жить стало веселее!* (Å leve har blitt bedre, folk har blitt lykkeligere!) er et eksempel på den dominerende stilen i Sovjetunionen. Stalin uttalte disse ordene i 1935, midt under de omfattende forfølgelsene han hadde iscenesatt på 1930-tallet, hvor flere millioner mennesker gikk en ublid skjebne i møte. Uttrykket høres helt parodisk ut i vår tid, og viser hvor langt maktapparatet var villige til å gå for å få folk til å tro på sin egen ideologi.

Det som gjør Newspeak så farlig er at det gjør det mulig å vri og vende på sannheten slik at ingen til slutt vet hva som er riktig og hva som er galt. Med Newspeak kan man fastslå at slaveri er frihet og at forberedelser til krig stammer fra håpet om fredelig sameksistens (Weiss 1986:120). Myndighetene krever å ha monopol på sannheten, og det å utfordre et slikt monopol er noe som krever stor viljestyrke. Et mål for myndighetene som benytter seg av Newspeak er å øke kontrollen over samfunnet. Likevel er det å oppnå total kontroll over et samfunn neppe mulig, selv om Sovjetstyret spesielt under Stalin i stor grad overvåket enkeltmenneskenes liv. Et eksempel på dette er skribentenes situasjon. Flere diktere som levde i Sovjetunionen på 1930-tallet måtte enten få trykt bøkene sine i utlandet (*тамиздат*) eller i skjul (*самиздат*). Mange dikt ble lært utenat på folkemunne og ikke publisert offentlig før Stalins død i 1953. For eksempel måtte Anna Akhmatova vente til etter Stalins død med å få utgitt diktet sitt *Rekviem*, som handlet om Stalins systematiske terror, som hadde gjort hennes liv så vanskelig.

Et annet moment med Newspeak er at det undergraver det sivile samfunnet. Et samfunn er aldri helt undertrykt hvis mennesker kan uttrykke seg med et språk som ikke er ideologisk styrt (Thom 1989:122). Da vil det alltid finnes muligheter for opposisjon mot det sittende regimet. Newspeak har en evne til å ødelegge båndet som eksisterer mellom individer og det sivile samfunnet. Myndighetene kan bruke Newspeak til å utrydde selvstendig tankegang. Alle som taler Newspeak bidrar til å rette inn den ødeleggende kraften til ideologien mot vanlige borgere.

Ofte var det viktig for talerne å vise til en kontinuitet som strakk seg helt tilbake til Lenins dager. Weiss (1986:266) viser til en tale av Gorbatsjov der denne understreket en kobling mellom ham selv og Lenin. Dermed nedtonet Gorbatsjov tanken om at han selv hadde en egen språkstil. I Sovjetunionens levetid ble Lenin ansett for å være kommunismens far og dermed

var det positivt for de ulike lederne i unionen å bli assosiert med ham (Weiss 1986:267). Etter Sovjetunionens fall har lederne gått bort fra denne tankegangen og nå er det ansett som mer positivt å bli anerkjent for en egenartet stil.

Kapittel 3: Det russiske språket under og etter perestrojka

Talekultur i Sovjetunionen

Før Gorbatsjov kom til makten var det et klart ideologisk press på representanter for Sovjetregimet om å benytte seg av et standardisert språk hver gang de uttalte seg offentlig. Mange av talene besto av rene opplesninger og det var som regel vanskelig å dra kjensel på den bestemte stilen til den enkelte taler. Vi kan si at det var mindre rom for en individuell talestil under Sovjetunionen. Etter at Gorbatsjov var med på å innføre perestrojka ble sensuren av massemedia gradvis svekket, og dette førte med seg et vell av forandringer. For de øverste representantene av sovjetmyndighetene ble det mer og mer vanlig å gå over til en mer muntlig presentasjonsform, der talene ikke var nøye forberedt som i gamle dager. Under perestrojka begynte lederne tvert imot å snakke rimelig fritt og uten manuskript (Ryanazova-Clarke og Wade 1999:307). Dette må likevel ikke tolkes som om at skiftet fra en stil hvor opplesning var normen til en muntlig stil fant sted over natta. Mange holdt på den gamle stilen med opplesning og lite individualitet, selv opp mot Sovjetunionens fall. Media hadde også en viktig rolle i fremveksten av en ny talekultur (Ryanazova-Clarke og Wade 1999:308). Den utstrakte bruken av opplesninger hindret embetsmenn i å kunne benytte seg av hele spekteret av russiske ord og vendinger, og har ikke blitt endret på før etter Sovjetunionens fall (Ryanazova-Clarke og Wade 1999:311). En gradvis utvikling fant sted, der det ble mer og mer vanlig å gå bort fra de gamle newspeakfrasene. Språket ble mer variert, og elementer som tidligere var utenkelige i offisiell talekultur, kom inn i blant annet politisk språkbruk.

Verken lederne av det kommunistiske regimet eller vanlige mennesker kunne unngå å kommunisere med andre mennesker på russisk. Dette språket har sine metaforer, symboler, referanser fra folkløse og stilistiske normer, som enhver innfødt russer vil kjenne seg igjen i. «How, after all, was the entire Soviet project constructed, shaped, promoted, maintained, and challenged, if not through *talk*: discussion, argument, cajoling, and declamation?» (Ries 1997:20) Det at regimet la ned store ressurser i å regulere språket gjennom utstrakt bruk av sensur, trusler og massiv bruk av propaganda er et tegn på språkets rolle som en politisk ressurs (Ries 1997:21). Språkpolitikken ble en del av strategien for å underbygge kommunistpartiets enestående rolle som samfunnsbærende parti.

Daniels hevder i Ries (1997:22) at kommunismen i Sovjetunionen ble gjennomført russifisert i løpet av unionens levetid. Påvirkningen fra unionens største republikk ble understreket for eksempel ved at russisk var obligatorisk å lære for alle barn i Sovjetunionen, selv i republikker som lenge hadde hatt andre offisielle språk. Tucker i Ries (1997:21) hevdet at det som kom ut av revolusjonen i 1917 var en sammensmelting av den før-revolusjonære kulturen og sosiokulturelle nyvinninger som det ledende kommunistpartiet hadde lyktes med å innføre. Likevel ser man at det russiske språket, sett i forhold til andre språk, helt klart sto sterkest under Sovjetunionen.

Gusejnov (2004:173) mener at kommunistregimet aktivt brukte banneord for å knytte tettere bånd mellom den styrende eliten og folket. En slik måte å nå ut til mannen i gata er noe som er et slående eksempel på hvor viktig det var for kommunistpartiet å oppnå en form for legitimitet blant vanlige mennesker.

Et annet aspekt er bruken av ironi under Sovjetunionen. Перестройка - хирургическая перестройка мыслительного аппарата называется лоботомией (Gusejnov 2003:385) er et eksempel på at det ble gjort narr av perestrojka-begrepet. Dette viser at sensuren ikke fanget opp alt som ble sagt om Sovjetregimet.

Forandringer i talekulturen fra Sovjetunionen til etter unionens fall

Det er ikke nødvendigvis slik at hvis et ord var positivt ladet en gang i fortiden ville det alltid forbli slik. Mange ord som i Sovjetunionens levetid hadde positive konnotasjoner, som for eksempel советский og коммунистический, ble etter 1991 mer negativt ladet (Ryanazova-Clarke og Wade 1999:93). Motsatt var det også ord som ble oppfattet som negative under Sovjetunionen som fikk mer positive konnotasjoner etter unionens fall. Eksempler her er ord som диссидент og многопартийный (Ryanazova-Clarke og Wade 1999:96).

Både før og etter Sovjetunionens fall, men særlig fra perestrojkatiden og fremover, ser man tallrike eksempler på at mange russere ironiserer over bruken av sovjetspråket (Newspeak). For eksempel kunne man se en parole som влюбленные всех полов, соединитесь! (Ryanazova-Clarke og Wade 1999:323) Dette er et ordspill på Marx' kjente parole пролетарии всех стран, соединяйтесь! «Arbeidere i alle land, foren eder!» Marx var sammen med Lenin den viktigste ideologen i Sovjetunionen og en slik ironisering ble gjenkjent og forstått av de fleste.

Glasnost var opprinnelig ment å tillate en friere informasjonsstrøm enn det som til da hadde vært tilfelle. Innen en kort periode fikk vanlige sovjetborgere tilgang til nyhetsprogrammer på TV som for eksempel *600 Sekund* og *Vzgljad* (Ryanazova-Clarke og Wade 1999:309). I tillegg var tidsskrifter og aviser som *Ogonek* og *Argumenty i Fakty* uhyre populære. Det at disse nyhetsformidlerne satte spørsmål ved samfunnet var en av de utløsende faktorene til at Sovjetunionen brøt sammen. Kritikken av systemet ble godtatt i langt større grad enn før og mange benyttet seg av denne muligheten til å uttrykke sine meninger.

Der språkkulturen før perestrojka hovedsakelig hadde vært skriftlig, ble det så åpnet opp også for en muntlig presentasjonsform der også spontanitet var en viktig ingrediens. «Sensurens fall på alle områder innen offentlig språkbruk åpnet for et stilistisk og leksikalsk mangfold som hadde vært utenkelig tidligere» (Lunde 2008:169). Mange utenlandske lånord, og da spesielt fra engelsk, fant etter Sovjetunionens fall veien inn i det russiske språket, sammen med elementer som ikke tilhørte standardspråket. Denne gruppen ble utgjort av slang,

sjargong og banneord. Slike elementer har fått stor utbredelse i så vel politikerspråk som i skjønnlitteraturen (Lunde 2008:169). Eksempler på ord som er hentet rett fra engelsk er *пиар* og *ток-шоу* (Lunde 2008:171).

Det er viktig å skille mellom *språkendring* og *språkkulturendring*. Endringer på gatenavn og byer innebærer en forandring men ingen endring i det russiske språks grunnstruktur (Lunde 2008:170-171). For eksempel forandret Leningrad etter Sovjetunionens fall ved en folkeavstemning navn til det tidligere brukte navnet St. Petersburg. Derimot ser man at endringene i språkkulturen har vært svært store. Viktige momenter her er sensurens fall og overgangen til en spontan, individuell talekultur (Lunde 2008:171). Alt dette fører til at lederne fikk et langt større register å spille på når de skulle holde en tale.

Språkkultiveringen har sterke tradisjoner i Russland, med røtter tilbake til 1920-tallet. Standardspråket hadde i Russland gjennom flere tiår en usedvanlig sterk stilling. Dette var basert på en sterk sentralisert språkpolitikk og en streng kontroll av all offentlig språkbruk, og betydelige ressurser ble lagt ned på å fremme språkkultiverende tiltak i skole og utdanning (Lunde 2008:170). Dette var helt klart normen under mesteparten av Sovjetunionens levetid. Med perestrojka ble de språklige endringene mer og mer tydelige, og siden det hadde passert flere tiår med liten eller ingen endring på det området ble reaksjonene også tilsvarende sterke på denne liberaliseringen (Lunde 2008:170).

Språket blir også regnet som en viktig ingrediens i allmenndannelsen av nye borgere. Alle russiske barn lærer standardspråket på skolen. Dette standardspråket har en svært sterk stilling i Russland sammenlignet med for eksempel Norge. I Norge er det å snakke på dialekt vanlig, og ikke noe som man blir overrasket over å høre. I Russland, derimot, er det få som holder på sin opprinnelige dialekt hvis de flytter fra distriktet til en stor by, som for eksempel St. Petersburg eller Moskva.

I begynnelsen av Gorbatsjovs perestrojka var det mange som så store muligheter for et Russland hvor opphevelsen av den strenge sensuren ville føre til et forbedret samfunn med større ytringsfrihet. Innen noen år ble det likevel klart at det ikke var så enkelt. Perestrojka førte nemlig derimot til økt misnøye med regimet, og dette ble manifestert på forskjellige måter. I de siste årene før muren falt var det mange sovjetborgere som klagde på alt de hadde

ofret i kommunismens navn og kom med apokalyptiske spådommer av hva fremtiden måtte bringe (Ries 1997:15). Mange anså at det samfunnet som Sovjetunionen var bygd på, var i ferd med å ende opp i en blindvei (тупик). Med denne metaforen signaliserte de den tilsynelatende håpløsheten som var svært vanskelig å komme seg unna (Ries 1997:16).

Kapittel 4: Noen hovedpunkter i generell retorikk

Hva er retorikk?

Alle kan være enige om at retorikk innebærer en ytring skapt av mennesker, for andre mennesker (Kjeldsen 2004:13). Noen forskere mener at begrepet retorikk er uløselig forbundet med det å overbevise andre om at ens eget synspunkt er bedre. Dette kalles en snever oppfatning av hva retorikk går ut på (Kjeldsen 2004:16). I motsetning til denne oppfatningen står en bred oppfatning av retorikk. En slik oppfatning innebærer retorikk som påvirkning generelt (Kjeldsen 2004:16). Her er det altså ikke noen form for overtalelse involvert. Denne oppgaven tar utgangspunkt i en snever oppfattelse av retorikk. Derfor må det legges vekt på effektiviteten til budskapet. Blir mottakeren mer vennlig innstilt til budskapet? Om noe er god eller dårlig retorikk utgjøres ifølge denne tankegangen ene og alene ut fra om tilhørerne overtales (Kjeldsen 2004:18). Her kommer vi til forskjellen mellom propaganda og retorikk. Propagandisten kjører på med sitt budskap, respekterer ikke tilhørerne og lytter ikke til dem. Retoren, derimot, både respekterer og lytter til tilhørerne. Dette innebærer en form for dialog med dem man søker å overbevise. Dermed har også retoren en helt annen gjennomslagskraft enn propagandisten (Kjeldsen 2004:19). Selv om man i utgangspunktet er uenig i det retoren sier, kan man i kraft av dennes bedre argumenter bli overbevist til å skifte mening. Retorikk er på mange måter kommunikasjon som prøver å oppnå en bestemt form for svar eller respons hos dem som tillaes (Kjeldsen 2004:81).

Hva kjennetegner kommunikasjonen i vår tid?

Kjeldsen (2004:54-55) mener at vår tids kommunikasjon kan deles inn i fire elementer.

- a) For det første er kommunikasjonen multimedial. En teknologisering av kommunikasjon har funnet sted. Massemediene har en voldsom gjennomslagskraft og benyttes ofte av politikere for å overbevise publikum om at politikerens budskap har noe for seg.
- b) Budskapet har ofte ikke en konkret avsender. Sjelden er et budskap skapt av en bestemt avsender med en bestemt intensjon. Hvis en TV-kanal fremlegger et budskap om at en politiker har uttalt seg kritisk til bompenger, er det da TV-kanalen eller politikeren som er avsender?
- c) Ofte er ikke budskapet hensiktsbestemt eller intensjonelt. Budskapet er ikke alltid knyttet til konkrete avsendere med bestemte intensjoner eller hensikter.
- d) Retorikken er også mosaistisk og preget av «flow». Informasjonsstrømmen materialiserer seg som en flytende og foranderlig mosaikk av informasjoner og ytringer fremstilt i forskjellige medier og uttrykksformer.

Både Putin og Medvedev er nødt til å forholde seg til de ovennevnte elementene når de uttaler seg offentlig. Spesielt det første punktet er relevant i min oppgave; ved å bruke massemedier kan politikere nå mange flere enn ved å holde en tale for en forsamling.

Det er flere greske grunnbegreper som brukes for å vise hvordan man best går frem for å få gjennom et poeng. I det følgende skal jeg gjøre rede for noen slike uttrykk som kan være med på å forklare hvordan en retor bør forholde seg til sine tilhørere.

Kairos

I retorikken brukes den greske termen kairos om det rette øyeblikket til å si noe (Kjeldsen 2004:67). Det hjelper altså ikke om man kommer på et strålende poeng en time etter at man holdt en tale. Sjansen til å skåre et retorisk poeng kommer ikke automatisk igjen. Man må gripe sjansen mens den enda er til stede. I min analyse skal jeg vise hvordan Putin og Medvedev banker inn sine poeng ved å taime sine uttalelser, slik at budskapet blir anpasset den aktuelle situasjonen.

Aptum

Direkte oversatt betyr aptum «det som sømmer seg» eller «det som passer seg» (Kjeldsen 2004:69). Det er viktig at språkbruk tilpasses etter situasjonen og at man unngår pinlige språkblemmer. Hvis det blir utført sleivspark kan dette føre til at avsenderen skader sin egen troverdighet. Dette er naturlig nok noe som en god retor vil være meget forsiktig med. Likevel kan det i enkelte situasjoner være mest hensiktsmessig å benytte seg av et mer folkelig språk, for å skape samhold med «mannen i gata». I en uttalelse om terrorisme vil mange forvente et tøft språk som har som mål å straffe terroristene og delegitimisere terroristenes handlinger. Verken Putin eller Medvedev kan være upåvirket av folkestemningen etter et terrorangrep har rammet Russland og dette vil trolig også gjenspeiles i deres uttalelser.

Ethos

Ethos stammer fra det greske ordet for skikk, vane eller bruk (Kjeldsen 2004:113). Et menneskes vaner er tegn på dets karakter. Hvis man har en utadvendt personlighet er det også sannsynlig at dette vil gjenspeiles i taler og foredrag. Hvem som ytrer et bestemt utsagn er

helt sentralt. Hvis en rakettforsker uttaler seg om et månelandingsprosjekt vil dennes ord helt klart veie tyngre enn hvis en person i underholdningsbransjen uttaler noe liknende. En persons ethos forandres hver eneste gang man snakker og kommuniserer (Kjeldsen 2004:123). Ethos er viktig for min oppgave fordi det viser hvordan selvtillit blir uttrykt i språket.

Hva kjennetegner godt språk og hensiktsmessige formuleringer?

Ifølge Kjeldsen (2004:192) er det fire kjennetegn som avgjør hva som kjennetegner godt språk og hensiktsmessige formuleringer.

- a) Språket må være grammatisk korrekt. Hvis man finner åpenbare ortografiske feil i en tekst, vil dette være med på å undergrave budskapet til taleren. Taleren vil da miste troverdighet, og dette går i dennes disfavør.
- b) Språket må være klart og forståelig. Det er lurt å unngå tvil om hva man faktisk uttaler. Tvetydigheter svekker budskapet og må følgelig unngås.
- c) Språket må være levende. Det er ofte en fordel å prate uten manuskript, «rett fra levra». Da vil man framstå som mer troverdig enn om man leser opp et forberedt notat. Ordene må gripe og engasjere mottakeren for at dennes interesse skal vekkes.
- d) Språket må være formålstjenlig og passende. Det er naturlig at man bruker en løssluppen form for stil i festlig lag. Hvis man bruker den samme løsslupne stilen i for eksempel en begravelse har man brutt med det som man kan anse for å være «korrekt» stil. Altså må et budskap alltid tilpasses til den aktuelle situasjonen.

Hvilke virkemidler kan man ta i bruk for å overbevise andre mennesker?

Vi husker bedre det som blir gjentatt. For retoren som taler er dette ekstra viktig (Kjeldsen 2004:218). Hvis man innleder talen med en frase som mottakerne husker, og så gjentar denne med jevne mellomrom, vil gjenkjennelsesmomentet slå inn. De fleste vil huske budskapet, selv om de i utgangspunktet ikke er helt enige i dette.

Frykt framkalles av det eller dem vi antar har makt til å ødelegge, skade eller forårsake smerte (Kjeldsen 2004:305). Det er også viktig at for å kunne føle frykt må vi dessuten føle i det minste litt håp om at vi kan slippe unna det vi frykter. En slik reaksjon kan være med på å forklare hvorfor ledere etter et terrorangrep oppfører seg slik de gjør. Folk er redde for noe, og ønsker for enhver pris å eliminere kilden til frykt. Følgelig er det ofte effektivt å spille på denne frykten, og en god retor vet hvordan han skal gjøre dette. Det å spille på nasjonens fellesskapsfølelse er ofte en effektiv måte å oppnå samhold på. Personlige pronomen kan ofte være en indikator på hvem som er inkludert og hvem som ikke er det. Ved å bruke 1.person entall/flertall kan man effektivt ekskludere terrorister fra fellesskapet. En slik inndeling i *oss* og *dem* kommer jeg tilbake til i analysedelen når jeg skal se på Putins og Medvedevs retorikk i deres konkrete uttalelser etter terrorangrepene mot Moskva 29.mars 2010.

Mottagerens karakter

Kjeldsen (2004:313ff) mener mennesker har tre forskjellige kjennetegn som avgjør om de er mottagelige for retorikk.

- a) Kulturell tilhørighet utgjør det første kjennetegnet. Både generelt og i retorisk sammenheng har vi en tendens til å se verden ut fra vår egen kultur og de felles normene til en nasjon. Trolig vil en nordmann reagere annerledes på en tale av Putin enn en russer. Dette kan også ha noe å gjøre med at man umiddelbart forstår anekdoter og ordspill på sitt eget språk, og en person som ikke har vokst opp i landet retoren

kommer fra vil også ofte kunne ha problemer med å tyde slike anekdoter og ordspill riktig.

- b) Det andre kjennetegnet er gruppetilhørighet. En slik gruppetilhørighet er også noe man bør tenke på når man uttrykker et budskap. Forskning viser at retoriske budskap har sterke og mest langvarig effekt på mennesker sist i tenårene og tidlig i tjuårene. Det er i denne alderen at holdninger og verdier dannes, og en dyktig retor kan dra nytte av dette.
- c) Det tredje og siste kjennetegnet er personlighet og individuelle karaktertrekk. Personligheten og karaktertrekkene varierer naturlig nok fra en person til en annen. Et menneske som er generelt skeptisk til andre mennesker, og spesielt til mennesker han ikke kjenner, vil ganske sikkert også være mindre mottagelig for overtalelse i en hvilken som helst sak, i forhold til et menneske som er mer utadvendt.

I retorisk sammenheng kan betydningen av mottagerens posisjon, forforståelse og forventningshorisont nesten ikke overdrives (Kjeldsen 2004:329). Dette betyr at det er av avgjørende betydning å appellere til mottageren på mottagerens premisser. Det må likevel tas et forbehold. Et viktig poeng er at retorikk kun kan appellere til mange, men den kan ikke tvinge noen til å gå mot sin egen overbevisning. Talerens makt er stor, men mottagerens er større (Kjeldsen 2004:331). I denne oppgaven er det vanskelig å si noe om effekten av Putins og Medvedevs taler. Jeg har ikke mulighet til å gå inn på mottagerens rolle annet enn i hvordan mottageren adresseres av de talende.

Kapittel 5: Retorikken til Putin

Gjennom sin politiske karriere har Putin jevnlig holdt taler. Han er kjent for å tale direkte til folket, og talene hans er som oftest spontane, uten ferdiglagede manuskript. Dette gjør at Putins talestil klart skiller seg fra de regelrette opplesningene som Brezjnev og Khrusjtsjov var kjente for. Putin bruker et fargerikt språk, hvor han ofte er muntlig i sin form. Det er flere grunner til at Putin evner å ordlegge seg på en måte hvor budskapet effektivt når frem til mange russere. Michael Gorham (2005:382) mener at denne suksessen til dels skyldes hans enestående evne til å snakke på en måte som gjør at vanlige russiske borgere føler at han snakker deres sak. Putin er flink med ord og vendinger, men regnes ikke for å være blant de aller beste retorene. Det som gjør Putin spesiell er hans evne til å kommunisere med tilhørerne, og da gjerne si nøyaktig det folk vil høre. En slik folkelig stil er det mange som vet å verdsette. Det å kunne uttale seg på en måte som svarer til den aktuelle situasjonen er en stor fordel for en leder. Med en monoton opplesning vil antagelig mange tilskuere begynne å kjede seg. Jeg kommer i det følgende til å basere meg på Gorhams (2005 og 2006) analyser av Putins språk. Gorham (2005:383) mener at Putins talemåter kan bli delt inn i fem hovedkategorier, nemlig a) Teknokraten, b) Handlingens mann, c) Den sterke mann, d) Machomannen og e) Patrioten. Hver av disse fem talemåtene har sine egne kjennetegn. Det at Putin så effektivt klarer å representere mennesker som i utgangspunktet er nøytralt eller fiendtlig innstilt til hans politikk, er noe ganske spesielt i dag. Noen ser på Putin som en farsfigur som vil sørge for at alle har det bra, mens andre igjen ser på Putin som en leder som vil føre Russland inn i en lysende fremtid hvor landet på ny vil bli respektert av andre nasjoner (Gorham 2005:383). Putins retorikk fenger med andre ord brede lag av befolkningen.

Teknokraten

Den store majoriteten av Putins taler kan karakteriseres som taler av en kompetent teknokrat. Når Putin benytter seg av denne talemåten er han saklig og forsøker å overbevise andre mennesker med klare argumenter. Putin er alltid velforberedt til sine taler og fremstår som kunnskapsrik, noe som inngir respekt hos de fleste. Hvis man ser på Boris Jeltsin, som var forgjengeren til Putin, finner man lite eller ingenting av dette. Særlig den sene Jeltsin var beryktet for å være hard på flaska og snakket ofte usammenhengende. Dette ga et negativt inntrykk av politikeren Jeltsin. Selv om Jeltsin utvilsomt hadde gode sider som leder, var det mange som følte at han ikke representerte Russland på en god måte. Med Putins inntreden fikk russerne endelig en leder som de i det minste ikke behøvde å skamme seg over. Mange var også meget fornøyde med den nye presidentens stil og Putins popularitet var høy helt fra hans inntreden som president i 2000. Putin mestrer både byråkratisk språk og diplomatspråk på en måte som gjør at det ikke fremhever hans mangler (Gorham 2005:384). Et eksempel på hvordan Putin klarer å snakke til mannen i gata er det følgende eksemplet: Поскольку Вы так наморщили лоб, я понял, что я выражаюсь туманно. Я поясню (Gorham 2006:385). Vi ser her at Putin forstår at han har snakket for byråkratisk og gjør sitt ytterste for at meningsinnholdet i talen hans skal være forståelig for alle. Denne folkeligheten bruker Putin aktivt for å vinne støtte for sin sak.

Handlingens mann

I forhold til teknokraten Putin, er Putin som handlingens mann preget av en mer aktiv holdning med tanke på å få ting gjort. Ord som oppmuntrer til handling dominerer denne kategorien, og metaforer er en viktig bestanddel som er med på å underbygge Putins retorikk (Gorham 2005:386). Målet er her å fremstå som en mann som vet hva som bør gjøres for landets beste. Et eksempel på dette er følgende setning, hvor Putin sier klart fra at det man gjør er viktigere enn det man sier at man gjør: А по сути, мне кажется, о человеке нужно судить не по тому, что он сам о себе говорит, а по тому, что он делает (Gorham

2005:386). For folk er det viktig at politikere gjennomfører det de sier de skal gjøre, og dette er nettopp en av Putins sterkeste sider. Ifølge Roj Medvedev i Gorham (2005:387) representerer Putins prioritering av handling fremfor ord et merkbart skifte fra en karismatisk, revolusjonær diskurs til en diskurs orientert mot nasjonal gjenoppstandelse. Det at Russland etter hvert klarte å komme seg etter sjokket etter Sovjetunionens fall er noe Putin spiller på for å vekke sympati hos den jevne russer. For eksempel har Putin økt lønningene til folk flest og hevet pensjonen til pensjonistene. Dette er tiltak som har vært med på å bygge opp under Putins høye popularitet.

Den sterke mannen

Stilen som Gorham (2005) kaller «den sterke mannen» har Putin perfektionert til fulle, og den blir benyttet når han har behov for å samle folket mot en felles fiende. Denne fienden kan være alt fra tsjetsjenere til terrorister og kriminelle (Gorham 2005:388). En berømt uttalelse av Putin stammer fra 1999 mens han enda var statsminister under Jeltsin. Мы будем преследовать террористов всюду. Если в туалете поймаем, то и в сортире их замочим (Gorham 2005:388). Dette er et ganske grovt utsagn og ikke noe man ville forvente av en folkevalgt. Her spiller Putin på det veldige hatet mot alle som blir karakterisert som terrorister og gjør klart at absolutt alle midler vil bli tatt i bruk for å fange dem. Gorham (2006:298) mener at disse ordene er hentet fra kriminell slang som blir brukt i underverdenen, og derfor ikke kan regnes til standardspråket. Gorham (2006:298) mener videre at den latente aggresjonen i det russiske elektoratet førte til at Putins utsagn ble svært godt mottatt av mange russere, som ønsket seg en sterk mann som kunne slå hardt ned på ulike trusler mot Russland.

Slang og vulgært språk kan trekke linjer til vold, konfrontasjon og aggresjon (Gorham 2005:388). «Мочить в сортире» har i dag blitt et uttrykk som benyttes for å vise at man virkelig går inn for noe. Det har blitt brukt selv i andre situasjoner, hvor det ikke er naturlig å bruke et lignende uttrykk. For eksempel har uttrykket blitt brukt av flere russiske politikere når de vil vise at de mener alvor (Gorham 2006:298). Dette viser hvor stor påvirkning Putins retorikk har hatt på det russiske samfunnet. Selv om Putin frem til 2005 aldri har gjentatt

nøyaktig dette uttrykket, har han ofte spilt på slang og voldsmetaforer (Gorham 2005:389). Når det gjelder kampen mot kriminalitet fremstiller Putin ofte seg selv som en slags supermann som omtrent egenhendig kan rydde opp i kriminalitet. Bare det at han så ofte tar i bruk en uttrykksmåte som «den sterke mannen» fører til at han oppnår en form for legitimitet i det russiske folket. To av de sakene som Putin oftest nevner er terrorisme og den enorme rikdommen til oligarkene (Gorham 2006:305). Putin tar av og til i bruk drastiske virkemidler for å beskrive sin motvilje mot slike terrorister og oligarker. I et intervju med det italienske nyhetsbyrået ANSA i 2003 sa Putin følgende: Все должны раз и навсегда понять: надо исполнять закон всегда, а не только тогда, когда схватили за одно место. (Gorham 2006:306). Uttrykket *схватили за одно место* er rimelig sterkt, og må sies å være et brudd med det som er ansett for å være «politisk korrekt». Ved å bruke et slikt uttrykk viser Putin handlekraft gjennom å bruke en voldsmetafor.

Machomannen

Når Putin virkelig vil vise at han er en mann med stor M spiller han på nasjonalistiske strenger og appellerer gjerne til russernes felles historie og oppfattelse av verden. Machomannen er utvilsomt den mest ekspressive uttrykksmåten Putin bruker (Gorham 2005:391). Dette kan gis uttrykk for gjennom for eksempel ordtak eller ordspill. Når Putin benytter seg av denne talemåten er det i motsetning til talemåten som over er beskrevet som «den sterke mann», ikke noe innslag av vold og trusler i denne kategorien. Et uttrykk som Putin har benyttet seg av mange ganger er в народе говорят... Et eksempel på dette er følgende setning, hvor Putin understreker behovet for utdanning og å styrke kampen mot alkoholisme: И тогда он будет стремиться к их реализации и «слезет», как в народе говорят, со стакана (Gorham 2005:391). Den russiske folkesjela er noe som for en leder er positivt å assosiere seg med. Putin er en mester i å lede tankene hen på hva som gjør nettopp russerne så spesielle, og man kan være sikker på at dette er et språk som går rett hjem hos svært mange russere. Det som gjør denne uttrykksmåten så effektiv, er at Putin klarer å fremstille seg selv som свой человек, og dermed klarer han å snakke på et nivå som mange russere liker (Gorham 2005:394). Et annet moment er at Putin aktivt prøver å fremstå som en

fysisk sterk mann. Bilder av Putin på jakt i bar overkropp er med på å bygge opp under et slikt ekstremt maskulint bilde av en leder som ikke viser noen form for svakhetstegn. Putin fremstår som en leder som vet hva som må til for at Russland igjen skal bli en kraft å regne med internasjonalt. På 90-tallet mistet Russland den supermaktstatusen som Sovjetunionen gjennom flere tiår hadde, og mange russere ønsker seg tilbake til den tiden hvor alle respekterte unionen. Håpet er da at Putin skal kunne klare å få Russland til igjen å bli en makt man kan regne med.

Patrioten

Når Putin tar i bruk denne talemåten er han med på å bygge opp under forestillingen om at Russlands historie er noe å være stolt av og ikke noe å skamme seg over. Mange husker 90-tallets turbulente omveltninger og derfor finner Putins retorikk om Russlands historiske storhet gjenklang i befolkningen (Gorham 2005:395). For Putin er det viktig å etablere en sammenheng mellom militæret, folket og nasjonen (Gorham 2005:396). Etter Kursk-forliset i år 2000 holdt Putin er pressekonferanse der han understreket viktigheten av nettopp dette. Я буду с армией, буду с флотом и буду с народом. И вместе мы восстановим и армию, и флот, и страну. Нисколько в этом не сомневаюсь (Gorham 2005:396). Dette er eksempel på at Putin bruker en retorikk hvor kjærlighet til fedrelandet er en sentral ingrediens. Uten å fornekte den nære fortiden med Sovjetunionen, leder Putin an i forsøket på å gjenskape en russisk stormakt. Fremdeles har Russland et av de største våpenarsenaler i hele verden, og hæren er en institusjon som mange russere har positive assosiasjoner til. Den andre Tsjetsjeniakrigen er et eksempel på at hæren fremdeles spiller en stor rolle i dagens Russland. Videre bruker Putin patriotisme aktivt for å søke støtte til sitt nasjonsbyggingsprosjekt. Putin snakker om Russlands store fortid og binder denne opp mot løfter om en ærerik fremtid, hvor Russland igjen vil fremstå som en av de absolutte supermaktene i verden. Dette vil gjelde så vel militært som økonomisk, og dermed vil landet igjen bli respektert av andre land.

Putins mange ansikter

Hva er det som kjennetegner Putins taler? De fleste uttalelsene til Putin er av det som kan kalles normal byråkratisk karakter og vekker ikke den helt store oppmerksomheten. Slike uttalelser er noe som er forventet av en statsleder. Derimot er det Putins mer uttrykksfulle måter å snakke på som vekker reaksjoner og kommentarer. Putin er teknokrat, handlingens mann, machomann, den sterke mann eller patriot, alt etter omstendighetene. Ofte benytter Putin seg av flere av disse talemåtene samtidig, og det er ikke nødvendigvis noen klar grense mellom dem til enhver tid. Mange russere var etter 90-tallets prøvelser interessert i å ha en sterk mann som leder, på grunn av en generell oppfattelse av et korrupt, passivt og svakt Russland (Gorham 2005:399). Putin har på mange måter blitt denne mannen, og med ham i presidentsetet fra 2000 til 2008 har Russland kommet seg på fote igjen økonomisk så vel som geopolitisk. Det er i alle fall enklere for vanlige russere å identifisere seg med landet sitt i dag, sett i forhold til da problemene hjemsøkte landet på 90-tallet. Dette skyldes i hvert fall til en viss grad Putins retorikk. Putins mange temmelig grove utsagn bør ikke tolkes som inkompetanse eller uvilje mot å snakke politisk korrekt. På ingen måte er grove utsagn den eneste utgangen når Putin snakker og han er følgelig heller ikke en del av et samfunnssjikt som bruker kriminell sjargong til vanlig. Disse grove utsagnene er kun en av mange hatter som Putin tar på for å oppnå en bestemt type respons blant befolkningen.

Kapittel 6: Retorikken til Medvedev

Det er noen trekk ved Medvedevs retorikk som gjør at det er mulig å snakke om at Medvedev har en egen språklig stil. Disse trekkene skal jeg i det følgende ta for meg. I Vesten er det mange som antar at Medvedev er mer vennlig innstilt mot demokrati og progressive lovreformer enn det Putin er. Om dette har rot i virkeligheten er et åpent spørsmål. Om det viser seg at Medvedevs retorikk skiller seg vesentlig fra den retorikken Putin bruker vil dette være et interessant funn. I dette kapitlet vil jeg se nærmere på forholdet mellom Medvedevs image som politiker og språket og retorikken hans. Jeg skal så vise hvordan Medvedev ordlegger seg på saksfeltet terrorisme.

Medvedevs språk

Når det kommer til politisk retorikk har Medvedev hatt en bratt læringskurve. Uten tidligere erfaring som folkevalgt, ble Medvedev president i 2008. Den språklige stilen Medvedev benyttet seg av har gradvis endret seg fra begynnelsen av hans presidentperiode til slutten av denne, i år 2011. I det første året som president opptrådte Medvedev som en ganske beskjeden representant for intelligentsiaen. Etter omtrent et år inn i sin presidentperiode (2009) la Medvedev tydelig om sin væremåte (Url 3). Dette førte til at Medvedev ble merkbart grovere i sine uttalelser. Det kan virke som om Medvedev har tatt etter Putin på dette området siden han, eller personer i hans omgangskrets, ser at Putins popularitet er stabil på et høyt nivå (Url 3). Medvedev etterligner Putin i så stor grad at han til og med har begynt å ta i bruk ord og vendinger som Putin har begynt med. Eksempler på dette vil jeg komme tilbake til i analysekapitlet av Medvedevs retorikk. Etterligningen kan muligens forklares med at Putin og

Medvedev har de samme rådgiverne (Url 3). Ved å ta i bruk en slik form for språklig stil fyller Medvedev ut sine manglende trekk som leder. Der det for Putin ofte kan være naturlig å snakke et språk som ikke regnes for å være politisk korrekt, kan dette for Medvedev falle mindre naturlig. Likevel har Medvedev bidratt til å minske dette gapet mellom ham selv og Putin ved å tilegne seg et vokabular som finner mer gjenklang i den russiske befolkningen. Medvedev har på ett saksområde tatt i bruk et lignende språk til Putins мочить в сортире. Dette er nemlig ofte tilfelle når han snakker om terrorisme. I frykt for å bli oppfattet som svak eller ettergivende på sikkerhetsspørsmål har Medvedev brukt sterke uttrykk når han uttaler seg om slike tema. Zakharov (Url 4) viser til et eksempel hvor Medvedev uttaler seg om terrorhandlinger begått i Kaukasus, hvor han sier følgende om gjerningsmennene: Эти выродки не церемонятся с женщинами и детьми, и их нечего жалеть. De skyldige er ikke mennesker, men derimot misfostre. Vi, underforstått gode russere, er ikke som *dem*, altså terroristene. Slik bruker Medvedev retoriske grep for å ta avstand fra slike handlinger.

Salin i Metsjetnaja (Url 3) ser to grunner til at Medvedev har forandret retorikken sin. For det første er det viktig for imaget til den russiske presidenten å unngå å bli oppfattet som en liberaler. Det er viktig å huske på at Medvedev er president for hele landet, og ikke bare den relativt lille delen av intelligentsiaen som omfavner vestlige verdier. Russland har også tradisjon for sterke lederskikkelser som har utvidete fullmakter til å gjennomføre den politikken de finner ønskelig. Dette gjelder også språklig, i og med at Russland har en lang historie med en eneveldig tsar som kunne si hva han ville når han ville. Den andre grunnen som Salin i Metsjetnaja (Url 3) ser til at Medvedev har forandret sin retorikk er finanskrisen som rammet Russland svært hardt.

Ifølge Mukhin (2011:47) brukte Medvedev store deler av det første året som fungerende president (2008) til å bevise sin politiske uavhengighet av Putin. Nettopp det å komme ut av skyggen til sin forgjenger er noe mange politikere sliter med. I Medvedevs tilfelle var det ekstra vanskelig siden Putin var en slik markant leder, som var svært populær etter åtte år som president. Den vestlige pressen er ustanselig ute etter å dokumentere gnisninger mellom Putin og Medvedev. Ethvert rykte om uenighet mellom dem blir gjerne slått stort opp i vestlig presse (Mukhin 2011:56). Frem til august 2008 satte Putins krigsretorikk Medvedev i skyggen (Url 9). Dette førte utover i 2008 til at Medvedev følte at han måtte ta affære. Etter alle solemerker har Medvedev siden lagt seg tett opp til Putins retorikk, og i noen tilfeller går

faktisk Medvedev enda lenger i sine uttalelser enn Putin. Et eksempel på at Medvedev kan uttale seg på en slik måte er følgende setning: Этих подонков надо искать, чтобы земля у них под ногами горела (Url 7). Å ta i bruk ord som подонки viser at Medvedev er i stand til å etterligne Putin i vesentlig grad.

Medvedev har forsøkt å skape sitt eget språk, uten tilknytning til Putin. Ved å ta i bruk et eget språk prøver Medvedev å unngå å skape unødige rifter i forholdet mellom de to statslederne (Url 6). Medvedev uttaler som oftest gjennomtenkte og korrekte ord og fraser. Problemet med disse frasene er at de er at det er vanskelig eller umulig å bruke dem flere enn en gang (Url 6). Man får en følelse av at Medvedev forsøker å fylle skoene til Putin, men bare i begrenset grad klarer dette. Medvedev kan virke mer politisk korrekt enn Putin, i og med at Medvedev ikke så ofte snakker bruker grove uttrykk. Dermed kan man si at Medvedev har et noe mindre fargerikt språk enn Putin.

I sitt andre år som president virker Medvedev mer opptatt av å vise at det er han som er den som bestemmer, og at han ikke er en nikkedukke for Putin. Høsten 2009 ga Medvedev ut Россия Вперед, en artikkel om Russlands vei videre. Morozov (Url 6) mener å se et skille i Medvedevs retorikk før og etter denne artikkelen. Etter denne artikkelen kom ut, har Medvedev i stadig sterkere grad definert en egen språklig stil, som til en viss grad står i motsetning til Putins språklige stil.

Mukhin i Morozov (Url 6) mener at Medvedevs bruk av мы er nøye gjennomtenkt og har som mål å sikte mot et elektorat som ikke Putin har hatt ambisjoner om å nå ut til. Ved å bruke мы prøver Medvedev å knytte seg selv opp mot for eksempel den intellektuelle eliten og eiere av private småbedrifter. Dette viser at Medvedev gjerne vil fremstå som en mann som er på parti med liberale krefter i Russland.

Det kan være nyttig å studere de konkrete ordene som politikere tar i bruk. Aron (2010:3) skriver at to ord som forekommer ofte i Medvedevs taler og blogger er henholdsvis *frihet* og *fri*-. Disse ordene klinger godt i vestlige land, og kan være en medvirkende årsak til at man der oppfatter Medvedev som å være en liberalt innstilt mann som kan gjennomføre viktige reformer i Russland. Videre sier Aron (2010:3) at Medvedev ikke benytter seg i så stor grad seg av ord som *sterk*. Derimot bruker han ofte ord som *rettferdig*. Dette er med på å bygge

opp under tanken om at Medvedev er en lovens mann som skal rydde opp i korrupsjon og andre problemer.

Medvedevs image som politiker

Retorikk har også å gjøre med hvordan man når ut til folk. Vi kan si at dagens retorikk i stor grad har blitt multimedial. En slik form for kommunikasjon er en måte å søke å nå ut til mange mennesker. Våren 2009 åpnet Medvedev en videoblogg på nettet. Denne videobloggen har blitt ganske ofte oppdatert og er et viktig middel for å vise vanlige mennesker hvordan arbeidsdagen til Russlands president ser ut. Det krever mer tid å følge med på en videoblogg enn på Twitter og det er tenkelig at Medvedev forsøker å nå for eksempel ungdommer med sitt budskap.

Mange statsledere er i dag aktive på Twitter. Twitter er en mikroblogg hvor man på en begrenset plass (inntil 140 tegn) kan uttale seg om stort sett hva man har lyst til (Url 8). Budskapet må altså være kort og poengtert. Dette gjør Twitter til en av de viktigste teknologiske oppfinnelsene etter Internettets inntreden. Twitter er i prinsippet åpent for alle internettbrukere, og er følgelig en effektiv måte å rekke ut til mange. Siden Medvedev la ut den første meldingen på Twitter i juni 2010 har antallet som følger presidenten økt voldsomt. I slutten av august 2011 har den russiske versjonen av Medvedevs twitterkonto en følgeskare på 458,963 mennesker. Dette er imidlertid lite sammenlignet med for eksempel Barack Obama, som på samme tid hadde mer enn 9,8 millioner mennesker som fulgte ham. Hvis Twitter fortsetter å utvikles kan det tenkes at dette mediet kan være med å konkurrere med TV og radio i nå ut til flest mulig mennesker. I slutten av august 2011 har Medvedev rukket å tvitre hele 535 ganger. Det mest populære temaet for Medvedev er utenrikspolitikk. Medvedev gikk tydeligvis inn for å tvitre mye det første året, og tiden vil vise om han makter eller vil fortsette i samme stil. Putin, på den andre siden, har uttalt at han knapt nok bruker mobiltelefon eller PC, og kan følgelig knapt kalles en IT-forkjemper (Url 3). Dette er et interessant trekk og kan kanskje tilskrives aldersforskjellen mellom Medvedev og Putin. De fleste ungdommer og unge voksne i Russland er i dag kjent med Internett og benytter også

denne informasjonskanalen aktivt i jakt på nyheter eller for å holde kontakten med venner og familie. Alt dette viser at Medvedev er en mann av sin tid og bruker mye tid og krefter på å gjøre sine beslutninger forstått av alle som har tilgang til Internett. Medvedev har da også fått betalt for dette på meningsmålinger, hvor han stadig har økt sin oppslutning.

Medvedev vil for alt i verden unngå å bli sett på som en svak president som ikke selvstendig klarer å få Russland på rett kjøll igjen. Et eksempel på at Medvedev har tatt over Putins vaner, er da Medvedev var med på å fly et jagerfly. Beskjeden til folk var tydelig. Medvedev var minst like «macho» og i minst like god form som det Putin noensinne har vært (Url 3).

Denne image-relaterte rivaliseringen er et spennende tema for videre forskning.

I tillegg til ordene som man uttaler er også måten man handler på noe som må tillegges vekt. I 2009 ble Medvedev stadig oftere avbildet med våpen i hånd (Mukhin 2011:78). Det er tydelig at Medvedev vil unngå å bli oppfattet som en svak mann som forhandler med alle som setter seg opp mot Russland. Våpen signaliserer styrke, og Medvedev søker å fremstå som en leder uten svakheter. I en russisk kontekst virker en slik maktdemonstrasjon naturlig, mens den antagelig ikke ville vært det for eksempel i en norsk kontekst.

Medvedev og terrorisme

Terrorisme er et stadig tilbakevendende problem for Russland. En russisk statsleder må forholde seg til skadevirkningene av terroren. I sine uttalelser er Medvedev ofte opptatt av å knuse terroristtrusselen. Han er mot å føre forhandlinger med mennesker som begår slike handlinger, og mener at løsningen på dette problemet er å bruke militærmakt. Den russiske hæren er en av verdens sterkeste, og til tross for bortimot total neglisjering av denne på 1990-tallet er mye av slagkraften fortsatt intakt i dag. Bruk av den russiske hæren er et maktmiddel som mange ledere i Russland og Sovjetunionen har tydd til opp gjennom historien. På den andre siden er Medvedev også opptatt av å utvikle den russiske Kaukasusregionen, som er en av de mest økonomisk tilbakestående i landet. Det er neppe tilfeldig at terroristtrusselen er sterkest nettopp i denne delen av landet, og hvis man kan få bukt med blant annet den store

arbeidsløsheten vil dette føre til en positiv utvikling både for dem som bor i de kaukasiske republikkene og for Russland, som vil få færre problemer med terrorhandlinger. Fordi den potensielle gevinsten er såpass stor er det forståelig at Medvedev legger vekt på dette i sine uttalelser. Чтобы ни пытались сделать бандиты, мы будем продолжать осуществлять проекты, в том числе по развитию туристического кластера (Url 4) er et eksempel på at Medvedev insisterer på å bidra til å utvikle den russiske delen av Kaukasus. Det er viktig å merke seg at terroristene i dette tilfellet blir betegnet som бандиты. Langøigjelten (2008:54) fant at tsjetsjenske gisseltagere ofte ble beskrevet som nettopp banditter. På russisk har ordet banditt en negativ konnotasjon, og dermed bidrar det til å gjøre skillet mellom *oss* og *dem* ekstra tydelig.

Zakharov (Url 4) mener at det er sjelden at russiske ledere legger stor vekt på at noe dårlig, som for eksempel terrorisme, finner sted jevnlig og kan ramme hvem som helst og hvor som helst. Medvedev har derimot virkelig tatt tak i dette problemet og ikke forsøkt å feie det under teppet. Dette er noe nytt for russiske ledere, og er et interessant trekk ved Medvedevs retorikk. Det er mer vanlig å konsentrere seg om positive nyheter. Terrorismen har funnet sted i lange tider og er en trussel som det er vanskelig eller umulig å løpe fra, og Medvedevs retorikk viser at han har innsett at det ikke finnes noen mirakelkur for dette problemet.

Konklusjon

Medvedev har i dag en egen språklig stil, som han gradvis har utviklet siden begynnelsen av sin presidentperiode i 2008. Der Medvedev i begynnelsen ikke tok i bruk de sterkeste uttrykkene, har han så på noen områder beveget seg til å bli bortimot like kompromissløs i sine uttalelser som Putin. Dette gjelder i særdeleshet på saksområdet terrorisme. Medvedev tar i andre tilfeller avstand fra Putins politikk med sitt språk og vil vise at han står på egne bein. Denne liberale retorikken får som oftest bred omtale i vestlige medier, som kanskje er noe ensidig positivt innstilt til Medvedev som en reformvennlig president. Det er viktig å merke seg at Medvedev tilpasser sin retorikk til de aktuelle omstendighetene. Han er også opptatt av å fremstå som en mann uten svakheter, og benytter ofte sjansen til å bli avbildet med våpen i

hånd. Det at Medvedev aktivt bruker Twitter er et tegn på at han søker å nå grupper som ikke Putin appellerer så sterkt til. Denne mangesidigheten er noe som står igjen hos Medvedev som bidrar til å kjennetegne hans måte å fremstå i offentligheten på.

Kapittel 7: Analyse av Putins uttalelser vedrørende terrorisme

Jeg skal i denne analysen vise hvordan Putins retorikk kommer til syne i fire uttalelser som han kom med i dagene og timene etter terrorangrepene i Moskva 29.mars 2010. Kun et par dager etter disse terroraksjonene smalt det igjen, denne gangen i Nord-Ossetia. De to siste uttalelsene i mitt materiale er hentet fra etter dette angrepet fant sted, og viser derfor Putins reaksjon på begge disse angrepene. Putin antyder i den ene uttalelsen at det er sammenheng mellom disse terroraksjonene. I etterkant har det vist seg at islamistiske separatister sto bak begge angrepene. I flere av uttalelsene jeg har sett på delegerer Putin oppgaver til øvrige maktpersoner i Russland. Ulike måter å begrense skadevirkningene av terroraksjonene, i tillegg til måter å forhindre nye angrep på, er dominerende tema. Tonen er som ventet gjennomgående aggressiv. Putin understreker at terroristene skal fanges og uskadeliggjøres, nærmest for enhver pris.

Det er viktig å ha i bakhodet at det er forskjell på hvordan man ordlegger seg i en minneseremoni i forhold til et offisielt møte i Kreml som har som formål å knuse terroristtrusselen en gang for alle. I kapitlet om Putins retorikk fant jeg ut at han har et mer fargerikt språk og også en mer direkte stil enn Medvedev. Derfor er min hypotese at det samme er tilfelle i min analyse av de fire utvalgte uttalelsene jeg har valgt å fokusere på. Jeg forventer at en stor del av Putins uttalelser er kompromissløse, siden temaet er terrorisme. I tillegg skal jeg undersøke om Putin også har en mer avdempet retorikk som står i kontrast til denne tøffe retorikken.

Newspeakstilen var dominerende under Sovjetunionen. Det var vanlig at ledere benyttet seg av en slik stil, hvor opplesning og lite spontanitet var sentrale ingredienser. Jeg skal trekke

linjer mellom denne newspeakstilen og retorikken til Putin for undersøke om Putin er påvirket av denne stilen eller om han tvert imot har utviklet en uavhengig, personlig stil.

Jeg skal plukke ut ulike språklige trekk i disse fire uttalelsene og vise hvordan disse er med på å forme retorikken til Putin. Spesielt analysen av *personlige pronomener* vil bli vektlagt, siden disse etter min mening er en god måte å vise hvordan retorikken til en politiker bidrar til å skille dem som er inne i varmen fra dem som ikke er det. Andre trekk jeg skal se på er spesielle adjektiv, gjentakelse og tilstedeværelse av eller eventuelt mangel på språklig selvtillit. Med språklig selvtillit mener jeg selvtillit som kommer til uttrykk gjennom språket man snakker. Ut av dette skal jeg så trekke en konklusjon om hva det er som gjør nettopp Putins retorikk spesiell når han snakker om terrorisme.

Eberhard Fleischmann (2010) har gjort en interessant analyse av Putins retorikk. I det følgende skal jeg med bakgrunn i analysene av mine Putin-uttalelser gjengi noen av Fleischmanns funn om Putins retorikk for å se om mine funn kan styrke eller svekke Fleischmanns analyse.

Uttalelser

Uttalelse 1: Взрывы в метро изменили график Путина. Komsomolskaja Pravda Vologda. Aleksander Gamov.

Denne uttalelsen er en oppsummering av hva Putin foretok seg i timene etter terrorangrepene i Moskva. Uttalelsen stammer fra 29. mars 2010, samme dag som terrorangrepene i Moskva fant sted. Putin befant seg i Krasnojarsk da nyheten om disse angrepene nådde ham. Putin forandret straks sin arbeidsplan og fløy tilbake Moskva så fort som råd var, for å ta kontroll over den uoversiktlige situasjonen. Han var i kontakt med transportminister Igor Levitin, i tillegg til å motta oppdateringer fra Jurij Luzjkov, den daværende borgermesteren i Moskva.

Videre diskuterer Putin situasjonen med guvernører fra Sibirregionen. Ifølge Putins uttalelse er det uaktuelt å forhandle med terroristene, disse skal tilintetgjøres. Den tøffe retorikken Putin bruker er meget fremtredende. Videre sier Putin at alle tiltak må settes inn for å hjelpe de skadede og familiene til de etterlatte. Dette viser den mer forsonende siden til Putin. Hele uttalelsen består av 476 ord.

Uttalelse 2: Путин еще раз выразил соболезнования семьям погибших при терактах и поблагодарил за хорошую работу оперативные службы. Itar-Tass. Svetlana Alikina.

Denne uttalelsen stammer fra 30.mars, dagen etter terrorangrepene i Moskva. Stedet for denne uttalelsen er også Moskva. Putin uttrykker her medlidenhet med de skadde og etterlatte etter angrepene, og tonen er alt annet enn aggressiv. Dette er ikke tid eller sted for å jakte på terrorister, her vektlegges det personlige engasjementet til Putin som statsminister. Fokuset er på hvordan den russiske staten kan hjelpe de etterlatte med veien videre. Videre takker Putin alle som har deltatt i rednings- og opprydningsarbeidet etter denne ugjerningen. Putin roser redningstjenesten, som etter hans mening har opptrådt meget profesjonelt. Hele uttalelsen består av 164 ord.

Uttalelse 3: Их нужно выковырять со дна канализации. Izvestija Moskva. Aleksander Latysjev.

I denne uttalelsen leder Putin et møte i Det hvite hus i Moskva, hvor temaet er sikkerhetssituasjonen ved offentlige transportmidler. Møtet ble holdt 31.mars. I dette møtet deltok, i tillegg til Putin, representanter med ansvar for transportinfrastrukturen. Putin ber om at alle midler tas i bruk for å hindre at terrorangrep igjen skal ramme Russland. Det blir

understreket at det er svært vanskelig til enhver tid å kontrollere hele jernbanenettet i Russland, siden de enorme avstandene gjør det helt utopisk å ha full videoovervåkning over hele strekningen mellom Vest-Russland og Vladivostok. Putin bruker et fargerikt språk for å karakterisere terroristene, og i denne uttalelsen er skillet mellom *oss* og *dem* gjennomgående tydelig. Dette er en uttalelse hvor Putin understreker viktigheten av å sette hardt mot hardt i jakten på terroristene. Hele uttalelsen består av 357 ord.

Uttalelse 4: Теракты и в Москве, и в Дагестане - это преступление против России. FK-Novosti.

I denne uttalelsen holdt Putin et møte for presidiet til den russiske føderasjonen. Møtet ble holdt i Moskva 31.mars. Dette er et offisielt møte hvor den russiske statsministeren ber innenriksministeren Rasjid Nurgalijev om å gjennomføre tiltak for å minske terrortrusselen. Bakgrunnen for dette møtet er terroraksjonen i Dagestan 31.mars som ses i forbindelse med terrorangrepene i Moskva 29.mars. Likhetsstrekkene mellom disse terroraksjonene er mange og derfor mener Putin å kunne bevise at de samme folkene sto bak begge de to terroraksjonene. Sikkerhetssituasjonen i Kaukasus er viktig også for Russlands stabilitet og Putin mener flere tiltak må settes inn for å hindre at Kaukasus blir et fristed for bander av terrorister. Dette er en følelsesladet uttalelse hvor Putin klart lar det skinne gjennom at han forstår hva terrortrusselen går ut på og hva som kan gjøres for å bøte på dette problemet. Hele uttalelsen består av 319 ord.

Personlige pronomen

Bruken av personlige pronomen kan ofte gi oss en pekepinn på hvem som blir regnet for å være venner og hvem som blir regnet for å være fiender. Derfor er en slik pronomenbruk ofte

en effektiv måte å markere avstand til mennesker eller handlinger man misliker. For å markere hvem som er med og hvem som ikke er det finnes det i utgangspunktet tre muligheter. Den første muligheten er å si *jeg*. Da får innholdet en mer personlig tone. Dette brukes gjerne for å markere nærhet til situasjonen, og vil gjerne være hensiktsmessig i for eksempel en minnestund, hvor det å uttrykke medfølelse med ofrene og deres familier vil være det viktigste. Den andre muligheten er å bruke *vi*, i betydningen *jeg* og *styresmaktene*. Dette er en mye brukt måte å skape en viss distanse mellom seg selv og folket på, og man fremstår som en ekte statsmann som vet hvordan ulike oppgaver skal løses. Den tredje og siste muligheten er å bruke *vi*, i betydningen *jeg* og *folket*. Her kan hensikten være å sveise sammen befolkningen, ved at man viser et personlig engasjement og samtidig viser at man er en del av folket. Dette er kun passende i et fåtall situasjoner, men det er likevel viktig å være klar over denne muligheten. Man kan for eksempel tenke seg en situasjon der russiske ledere appellerer til den russiske nasjonen og sier at russere har felles normer og regler som gjør det utenkelig at gode russere vil ta del i terroraksjoner.

Et eksempel på at Putin personlig involverer seg i kjølvannet av terroraksjonene er følgende setning hvor Putin sier наконец, что касается деятельности городского транспорта, я хотел бы обратиться к представителям малого и среднего бизнеса, работающим на транспорте (Uttalelse 1). Her er det Putin som statsminister som nyter høvet til å henvende seg til eiere av små og mellomstore bedrifter. *Jeg* er sterkt uttrykt i dette tilfellet og viser personlig engasjement.

Еще раз выражаю самые искренние соболезнования семьям погибших (Uttalelse 2) er et eksempel på at Putin personlig involverer seg i skjebnen til de etterlatte etter terroraksjonene. Uttrykket самые искренние соболезнования er et fast uttrykk på russisk som kan benyttes i situasjoner hvor det er viktig å vise medfølelse. Det er et langt sprang mellom dette uttrykket og de mer aggressive uttalelsene Putin kommer med.

Я вчера имел возможность посмотреть и проанализировать работу наших служб спасения, и хочу поблагодарить пожарных, спасателей, медиков, всех, кто оказывал помощь людям (Uttalelse 2) er et eksempel på at Putin bruker *jeg*-formen aktivt når det er viktig for ham å vise nærhet til dem som er rammet av terrorangrepene. Vi ser at Putin takker redningstjenesten og alle som hjalp til med å redde livene til de skadde personene. Budskapet blir mer personlig med denne bruken av *я*. Dette er en måte å understreke at personen Putin

står sammen med det russiske folket i en vanskelig tid. En slik uttalelse bidrar til å skape økt samhold.

Putin bruker *jeg-formen* i følgende setning hvor han sier я уверен, правоохранительные органы сделают все, чтобы найти и покарать преступников (Uttalelse 1). Her ser vi at Putin uttaler seg som statsminister, adskilt fra maktorganene i Russland. Han sier at han er overbevist om at organene vil finne og straffe de skyldige for terroraksjonene og denne oppgaven delegeres videre til de rette beslutningsorganer.

Я не исключаю, что действует одна и та же банда (Uttalelse 4) er en måte å si mellom linjene at han antar at en og samme bande står bak både terrorangrepet mot Moskvas undergrunn og angrepet i Kaukasus. Dette er statsministerens personlige mening og det er viktig å merke seg at Putin ikke refererer til *vi* i dette tilfellet. Alt i alt er det å bruke 1.person entall en effektiv måte å si hva man mener indirekte. Påstanden i seg selv fremstår som uimotsagt og da går man gjerne ut fra at det er slik også i virkeligheten.

Fleischmann (2010) har ikke noen egen analyse av Putins bruk av personlige pronomen. Dette er et spennende felt for videre forskning, hvor min analyse forhåpentligvis kan bidra til at andre kan gjøre en mer omfattende undersøkelse av Putins pronomenbruk i fremtiden.

I min analyse har jeg kommet frem til at aktiv bruk av *jeg-formen* er noe som kan sies å være typisk for Putins retorikk når det aktuelle temaet er terrorisme. Dette viser at Putin ved sin retorikk søker å oppnå nærhet med det russiske folket. Budskapet blir sterkere ved å benytte denne personlige formen.

Putin bruker ikke alltid *jeg-formen* for å uttrykke seg. I eksemplet мы собрались сегодня для того, чтобы поговорить по проблемам, связанным с ликвидацией последствий этого преступления (Uttalelse 1) bruker Putin *vi*, i betydningen *jeg og myndighetene*. Putin mener at han som maktperson sammen med andre i det russiske statsapparatet skal finne løsninger på problemene Russland står overfor. Det er vanskelig å tenke seg en annen bruk av personlig pronomen i dette eksempelet siden semantikken krever flertallsformen *vi*.

Для нас не важно, в какой части страны совершаются преступления подобного рода, не важно, кто становится жертвами этого преступления, люди какой национальности либо какого вероисповедания (Uttalelse 4). I denne setningen bruker Putin det personlige

pronomenet *vi*, i betydningen *jeg og myndighetene*. Dette fremstår som en forsonende uttalelse, hvor man kan lese mellom linjene at alle som ble rammet av bombene i Moskva i utgangspunktet stiller likt, og at de russiske myndighetene derfor skal hjelpe til så godt de kan med å minske skadene etter terrorangrepene.

31.mars 2010 ble en terroraksjon gjennomført i Dagestan. Russland var igjen hjemmøkt av terror og Putin benytter sjansen til å trekke linjer mellom denne terroraksjonen og de som ble utført i Moskva to dager før. Et eksempel på Putins bruk av personlige pronomen er мы исходим из того, что это преступление против России (Uttalelse 4). Her bruker Putin igjen *vi-formen*, i betydningen av *meg og myndighetene*. Her er det viktig at Putin står sammen med øvrige myndighetspersoner i kampen mot terror.

I de fire uttalelsene av Putin jeg har tatt for meg har det ikke vært et eneste tilfelle av at Putin bruker *vi-formen* i betydning av *meg og folket*. Dette er til en viss grad uventet, siden jeg regnet med at Putin ville benytte seg av denne muligheten for å markere enhet innen den russiske føderasjonen. Putin velger i stedet ofte *jeg-formen* og budskapet blir således også ofte mer personlig. Vekslingen mellom å si *jeg* og *vi* i betydningen *jeg og myndighetene* er kjennetegnende for Putins retorikk og følgelig et poeng som er verdt å merke seg.

Putins retoriske stil

Putins tøffe retorikk

Putin har en tendens til å skyte rett fra hofta, ved å si det han mener rett ut. Putin kvier seg sjelden for å ta i bruk sterke uttrykk i sine uttalelser. Det er denne formen for retorikk som er den mest karakteristiske for Putins talestil. Террористы будут уничтожены (Uttalelse 1) er et eksempel på Putins tøffe språk i kampen mot terrorisme. Budskapet er enkelt å forstå og ikke pakket inn på noen måte. Terroristene skal tas og trusselen skal tilintetgjøres, nærmest

for enhver pris. Det er ikke noe snakk om å sette de ansvarlige for terrorangrepene i fengsel, det virker som om Putin oppmuntrer politi og sikkerhetsstyrker til å eliminere problemet på andre måter. Denne typen kompromissløshet er en arv fra sovjetspråket. Utfra retorikken til Putin er det legitimt å ta livet av terrorister som ikke respekterer spillereglene som alle andre må forholde seg til.

Et annet eksempel på Putins kompromissløse uttalelser mot terrorisme er с террором мы будем продолжать бескомпромиссную борьбу вплоть до полного искоренения этого зла (Fleischmann 2010:314). Ifølge Putins retorikk er terrorisme et onde som må bekjempes med våpen. Å bruke sterke ord som *utryddelse* og *onde* er med på å vise at tankegangen er å sette terroristene i bås, ved å si at *de* ikke er som *oss*, underforstått *alle gode russere*. Å føre en *kompromissløs* kamp er også med på å bygge opp under denne venn-fiendetankegangen. Vi ser her at Fleischmann (2010) viser at Putin gjør dette skillet mellom *oss* og *dem* ekstra tydelig, så det ikke skal være til å misforstå. Fleischmann (2010:314) anfører et eksempel hvor Putin uttaler nødvendigheten av å tildele terroristene ødeleggende slag for å få fjernet trusselen en gang for alle. Терроризму - при всей сохраняющейся остроте этой угрозы - нанесены решающие, сокрушительные удары. Vi kan legge merke til at Putin bruker to adjektiv for å beskrive hva slags slag han mener er nødvendige for å få bukt med terrorismeproblemet. Både решающие og сокрушительные er forsterkende ord som fanger tilhørerens oppmerksomhet. Dermed har Putin oppnådd noe vesentlig. Tilhøreren vil sitte igjen med en følelse av at Putin viser handlekraft gjennom sin retorikk.

Fleischmann (2010:331) sier at Putin liker dårlig å få kritiske spørsmål rettet mot seg. I de tilfellene hvor slike spørsmål har blitt stilt har Putin ofte reagert med sinne. Altså gjør Putin så godt han kan for å virke som en nærmest ufeilbarlig leder som ingen har lov til å stille spørsmål ved. Dette er et poeng og merke seg siden sovjetiske ledere i prinsippet aldri fikk slike kritiske spørsmål. På mange måter forsøker Putin å fremstå som en allmektig leder fra fortiden som eneveldig kan bestemme over et land. Retorikken til Putin bærer klart preg av denne måten å fremstå på.

I en uttalelse kommer Putin med en talende beskrivelse av hvordan han vil løse terrorismeproblemet. Terroristene har god grunn til å gjemme seg siden de ikke respekterer lover og regler. Мы знаем, в данном случае они залегли на дно. Derfor er det ifølge Putin

nødvendig for sikkerhetstjenestene выковырять [террористов] с этого дна канализации на свет божии! Это будет сделано (Uttalelse 3). Свет божии er et fast uttrykk hvor Gud er desemantisert. Likevel kan man si at Putin understreker forskjellen mellom *dem* og *oss* ved å kontrastere uttrykkene *дно канализации* og *свет божии*. Dette er et talende bilde på hvordan Putin går til verks når han søker å gjøre dette skillet ekstra tydelig. Ved å bruke en opphøyd, religiøst ladet retorikk oppnår Putin å styrke samholdet i den russiske nasjonen. Mange mennesker identifiserer seg med den ortodokse kristendommen og dette er et eksempel på at Putin søker å nå frem til slike mennesker. For tilhørerne har Putin med sin retorikk har gjort det klart at terrorisme er helt uakseptabelt og at nødvendige tiltak må settes inn for å forhindre at det samme kan finne sted ved en senere anledning. Dette går rett inn i samlebetegnelsen Putin som den sterke, handlekraftige mann og er et godt eksempel på hans levende retorikk på feltet terrorisme. Det er den tøffe retorikken til Putin som absolutt er mest fremtredende og den signaliserer også styrke. Putin fremstår som en mann som med hard hånd slår ned på alle anslag mot den russiske føderasjonen. Putin bidrar ved sin talemåte til å dehumanisere terroristene og sier at de har gjemt seg i en krok. Terroristene driver med en lyssky virksomhet som ikke tåler dagens lys. Det er underforstått at normale mennesker aldri i verden ville kunne tenke seg å gjøre slike anslag mot den russiske nasjon. Her ser vi at mine funn er med på å bekrefte Fleischmanns (2010) funn om at i Putins retorikk er det tydelig at *vi* ikke er som *dem*.

I Putins uttalelser vedrørende terrorisme er det gjennomgående en aggressiv tone, hvor terroristene får påklistret en merkelapp som lovløse banditter. Putin har klare meninger om hva som bør gjøres fremover, og delegerer oppgaver fortløpende til de ansvarlige representanter for regjeringen. Som oftest blir det i Putins uttalelser brukt ganske sterke uttrykk. Det å ha mange strenger å spille på retorisk er utvilsomt positivt og bidrar til å sementere bildet av Putin som en dyktig statsleder. Putin har også en mer avdempet retorikk som jeg i det følgende vil se nærmere på.

Putins avdempete retorikk

Den mer ydmyke siden av Putins retorikk er ikke den man oftest tenker på, men en gang imellom kan Putin benytte seg av en slik måte å nå frem til andre mennesker på. Надо не вздувать цены, воспользовавшись этой ситуацией, а наоборот, проявить солидарность с теми людьми, которые попали в трудную ситуацию, которые нуждаются в помощи (Uttalelse 1) er et eksempel på at Putin også har en mer avdempet type retorikk. Målet med henvendelsen er å be folk om å avstå fra å sko seg på tragedien ved å skru opp prisene på ulike varer som er nødvendige for å overleve. Putin søker bevisst å fremkalle en følelse av solidaritet hos felles medborgere ved å handle på denne måten. Uttalelsen fremstår som en høflig anmodning om at folk må bistå dem som er rammet. Man kunne kanskje ventet et sterkere uttrykk i denne sammenhengen, men noen ganger tjener en høflig fremgangsmåte ens sak på en best måte.

Ofte uttrykker Putin det han har på hjertet med korte, poengterte setninger. Slik skaper han en nærhet til vanlige mennesker som er et stort pluss for en leder. Bruken av disse korte setningene bryter klart med taleformen som var vanlig under Sovjetunionen. Putin bruker altså en mer muntlig fremstillingsmåte som gjør seg bedre i dagens mediasamfunn. Et eksempel på bruken av korte setninger er når Putin uttaler seg om terrorangrepene i Dagestan. Еще один террористический акт. Есть жертвы (Uttalelse 4). Disse to setningene er svært korte og konsise og oppsummerer hva som har skjedd, uten å ta i bruk unødvendig mange ord. I dette tilfellet er Putins retorikk med på å skape en nærhet til tilhørerne og en slik fremgangsmåte kan derfor virke samlende. Det kan virke som om Putin av og til slår over til å snakke i korte setninger for å understreke viktigheten av å godta det han sier. Putin bruker denne formen for understreking opptil flere ganger i sine uttalelser. Andre ganger Putin tar i bruk slike korte setninger er погибли десятки людей (Uttalelse 1) og террористы будут уничтожены (Uttalelse 1). Disse setningene er med på å understreke det emosjonelle elementet. (Fleischmann 2010:286ff) mener at Putin har en tendens til å bruke forkortelser og korte ord i stedet for lange, kompliserte uttrykk. I mitt analyserte materiale har jeg kun funnet en viss bruk av korte setninger. Dermed kan jeg ikke trekke absolutte slutninger om Fleischmanns (2010) funn. Likevel kan min undersøkelse av Putins bruk av korte setninger være en inspirasjon for andre som kan studere om Putin tar i bruk en slik retorikk også på

andre saksfelter enn terrorisme. Med et annet tema enn terrorisme er det også trolig at uttalelser av Putin som ikke er konfronterende også ville vært flere.

Putins adjektivbruk

Сегодня в Москве совершено *ужасное* по своим последствиям и *зверское* по характеру исполнения преступление (Uttalelse 1). De to kursiverte adjektivene er gode eksempler på hvilken retorikk Putin som oftest benytter seg av når det er snakk om terrorisme. Det å si at en forbrytelse er *fryktelig* og *dyrisk* er en måte å delegitimere terroristenes handlingsmåte på. Ingen mennesker skal kunne sitte rolig å se på dette, men alle skal vite at det er en total uakseptabel ugjerning. Denne inndelingen i venner og fiender var noe man ofte så under Sovjetunionen. Ved å ta i bruk slike adjektiv viser Putin at han til en viss grad er påvirket av newspeakstilen. Putins gjør slik distinksjonen mellom *oss* og *dere* klar på er en effektiv måte. I kjølvannet av slike angrep er det helt avgjørende for ledere å fremstå som handlekraftige og dette gjenspeiles naturlig nok også ofte i retorikken.

Только объединяя усилия, мы сможем решить задачу окончательного разгрома и бандподполья, и всего, что связано с этим *уродливым* и *ужасным* явлением (Uttalelse 1) er et annet talende eksempel hvor Putins adjektivbruk bidrar til å gjøre skillet mellom *oss* og *dem* tydelig. Adjektivet *ужасный* går altså igjen i både dette og det forrige eksemplet. Det at en forbrytelse er *fryktelig* er en sterk måte å meddele til sine medborgere at Putin og resten av maktpersonene i Russland tar terrorisme på høyeste alvor. Ved hjelp av denne adjektivbruken fremstår Putin som tøff mot terror.

Gjentagelse

Putin bruker fra tid til annen gjentakelse for å synliggjøre viktigheten av uttalelsen sin.

Думаю для всех понятно: дело не в деньгах, не в ресурсах, которые мы готовы выделить на решение этих проблем. Дело в эффективности предлагаемых решений (Uttalelse 3). Kjernen i dette budskapet er gjentakelsen av ordet *дело*, som gir et inntrykk av hva det dreier seg om. Det å gjenta et poeng er et retorisk grep som ofte er effektivt. Da får man tilhørernes fulle oppmerksomhet og dette er ofte noe som sitter igjen selv etter at talen er ferdig.

Мы обязаны, должны и будем думать над совершенствованием правовой базы, обеспечивающей безопасность наших граждан (Uttalelse 3) er et eksempel hvor Putin tre ganger understreker viktigheten av å bedre sikkerheten i landet. Her fremstår dette som tvingende nødvendig, og Putin viser handlekraft ved å foreslå slike tiltak. Det å være forpliktet og tvunget til å tenke over hvordan man på best mulig måte kan bedre sikkerheten for sine innbyggere er en måte å banke inn poenget på som fremstår som særs effektiv. Det skinner klart gjennom hva Putins mål med et slikt uttrykk er, nemlig å få folk til å forstå hvorfor myndighetene gjør som de gjør i kampen mot terror. Det er også verdt å merke seg at Putin refererer til *oss* og ikke til seg selv som enkeltperson. Målet med dette er antagelig å vise at han og styresmaktene gjør alt som står i deres makt for å forhindre nye angrep på russisk jord. Putin kan ikke gjøre hele jobben med å sikre innbyggernes sikkerhet alene; han må få støtte fra etterretningsorganer og andre statlige institutter for å kunne klare dette.

Nominalfraser

Putin har i sitt språk en tendens til å ta i bruk lange nominalfraser. I setningen *сегодня в Москве совершено ужасное по своим последствиям и зверское по характеру исполнения преступление* (Uttalelse 1) er det interessant hvordan Putin inkluderer flere

tillegg til hovedordet преступление. Disse tilleggene fører til at nominalfrasen blir veldig lang. I kapitlet om Newspeak ble ulike kjennetegn på denne stilen diskutert, og et av de tydeligste tegnene på at denne stilen var i bruk var nettopp lange nominalfraser. Bruk av substantiv kommer da gjerne i stedet for andre ordklasser som for eksempel verb. Dette fører igjen til at språket blir formalistisk og rituelt. Språket er stivt og står i kontrast til det levende språket man gjerne ser i hverdagen.

Et annet eksempel på at Putin ofte tar i bruk substantiv hvor dette strengt tatt ikke er nødvendig er følgende setning, hvor Putin sier at det er viktig å møtes for å minske følgende av terrorangrepene: Мы собрались сегодня для того, чтобы поговорить по проблемам, связанным с ликвидацией последствий этого преступления (Uttalelse 1). En rekke genitivsattributter gjør setningen tungrodd.

Det at Putin tar i bruk slike lange nominalfraser indikerer at Putins politikerspråk til en viss grad er påvirket av newspeakstilen som var vanlig under Sovjetunionen. Dette er et interessant funn, i og med at dagens ledere i Russland må forholde seg til media fra både inn- og utland, og derfor er det grunn til å tro at de hadde tjent på å formulere seg på en mer muntlig og lettfattelig måte. Under Sovjetunionen var det ikke vanlig at lederne behøvde å snakke uten manuskript, mens det i dagens Russland er mer eller mindre en nødvendighet å beherske spontan tale.

Språklig selvtilitt

Det vil være en klar styrke for en retor å kunne benytte seg av flere forskjellige stiler, siden en monoton opplesning fort vil kunne bli kjedelig. I kapitlet om Putins retorikk viste jeg at han har mange forskjellige måter å uttrykke seg på, alt avhengig av situasjonen. Denne delen av analysen tar for seg spesielle uttrykksmåter valgt av Putin i de fire analyserte uttalelsene.

Språklig selvtilitt kan anta mange former. Jeg har valgt å fokusere på ord og uttrykk som gjør det underforstått at det taleren uttaler seg om er en etablert sannhet, og hvordan dette er en

indikator på høy eller lav språklig selvtillit. Denne gruppen utgjøres av ord som *naturligvis*, *åpenbart*, *selvfølgelig*, og så videre. Ved gjentatt bruk av slike ord er det tydelig at retoren sliter med lav retorisk selvtillit. Det kan være lurt å begrense bruken av disse for ikke å fremstå som gjentakende. Bruken av et slikt ord ser vi i eksemplet *конечно, объекты инфраструктуры по масштабам просто грандиозны* (Uttalelse 3). Her ser vi at Putin tar det for gitt at transportinfrastrukturen har så enorme dimensjoner at det er vanskelig å sikre at terroranslag ikke finner sted. Dette er det eneste uttrykket jeg fant i de fire tekstene jeg har analysert, så vi ser at Putin i mitt materiale sjelden tar i bruk slike uttrykk. Putin ser altså ikke ut til å slite med lav retorisk selvtillit i så måte. Det er også verdt å merke seg at Putin benytter seg av adjektivet *грандиозны* for å beskrive denne situasjonen. Fleischmann (2010:268) mener at Putin ofte tar i bruk forsterkende adjektiv og adverb. Dette er en type overdrivelsesadjektiv som man ofte så brukt av lederne under Sovjetunionen. Følgelig kan man også trekke linjene mellom disse lederne og Putin. Putin viser her at han i hvert fall bærer med seg en del av denne arven fra tidligere tider. Her er min analyse med på å gi Fleischmanns funn større vekt.

От нас с вами нужно сегодня *до конца дня* подготовить соответствующее распоряжение о помощи пострадавшим, семьям погибших (Uttalelse 4) er en setning hvor det kursiverte uttrykket *до конца дня* er viktig. Dette uttrykket er et retorisk virkemiddel for å understreke viktigheten av å fortsette støtten til de skadde og rammede. Uttrykket er med på å bygge opp under bildet av Putin som handlingens mann. Ifølge denne retorikken skal denne oppgaven fullføres uansett hvor lang tid det tar.

Putin bruker ofte sterke uttrykk som fanger oppmerksomheten til tilhørerne. Dette tyder på høy selvtillit og på at Putin ikke kvier seg for å si ting som andre ville holdt seg langt unna. For Putin ser slike uttrykk ut til å komme naturlig og dette er med på å definere hans retorikk. Tidligere i analysen har jeg vist hvordan Putin snakker om terroristene som skadedyr, som det er nødvendig å pirke ut fra deres gjemmesteder. Skillet mellom *oss* og *dem* er tydelig uttrykt i slike eksempler.

Konklusjon

I min analyse har jeg kommet frem til at Putin i sum tar i bruk et språk som er livlig. Det er tydelig at Putin aktivt benytter seg av korte setninger når han vil understreke et poeng. Bruken av disse markerer nærhet med det russiske folket. Språket blir ved hjelp av slike korte, poengterte setninger mer muntlig og følelsesladet. Dette står i kontrast til noen lange nominalfraser som jeg har funnet i analysen. Her er det mulig å trekke linjer tilbake til newspeakstilen. Med andre ord er det ikke enkelt å sette Putins retorikk i bås. Adjektiver som for eksempel *ужасный* og *зверский* er med på å bygge opp under tankegangen at *vi* ikke er som *dem*. Gode russere ville ikke utført slike terroristangrep. Putin har ulike måter å delegitimere terroristenes handlinger på, og særlig det at han uttaler at terroristene bare er usle kryp som gjemmer seg for ordensmakten er et talende bilde på dette. Her bidrar mine funn i stor grad til å styrke Fleischmanns (2010) analyse av Putins språk. Tonen i uttalelsene jeg har analysert er som regel aggressiv, og det legges opp til at de skyldige skal straffes hardt uansett hva som skjer. De ansvarlige for terroraksjonene skal bli tilintetgjort, sier Putin. Det er et eksempel på at retorikken hans er konfrontasjonsrettet, med lite rom for reelle forhandlinger med terroristgrupperinger. Putin tar fra tid til annen i bruk *jeg-formen* av personlige pronomen. Dette viser at Putin engasjerer seg personlig og søker å knytte bånd mellom seg selv og den russiske nasjonen. Putin benytter seg som oftest av det personlige pronomenet *vi*, i betydningen *jeg og styresmaktene*. Dette er en mer nøytral form. I mine fire analyserte uttalelser har jeg ikke funnet eksempler på at Putin bruker *vi*, i betydningen *jeg og folket*. Putin tar sjeldent i bruk ord som *selvfølgelig* og *helt åpenbart*, og dette er et interessant trekk å merke seg. Dette viser at Putin ikke føler han må underbygge sine resonnementer med slike ord. Dermed er det rimelig å si at Putin ikke sliter med lav språklig selvtillit. De konfronterende og til en viss grad grove uttalelsene av Putin sørger for at han fremstår som en folkelig leder. Dette er etter min mening en styrke ved Putins retorikk som er verdt å merke seg. Et lite forbehold må jeg likevel ta. Det må understrekes at fire enkeltstående uttalelser vedrørende terrorisme ikke er nok til å si helt sikkert at Putin snakker på en bestemt måte. Forhåpentligvis vil andre i fremtiden foreta større undersøkelser, med kartlegging av Putins retorikk som mål.

Kapittel 8: Analyse av Medvedevs uttalelser vedrørende terrorisme

Jeg skal i det følgende analysere fire uttalelser som Medvedev kom med i timene og dagene etter terrorangrepene i Moskva 29.mars 2010. Disse tekstene ble valgt for å gi et representativt bilde av Medvedevs uttalelser i ulike situasjoner i kjølvannet av terrorangrep. Som i analysen av Putins retorikk er det naturlig å anta at det eksisterer en forskjell mellom hvordan man ordlegger seg i et offisielt møte i forhold til i en minnestund hvor ofrene for en terroraksjon hedres. Altså er uttalelsene avhengige av konteksten rundt og kan ikke utelukkende betraktes som enkeltstående hendelser. Særlig for ledere av land som blir rammet av terrorisme er det veldig viktig å fremstå som handlekraftig, noe jeg antar vil bli gjenspeilet også i deres retorikk. Siden terrorisme vekker sterke følelser, forventer jeg også å finne et språk som er preget av dette. En russisk folkevalgt vil ventelig føle et press fra omgivelsene om å uttale seg kompromissløst etter et terrorangrep. I motsetning til denne tøffe retorikken vil det også være spennende å se om det i tillegg kan finnes en mer avdempet side ved Medvedevs retorikk.

Et interessant aspekt er hvor nært opp til Putins tøffe språk Medvedev legger seg. Putin er kjent for ikke å legge noe mellom når han uttaler seg om terrorisme, og hvis Medvedev går like langt eller til og med lenger enn Putin, vil dette etter min mening være et overraskende funn. I kapitlet om Medvedevs retorikk fant jeg ut at han i mange tilfeller prøver å etterligne retorikken til Putin, men at han kanskje ikke helt klarer dette.

Jeg skal så se på hvilken type ord Medvedev ofte tar i bruk. Fokuset vil bli på sentrale enkeltord, og dette kan være en pekepinn på hva han mener er viktig. Jeg skal også analysere adjektivbruken til Medvedev og se om det er en type adjektiv som skiller seg ut. I tillegg er det verdt å bite seg merke i om Medvedev aktivt bruker gjentakelse for å understreke sine

poenger, slik Putin fra tid til annen gjør. Til slutt skal jeg vurdere hvordan Medvedev bruker henvisninger til tidligere suksess som et retorisk grep for å gjøre sitt poeng helt klart for tilhørerne.

Newspeaktradisjonen som sto sterkt i Sovjetunionen var med på å forme retorikken til Sovjets ledere. Hvis det finnes klare indikasjoner på at Medvedev bruker en stil som er påvirket av denne newspeakstilen gir det styrke til en hypotese om at arven fra sovjettiden fremdeles finnes i retorikken til dagens ledere. Mye tyder på at det har foregått en overgang fra rene opplesninger under Sovjetunionen til en mer individuell stil i dagens PR-samfunn. Derfor er min hypotese at Medvedev ikke i nevneverdig grad er påvirket av newspeakstilen. Om det finnes klare tegn på Newspeak i Medvedevs språk vil dette være et interessant funn.

Per dags dato er det ikke så mye som er skrevet om Medvedevs retorikk. I motsetning til kapitlet om Putins uttalelser hvor det var mulig å sammenligne mine funn med Fleischmanns funn er det ikke mulig å gjøre dette i samme grad med Medvedevs uttalelser. Derfor vil mine funn i dette kapitlet være med på å brøyte nytt land med tanke på å studere hva som gjør Medvedevs retorikk spesiell.

Et annet hovedpunkt i analysen vil være bruken av personlige pronomen. Disse gir et innblikk i hvem den russiske presidenten prøver å inkludere og hvem han prøver å ekskludere i en gitt situasjon. Forskjellen i betydning mellom de personlige pronomenene er stor, noe vi blant annet kan se i vekslingen mellom første person entall og første person flertall.

Uttalelser

Uttalelse 1: Дмитрий Медведев провел в Кремле совещание по поводу терактов в метро. Канал 1. Julia Pankratova.

Denne uttalelsen stammer fra et møte der Medvedev, sjefen for sikkerhetstjenesten FSB Aleksandr Bortnikov, minister for unntakstilstand Sergej Sjojgu, borgermester i Moskva Jurij Luzjkov og Julija Pankratova, en reporter for Telekanal 1 deltar. Her finner vi altså flere av de absolutte toppene i russisk politikk. Temaet for møtet er hvordan man skal forholde seg til terroraksjonen som nettopp har funnet sted i Moskva og hvilke tiltak som kan settes inn for å minimere terrortrusselen i fremtiden. Møtet fant sted i Kreml 29. mars 2010, altså samme dag som de to terroraksjonene rammet Moskva. I kraft av å være president i Russland ber Medvedev sjefen for FSB, borgermesteren i Moskva og ministeren for unntakstilstand om å komme med konkrete tiltak for å styrke sikkerheten og minimere skadevirkningene av det som da allerede hadde inntruffet. Hele teksten består av 839 ord.

Uttalelse 2: Дмитрий Медведев посетил Место трагедии и возложил цветы памяти погибшим. Канал 1 Vremja. Ekaterina Andreeva.

Uttalelse 2 er også hentet fra 29. mars 2010, samme dag som terrorangrepene i Moskva fant sted. Den daværende borgermesteren i Moskva, Jurij Luzjkov, er også med på dette møtet. Medvedev tar åstedet for terrorhandlingene i øyesyn og kommer med en uttalelse om videre tiltak fra myndighetene. Medvedev sier her at de skyldige skal straffes, og samtidig skal alle tiltak settes inn på å dempe skadevirkningene for dem som ble rammet og deres pårørende. Siden denne uttalelsen har som mål å overbringe Medvedevs medfølelse til ofrene og deres familier er uttalelsen i sin form mindre aggressiv enn uttalelse 1. Dette er antagelig tilfelle siden det forventes en annen type tale fra et åsted for terroraksjoner sett i forhold til en offisiell uttalelse fra Kreml. Hele teksten består av 286 ord.

Uttalelse 3: Медведев: Нужно создать благоприятные условия жизни на Кавказе. Rosbalt.

I denne uttalelsen samtaler Medvedev med Ella Pamfilova, som er formann for Presidentrådet for utviklingen av borgersamfunnets institusjoner og for menneskerettighetene. Her sier Medvedev at det er nødvendig å skape muligheter for et godt liv for folk fra Kaukasus og at mangelen på gode levevilkår kan være en medvirkende årsak til at mange terrorister opererer i og rundt dette området. Medvedev uttaler seg her om årsakene til terroren uten et klart uttrykt hevnmotiv. Denne uttalelsen fant sted 30.mars, altså en dag etter de to første uttalelsene. Hele teksten består av 312 ord.

Uttalelse 4: К бандитам без пощады. Tvoj den.

I denne uttalelsen uttaler Medvedev at straffen for terrorisme og medvirkning til terrorisme etter hans mening er altfor lav, og han foreslår å heve straffegrensene for slike forbrytelser. Som i uttalelse 1 er tonen gjennomgående aggressiv og Medvedev appellerer til den vanlige russer for å få støtte for sitt syn om skjerping av straffesystemet i landet. Overskriften for uttalelsen er talende, i og med at Medvedev sier at bandittene ikke skal gis noen nåde. Uttalelse 4 er hentet fra 31.mars, to dager etter terrorangrepene i Moskva. Hele teksten består av 253 ord.

Medvedevs tøffe retorikk

Ofte benytter Medvedev seg av en form for retorikk som har som mål å gjøre skillet mellom *oss og dem* helt tydelig. Et eksempel på dette er линия на подавления террора в нашей стране и борьба с терроризмом будет продолжена. Мы продолжим и операции против террористов без всяких колебаний и до конца (Uttalelse 1). Her understreker Medvedev at Russland skal fortsette sin kamp mot enhver form for terrorisme. Denne kampen skal føres uten den minste antydning til tvil eller nøling og er følgelig en kamp som må vinnes. Om nødvendig skal kampen altså fortsette på ubestemt tid. Medvedev uttalte at terroristene ville bli forfulgt helt til de blir tatt. Dette fremstår som en garanti om at myndighetene skal straffe de skyldige. Medvedevs ord et uttrykk for handlekraft, og han lar det skinne klart gjennom at alle midler skal tas i bruk for å få bukt med terrortrusselen. Dette er en ganske aggressiv uttalelse som i stor grad spiller på følelser. Det russiske folket skal underrettes om at styresmaktene gjør alt i sin makt for å få bukt med problemet. Preposisjonsfrasene på slutten av den andre setningen av uttalelse 1, altså *без всяких колебаний и до конца* er ord som kan sies å være typiske for Medvedevs måte å uttale seg på når han forsøker å vise hvem det er som bestemmer. Medvedev tar her i bruk kraftige virkemidler for å gjøre det klart at han har forstått hvor viktig det er å få bukt med det store problemet som terrorisme utgjør i våre dager. Bruken av pronomenet *всякий* er med på å understreke at det ikke finnes rom for tvil. Eksempelet gir oss et innblikk i Medvedevs tøffe språk som han ofte tar i bruk på saksområdet terrorisme.

I forbindelse med terrorangrep er det mye å vinne på å fremstå som kompromissløs. Derfor går Medvedev ofte inn for å bruke et språk som er direkte og rett på sak. Mange mennesker liker at politikere og andre snakker rett fra levra og at de bruker en språklig stil som er lett å kjenne seg igjen i for mannen i gata. Medvedev har ofte lagt seg tett opp til Putins retorikk og kan i noen tilfeller også faktisk sies å overgå den tidligere presidenten i tøft språk. Эти люди, их и людьми-то нормальными назвать нельзя, это просто звери (Uttalelse 2) er en setning som sier mye om hvordan Medvedev forholder seg retorisk til terroristtrusselen. Språket er sterkt og ikke til å ta feil av. Det er umulig å kalle terroristene for normale mennesker. De blir ikke bare definert som unormale – ifølge Medvedev er terroristene rett og slett udyr. Dette bidrar til å dehumanisere terroristenes handlinger, og dermed er det i prinsippet også umulig å

sympatisere med dem. Skillet mellom *oss* og *dem* er helt klart uttrykt i dette eksempelet. Ingen skal være i tvil om at den russiske presidenten nekter å forhandle med mennesker som utfører feige angrep mot forsvarsløse mennesker. Det å referere til motstandere av den russiske staten som udyr er ikke noe nytt fenomen og dette ble også noen ganger gjort under Sovjetunionen. Slik blir skillet mellom *oss* i betydningen russere og *dem* i betydningen terrorister markert på en effektiv måte. Weiss (1986:285) viser dette ved å gjengi et talende eksempel. Что иное, кроме гнилостной плесени на теле разлагающейся буржуазии, представляют собою разные сартры? Borgerskapet i vestlige land blir her sammenlignet med en kropp som er i ferd med å råtne. Budskapet er klart, de andre er ikke slik som oss og kan heller ikke forstå hvordan våre verdier fungerer. Dette skaper avstand mellom de som deler russernes normer og verdier og de som ikke gjør det. Likevel er det svært sjelden Medvedev uttaler seg på en fornærmende måte, noe Putin av og til gjør.

Mange i vestlige land anser Medvedev for å være en liberalt innstilt overgangsfigur som får sine fire år i presidentstolen og deretter kommer til å bli nødt til å vike plassen. Språklig sett fremstilles Medvedev ofte i skyggen av Putin i den vestlige pressen. I virkeligheten er det likevel ikke så enkelt. Det viser seg derimot at Medvedev har skapt sin egen stil, hvor han forsøker å fremstå som minst like kompromissløs som Putin i kampen mot terrorisme. Noen ganger markerer Medvedev skillet mellom *oss*, som er russere, og *dem*, som er terrorister, ved å beskrive terroristenes handlinger som brudd på enhver moral. Et eksempel på dette er то, что они [террористы] делают, является преступлением по любому праву и исходя из любой морали (Uttalelse 2). Forhandlinger med terroristene skal unngås og trusselen som disse terroristene utgjør skal knuses for enhver pris med militær makt. Med dette er han med på å skape en indre solidaritet i Russland, hvor samholdet russere imellom prises og aktivt oppmuntres. Nettopp ved å gjøre det underforstått at terroristene ikke kan forvente seg noen nåde fra russiske styresmakter oppnår Medvedev å bli oppfattet som en sterk president som ikke forhandler med mennesker som nekter å forholde seg til lover og regler. Retorikken er en viktig indikator på hvordan Medvedev ønsker å fremstå i offentligheten, og det er tydelig at Medvedev ofte anser det for å være nødvendig å snakke et tøft språk når temaet er terrorisme.

I uttalelse 1 sa Medvedev at terroraksjonene hadde som mål å destabilisere Russland og at de rette myndigheter derfor måtte ta kontroll over situasjonen. Поэтому органам внутренних дел вместе с органами безопасности необходимо провести разъяснительную работу и

жестко контролировать ситуацию. *Жестко* blir her et element i setningen som bidrar til å forsterke inntrykket av Medvedevs hardlinerretorikk. Medvedev understreker viktigheten av å ha full kontroll på hva som blir gjort i denne aktuelle situasjonen.

Medvedev mener at straffene for både terroristene og deres medskyldige er altfor lave. Medskyldige til terrorangrep kan i henhold til russisk lov slippe unna med kun fire til åtte år bak murene, noe som er en lav straff målt i forhold til mange andre land, hvor medvirkning straffes hardere. Til dette sier Medvedev *нельзя не удивиться необыкновенной гуманности законодательства в отношении вербовщиков и шахидок* (Uttalelse 4). Ønsket om strengere straffer må sees i lys av de foregående terrorangrepene, som utgjorde en stor trussel mot Russland som stat. Det å *undres over* at straffene er såpass lave er et retorisk poeng som er vel verdt å merke seg. Utsagnet er eksempel på en talemåte som underbygger tankegangen om hard straff for terrorangrep.

Medvedev bruker en del sterke uttrykk når han snakker om terrorisme, og dette er som forventet. Det er viktig for ham å unngå å bli sett på som en svak leder som ikke selvstendig klarer å ta tak i de store problemene Russland står overfor med tanke på terroraksjonene som har rammet landet i de senere årene. Medvedev prøver å fremstå som tøff i spørsmål som angår nasjonal sikkerhet, men jeg sitter likevel igjen med et inntrykk av at Medvedev i forhold til Putin sjeldnere tar i bruk et språk som er egnet til å overraske eller til og med sjokkere.

Medvedevs avdempete retorikk

I motsetning til Medvedevs tøffe retorikk med sterke og kompromissløse uttrykk står en mer avdempet retorikk. Denne har som formål å vise at han også er opptatt av å ivareta rettssikkerheten og får gjerne mindre plass enn diverse harde utfall mot terroristene og deres måte å oppnå oppmerksomhet på, men er også en side Medvedevs retorikk som er viktig å merke seg. I de fire uttalelsene jeg har analysert tar Medvedev sjelden i bruk et slikt språk, men noen eksempler har jeg likevel funnet.

Terrorisme er ansett for å være en så grov forbrytelse at Medvedev vil straffe de skyldige uten nåde. Dette er en måte å samle støtte til kampen mot terrorisme. Bildet er likevel mer sammensatt enn som så. Medvedev tar i en av uttalelsene et viktig forbehold. Etterforskningen av terroraksjonene må foregå *не допуская нарушения прав граждан* (Uttalelse 1). Det er viktig for ham å fremstå som en mann som vet hvordan en krisesituasjon skal håndteres. I Vesten er det mange som mener at Medvedev er en mann som er opptatt av at borgerrettighetene skal opprettholdes. Det er mulig at han oftere uttaler liberale tanker i møte med vestlige politikere og presse, avhengig av konteksten rundt. Der Putin går mer ensidig inn for å knuse terroristene med alle midler, viser Medvedev gjennom sin retorikk at han mener at en sak har minst to sider. Medvedev er tøff i de fleste av sine uttalelser om terrorisme, men har også denne andre siden ved seg som gjør det mulig for ham å se handlingene ikke utelukkende ut fra et hevnerspektiv. Dette er et interessant trekk ved Medvedevs retorikk som viser at han ser viktigheten av at lover og regler ikke skal føre til at hverdagen for uskyldige russere blir vanskeligere. Et slikt eksempel tjener som bevis på at det ikke er så enkelt å sette Medvedev i bås. *Люди хотят нормальной человеческой жизни — не важно, где они живут: в центральной части России, на Кавказе или чаще [sic] где-то. Задачей федеральных властей вместе с властями Кавказского региона — эти условия создать* (Uttalelse 3). Bruken av *нормальная человеческая* som attributt til substantivet *жизнь* viser at det ifølge Medvedevs retorikk er viktig å sørge for gode leveforhold for mennesker også i Kaukasus. Et annet eksempel er følgende setning hvor Medvedev igjen kommer inn på forholdene i Kaukasus. Der sliter mange mennesker med å få endene til å møtes. *Наша политика на Кавказе должна быть разумной, современной, должна вовлекать в различного рода процессы самых разных людей, помогая их социализации, не допуская террористических проявлений и разнузданной преступности и коррупции* (Uttalelse 3). Hele utsagnet bidrar til å styrke bildet av Medvedev som liberalt innstilt i gitte situasjoner. Bruken av adjektiv som *разумный* og *современный* er med på å understreke hvor viktig det er å forstå årsakene til terroren på russisk jord. Her ser vi at Medvedev også fra tid til annen benytter seg av retorikk med en mykere side, i tillegg til den tøffe retorikken som oftest kommer til syne.

Språklig selvtillit

En viktig komponent i Medvedevs retorikk er ord eller uttrykk som gjør det underforstått at det taleren uttaler seg om er en etablert sannhet. Denne gruppen innebærer ord som *selvfølgelig*, *naturligvis*, *åpenbart* osv. Slike uttrykk brukes gjerne av folk som har lav språklig selvtillit. Medvedev bruker rett som det er slike uttrykk, som for eksempel i følgende setning: *Совершенно очевидно*, что такого рода акты хорошо планируются, рассчитаны на массовый поражающий эффект и стремятся к тому, чтобы вызвать дестабилизацию в стране и обществе (Uttalelse 1). Det at noe er helt åpenlyst skal bidra til å gi Medvedevs utsagn kredibilitet og dermed skal det fremstå som nesten uangripelig. *Совершенно* er et forsterkende adverb som bygger opp under tanken om at sannheten er åpenbar, det er ingen grunn til å tvile på det.

Очевидно, то, что предпринималось до этого времени, недостаточно (Uttalelse 1) er et eksempel på at Medvedev aktivt understreker at forebyggingen av terrorhandlingene ikke var god nok før angrepet han omtaler. Dette fremstilles som en innlysende sannhet som ifølge Medvedevs retorikk ikke er nødvendig å gå nærmere inn på.

Конечно, необходимо прежде всего сейчас помочь людям и оказать поддержку семьям погибших (Uttalelse 1). Her ser vi at Medvedev mener det er nødvendig å hjelpe de skadede og støtte familiene til de drepte personene. Dette fremstår som en selvfølgelighet som ikke skal settes spørsmål ved. Nok en gang refererer Medvedev til det han vil si er etablerte sannheter for å gjøre sitt poeng klart.

Et annet eksempel er følgende setning, hvor Medvedev sier *естественно*, всем потерпевшим, тем, кто находится на излечении, оказать всю необходимую помощь как по линии субъектов Федерации, так и по линии правительства России (Uttalelse 1). Medvedev uttaler igjen at det er *selvfølgelig* at personene som er rammet og deres familier skal motta hjelp. Slike ord som *selvfølgelig* og *naturligvis* bidrar på en iøynefallende måte til å forstå på hvilken måte Medvedev bruker retorikk til å overbevise andre mennesker om at det han sier er riktig og ikke under noen omstendigheter kan betviles.

Генеральная прокуратура и следственный комитет необходимо продолжить сбор доказательств и провести тщательное расследование, *естественно*, не затрудняя движение в метрополитене. Her ser vi igjen at ordet *естественно* blir brukt. Det blir omtalt som en selvfølgelighet at det skal være slik.

Ord som *конечно* og *совершенно очевидно* er kjennetegnende for Medvedevs retorikk. Det er slående hvor ofte Medvedev benytter seg av slike uttrykk når han snakker om terrorisme. Jeg har funnet flerfoldige eksempler på at Medvedev ordlegger seg på en slik måte. *Мы* kan også tyde på at dette er et kjennetegn på Medvedevs retorikk som ikke bare begrenser seg til saksområdet terrorisme. I artikkelen *Россия Вперед!* bruker Medvedev ord som *конечно* opptil flere ganger. Vi ser at Medvedev ikke føler seg helt trygg på det han sier, det er ofte nødvendig å underbygge dette med slike ord som tar sannheten for gitt. Den omfattende bruken av disse spesielle uttrykkene et tegn på at Medvedev kanskje ikke er helt komfortabel med situasjonen. Bruk av ovennevnte ord bidrar til å fylle ut bildet av hva som kjennetegner Medvedevs retorikk.

Personlige pronomener

Fra et retorisk synspunkt kan personlige pronomener gi en pekepinn på hvem som er inne i varmen og hvem som ikke er det. Det er en forskjell mellom å si *jeg* og *vi*. Bruken av det ene kan være et effektivt retorisk grep som understreker denne forskjellen. Når Medvedev benytter seg av det personlige pronomeneret *я* viser han at han personlig engasjerer seg i terrorofrenes skjebne. Dette er en måte å komme nærmere tilhørerne på. Han kan også velge *мы* i betydningen av *meg* og *myndighetene*. Da fremstår Medvedev som en folkevalgt med stor handlekraft og viser at han vet hva som må til for å temme terrortrusselen. En tredje mulighet er å bruke *мы* i kraft av *jeg* og *dere*, altså Medvedev som person og som en del av det russiske folket. Det er viktig å merke seg i hvilke situasjoner Medvedev bruker *jeg* og i hvilke situasjoner han heller bruker en av *vi*-formene. Medvedev bruker alle disse tre typene av personlige pronomener om hverandre men *vi*, i betydningen *jeg* og *styresmaktene* har størst frekvens. Et eksempel på dette er følgende setning, hvor Medvedev sier *мы продолжим и*

операции против террористов без колебаний и до конца. Budskapet her er klart: russiske borgere skal føle seg trygge på at Medvedev og de russiske styresmaktene gjør absolutt alt som er i deres makt for at eventuelle fremtidige terrorangrep skal forebygges. I en slik situasjon ville det vært noe unaturlig hvis Medvedev hadde uttalt *jeg*, siden han tross alt bare er en av mange personer med beslutningsmakt i Russland. I setningen поэтому наша задача сейчас - объяснить нашим гражданам, нашим москвичам, как себя вести в этой ситуации (Uttalelse 2) viser Medvedev at han og myndighetene sammen skal ta ansvar for sikkerheten til vanlige russere. Da Medvedev uttalte seg om hvordan de ansvarlige for terrorangrepene skulle stilles til ansvar for sine handlinger uttalte han følgende: Знаете, у меня никаких сомнений нет: мы [террористов] найдем и всех уничтожим (Uttalelse 2). Igjen bruker Medvedev det personlige pronomenet *vi*, i betydningen *jeg og styresmaktene*.

Det er sjelden at Medvedev blir personlig og bruker *jeg* i sine uttalelser. Hvis han tar i bruk dette personlige pronomenet kan det være et tegn på at Medvedev virkelig vil understreke at han som privatperson bryr seg om livene til vanlige folk. Medvedev uttaler at han vil styrke etterretningstjenesten for at terrorangrep ikke skal finne sted på russisk jord igjen. Вот на это я собираюсь нацелить сегодня правительство, и в ближайшее время подпишу на эту тему указ - с тем, чтобы мы организовали эту работу по всей стране (Uttalelse 2). I dette utsagnet uttaler Medvedev seg som president, og skal delegere oppgaver til andre deler av styresmaktene. Derfor er det naturlig at han benytter seg av *я* og ikke en av de andre formene. Siden dette likevel skjer såpass sjelden kan man trygt anta at Medvedev bevisst har lagt seg på en linje hvor *vi* i betydningen av *jeg og myndighetene* er det absolutt dominerende personlige pronomenet.

I følgende eksempel har Medvedev i setningen før fastslått at man på sykehusene i Moskva gjør alt man kan for at mennesker skal reddes fra døden. Мы на это будем надеяться. Будем молиться за это (Uttalelse 2). Her benytter Medvedev *vi*, i betydningen *jeg og dere* (russere). Medvedev forsøker i dette eksemplet å identifisere seg med folket gjennom å benytte seg av *vi*-formen. Dette oppmuntrer til samhold innad i den russiske nasjonen. Det er viktig å understreke at uttalelser vedrørende terrorisme bare berører en del av retorikken til Medvedev og derfor hadde det vært spennende å se hvordan for eksempel valg av personlige pronomen ville falt ut i andre sammenhenger hvor han uttaler seg.

Alt i alt kan man se en tydelig forkjærlighet for vi-formen, i betydningen *jeg og styresmaktene*. Mange politikere har en tendens til å skifte mellom denne formen og jeg-formen, men Medvedev tar kun sjelden jeg-formen i bruk. Dette viser at Medvedev sjelden blir personlig i sin pronomenerbruk. Det er likevel ikke lett å komme med noen endelige konklusjoner, i og med at jeg kun har tatt for meg fire uttalelser. Min undersøkelse kan imidlertid være med på å støtte opp under en hypotese om at Medvedev sjelden bruker jeg-formen.

Spesielle adjektiver

Akkurat som bruken av personlige pronomener kan bruken av bestemte adjektiver ofte si noe om forskjellen på *oss* og *dem*. I en av sine taler uttalte Medvedev преступление *отвратительное*, и оно свидетельствует о бессилии тех, кто совершает такого рода действия против наших *обычных* граждан, которые с утра едут на работы (Uttalelse 2). Adjektivet *avskyelig* er et tydelig uttrykk for at forbrytelsen i Medvedevs øyne er fullstendig uakseptabel. Retorikken er tilpasset situasjonen og går inn i den aggressive talestilen som Medvedev ofte benytter når han uttaler seg om terrorisme. Setningen spiller på følelser og har som formål å få folk til å vende terroristene ryggen, og dermed også støtte de russiske myndighetene i kampen mot terrorisme. Dette er en svart-hvit tankegang hvor «enten er dere med oss eller er dere mot oss» står sentralt. Det er også verdt å merke seg at Medvedev refererer til våre *vanlige* innbyggere. Disse er mennesker som fredelig reiser på arbeid hver dag for å tjene til livets opphold. Denne gruppen av mennesker er gode russere som aldri ville funnet på å planlegge hjerteløse handlinger av den typen som ble utført på metroen. Medvedevs bruk av adjektivet *vanlig* understreker indirekte at innbyggerne er uskyldige, og at terrorhandlingene rammer sivile, mens terroristene på den andre siden slett ikke er å betrakte som vanlige mennesker. Denne kontrasten bidrar til å delegitimere terroristenes handlinger enda mer, og underbygger tanken om at *vi* ikke er som *dem*.

Et annet eksempel på Medvedevs adjektivbruk er da han uttaler at Russlands politikk må være tidsriktig, не допуская террористических проявлений и *разнузданной* преступности и

коррупции (Uttalelse 3). Adjektivet *разнузданный* er en overdrivelse og bidrar dermed til å understreke at kaukasiske stammer har en annen kultur enn den russiske. I likhet med Putin benytter også Medvedev seg av forsterkende adjektiv å få gjennomslag for sine synspunkter.

Gjentagelse

For å understreke poengene sine er det mange ganger formålstjenlig å benytte seg av en gjentakelse av viktige elementer i uttalelsene. Dette sørger for at tilhørerne husker på uttrykket som ble gjentatt, gjerne lenge etter at talen er avsluttet. Medvedev benytter seg av slike gjentakelser fra tid til annen. En gjentakelse av spesielle ord kan være særdeles effektiv i så måte. Уничтожать/уничтожить er et verb som man kan finne flere ganger i Medvedevs uttalelser. Det å knuse fienden innebærer at det er lite eller ingen rom for forhandlinger, og ut fra denne retorikken må det anses som utopisk å oppnå en fredelig løsning på terrorproblemet. Уничтожать/ить er et sterkt uttrykk og bidrar til å forsterke inntrykket av at Medvedev i retorikken sin ofte nærmer seg Putins måte å uttrykke seg på. Dette verbet blir påfallende ofte benyttet av Medvedev, og gjentakelsen er en nyttig påminnelse til det russiske folket om hvilken straff som venter de skyldige for terroraksjonene på russisk jord. Det hender at Medvedev bruker forskjellige grammatiske tider for å gjenta et ord. Et eksempel på dette er følgende setning, hvor Medvedev uttaler террористов мы уничтожали и будем уничтожать (Uttalelse 3). Setningen lyder som et ekko av newspeakstilen som ofte ble benyttet i Sovjetunionen. Ленин жил, Ленин жив, Ленин будет жить er et kjent eksempel: bruk av forskjellige grammatiske tider sier at Lenin alltid vil være en slags landsfader, selv lenge etter sin død. På samme måte banker Medvedev gjennom poenget sitt ved å hevde at terroristene skal knuses for enhver pris. Terroristene skal ikke føle seg trygge så lenge Medvedev sitter ved roret. De skyldige skal fanges og straffes. Dette blir gjentatt for at det skal innprentes hos tilhørerne.

Et eksempel på en annen type gjentakelse er это просто звери, и безотносительно того, что они делают, является преступлением по *любому* праву и исходя из *любой* морали (Uttalelse 2). Gjentakelsen av *любой* forsterker semantikken og bidrar dermed i enda større

grad til å delegitimere terroristenes handlinger. Denne gjentakelsen beskriver handlingene som totalt uakseptable, og sier at forbrytelsene ikke kan forsvares uansett hvilken lov som legges til grunn. En slik måte å uttale seg på gjør skillet mellom *oss og dem* ekstra tydelig for tilhørerne.

Noen få dager etter terrorangrepene i Moskva uttalte Medvedev seg om viktigheten av å føre en human politikk i Kaukasus, hvor Russland opp gjennom årene har hatt store problemer med folkeslag som ikke vil underlegge seg den russiske sentralmakten. Наша политика на Кавказе *должна* быть разумной, современной, *должна* вовлекать в различного рода процессы самых разных людей, помогая их социализации (Uttalelse 3). Her ser vi at ordet *должен* blir uttalt to ganger, og dette ordet er viktig for setningen som helhet. Ordet uttrykker nødvendighet, og tilhørerne biter seg lett merke i det. Det er også viktig å merke seg at Medvedev i dette tilfellet går inn for å se på hva Russland kan gjøre for å forbedre leveforholdene i den russiske delen av Kaukasus, som er en av de mest underutviklede delene av landet. Arbeidsledigheten er skyhøy her, og det finnes få muligheter for å klatre på den sosiale rangstigen hvis man er født inn i fattigdom. Medvedev viser gjennom sin retorikk at han anser problemene for å være alvorlige, og han viser også tydelig vilje til å gjøre noe med saken. Medvedev vedgikk at det å skape grobunn for «et normalt liv» var еще труднее, чем поиск и уничтожение террористов, чем уничтожение бандподполий (Uttalelse 3). Igjen ser vi at ordet уничтожение går igjen, men denne gangen i et annet perspektiv. Her ser vi at Medvedev faller ned på den liberale siden, hvor ikke straff og hevn mot terrorister står i høysetet. Gjentakelse er et sentralt trekk ved Medvedevs retorikk og brukes naturlig nok for å gjøre hans syn på saker helt klart.

Henvisning til tidligere suksess

I en av sine uttalelser (Uttalelse 2) dro Medvedev en parallell til terrorangrepet i 2009 mot toget som trafikkerte Moskva-St. Petersburglinjen. Etter en jakt på de skyldige fant sikkerhetsstyrkene da ut hvem som sto bak. Disse ble hardt straffet. Parallellen fremstår som

en trussel om at de skyldige vil få sin straff uansett, og da vil ingen nåde bli gitt fra de russiske myndighetenes side. Etter at de som ble tatt for terrorhandlingene var satt i fengsel, uttalte Medvedev at у меня нет никаких сомнений, что мы их найдем и всех уничтожим. Как мы уничтожили всех, кто организовал взрыв «Невского экспресса». Недавно всех уничтожили, *дотла* (Uttalelse 2). Dette siste ordet kan være verdt å bite seg merke i fordi det indikerer at de russiske styresmaktene er villige til å gjøre omtrent hva som helst for å utrydde terroristtrusselen en gang for alle. *Fullt og helt* går inn i Medvedevs tradisjon med å komme med skråsikre uttalelser. Ingen mellomløsning er mulig i kampen mot terrorisme; trusselen må fjernes med makt, noe enhver som vil prøve å ødelegge for den russiske staten må ha i bakhodet. Ved å vise tilbake til en vellykket jakt på de ansvarlige for en annen terrorhandling underbygger Medvedev trusselen om at de skyldige vil få sin straff etter terrorangrepene i Moskva i mars 2010. Medvedev fremstår dermed som en mann som ikke inngår kompromisser med terrorister. Dette er med på å bygge opp imaget til Medvedev som tøff mot terror og, som vist i kapitlet om Medvedevs retorikk, er dette imaget noe han bevisst har jobbet med i de siste par årene av sin presidentperiode. Medvedev vil unngå å bli oppfattet som en svak president som kneler for terroristenes logikk. Argumentasjonen er med på å bygge opp under tanken på at terroristene omtrent ikke fortjener å eksistere og rett og slett må utryddes, som skadedyr. Retorikken er tøff, og bidrar til å befeste inntrykket av Medvedev som en president med en stil som i det vesentlige skiller seg mindre og mindre fra sin forgjenger i presidentembetet, Putins, stil.

Konklusjon: Hva kjennetegner Medvedevs retorikk om terrorangrepene?

Det er flere ting som er slående ved måten Medvedev uttrykker seg på etter terrorangrepene i Moskva i mars 2010. Han fordømmer terroristene og deres handlinger. Måten Medvedev sier dette på er ved ofte å ta i bruk en tøff retorikk, hvor skillet mellom *oss* som vanlige russere og *dem* som terrorister er viktig. Det er den krigerske retorikken til Medvedev som er mest fremtredende, men det skal absolutt ikke underslås at han også ser at verden ikke alltid er helt svart-hvit. Noen ganger ser Medvedev at terrorisme har bakenforliggende årsaker og at

problemet kanskje må angripes på en annen måte enn gjennom vold og straff. Når det gjelder personlige pronomener er det kun sjelden at Medvedev bruker jeg-formen. Det mest brukte alternativet er vi, i betydningen jeg og styresmaktene. Ved et tilfelle bruker Medvedev vi, i betydningen jeg og den russiske nasjonen. Da er det tydelig at Medvedev søker å knytte sammen alle russere mot terroristtrusselen. Gjentakelse av spesielle ord går igjen i Medvedevs argumentasjon. Spesielt verbet уничтожать/уничтожить blir ofte benyttet. Terroristtrusselen skal knuses for enhver pris. Med en slik retorikk legger ikke Medvedev opp til forhandlinger. I tillegg bruker Medvedev overraskende ofte ord som *selvfølgelig* og *helt åpenbart*. Slike ord beskriver noe som gjør det klart at taleren uttaler seg om en etablert sannhet. Bruken av disse underbygger et bilde av en taler med ganske lav språklig selvtillit. Alt i alt har Medvedev lagt seg på en noe tøffere linje i sine uttalelser om terrorisme enn det jeg forventet. Selv om det kanskje ikke er helt uventet at det finnes visse likhetstrekk mellom Putin og Medvedev er dette et interessant funn. Putin er på mange måter læremesteren til Medvedev når det kommer til politisk språk, og ofte legger Medvedev seg tett opp til Putin når han uttaler seg om terrorisme.

Kapittel 9: Sammenligning av Putins og Medvedevs retorikk og konklusjon

Hva kjennetegner Putins og Medvedevs retorikk på saksområdet terrorisme?

I det følgende skal jeg summere opp hva de viktigste forskjellene og likhetene mellom Putins og Medvedevs retorikk består i, med bakgrunn i mine funn i analysekapitlene. Noen ganger kommer forskjellene i anvendt retorikk klart til syne, mens andre ganger er det vanskelig å se noen forskjell i det hele tatt. Siden alle uttalelsene jeg har sett på handler om terrorisme er det kun en del av retorikken til Putin og Medvedev som blir gransket. Å studere andre sider ved Putins og Medvedevs retorikk kan være spennende tema for videre forskning.

På forhånd forventet jeg at Putins retorikk skulle være en god del tøffere enn Medvedevs retorikk. Dette er i kapitlet om Putins retorikk begrunnet med at jeg hadde funnet klare tegn på at Putin ofte benytter seg av et tøft språk, hvor han ikke legger noe mellom. Medvedev skulle ifølge min hypotese ha et språk som var mer avdempet. Språket kunne muligens være konfronterende, men ikke på langt nær like tøft som det språket Putin benyttet seg av. I analysekapitlene fant jeg noe støtte i dette, selv om det også finnes argumenter som taler mot. Både Putin og Medvedev bruker som oftest en direkte stil, hvor forskjellen mellom *oss* og *dem* er vesentlig. Putin er dyktig til å skape et skille mellom *oss*, i betydningen gode russere og *dem*, i betydningen terrorister. Dette skillet blir tydelig gjennom Putins bruk av forskjellige språklige virkemidler. Disse virkemidlene varierer fra en spesiell adjektivbruk til bruk av personlige pronomen. Bruken av personlige pronomen er en effektiv måte å ekskludere sine

fiender fra fellesskapet. Medvedev gjør i likhet med Putin klart at *vi* ikke er som *dem*. Ifølge Medvedevs retorikk er ikke bare terroristene dårlige mennesker, de er *udyr*. En slik vennfiendetankegang er generelt noe som ofte finner sted etter terrorangrep, hvor det viktigste er å oppmuntre til samhold innad i nasjonen. Jeg har ikke funnet så store forskjeller mellom Putin og Medvedev med tanke på denne typen retorikk; begge demoniserer handlingene til terroristene og setter disse opp mot handlingene til vanlige mennesker. I kapitlet om Medvedevs retorikk fant jeg ut at han etter en blek start på sin karriere som president, hvor han kom helt i skyggen av sin forgjenger i presidentembetet, Putin, på det retoriske området, beveget seg mer og mer i retning av å benytte seg av en retorikk som er like tøff som den Putin bruker. Dette er noe som mine funn bekrefter i flere tilfeller. Medvedev har vært med på å skape et fiendebilde av terroristene som ikke står noe tilbake for Putins forsøk på dette. Medvedev har altså lagt seg nærere opptil Putins språk enn jeg forventet på forhånd. Ettergiveness mot terroristene kan være et stort problem for imaget som folkevalgt i Russland. Derfor forsøker Medvedev tydelig å fremstå som en sterk leder som tar terrorproblematikk på høyeste alvor.

Ett av mine mer overraskende funn i analysen er at både Medvedev og Putin fra tid til annen benytter seg av en avdempet retorikk som står i sterk kontrast til de tøffe uttalelsene, selv om den tøffe retorikken må sies å dominere begges tale. Det er i hovedsak Medvedev som tar i bruk en slik avdempet retorikk, hvor han i enkelte tilfeller har som mål å se på årsakene til terroren. Putin tar derimot kun sjelden i bruk en slik retorikk. Ifølge Putins retorikk er det viktigere å slå hardt ned på terrortrusselen en gang for alle. En forskjell mellom Putin og Medvedevs retorikk som er verdt å merke seg er altså at Medvedev varierer mellom en tøff og en fredelig retorikk, mens Putin kun sjeldent gjør dette.

Forskjellen i retorikk kommer enda klarere til syne i setningsoppbygningen til Putin og Medvedev. Putin går ofte inn for å bruke korte, poengterte setninger. Ved å bruke slike korte setninger viser Putin at han ønsker å understreke viktigheten av det han sier. Vi ser at en slik setningsbruk er godt egnet til å skape et samhold innad i den russiske nasjonen. Korte setninger er et effektivt virkemiddel for å understreke det emosjonelle elementet. Man får en følelse av at alle står sammen mot terrorens onde. Slik vil Putin fremstå som en mann som viser medfølelse med ofrene etter terroraksjonene. Bruken av korte setninger er slående og bryter klart med den kompliserte newspeakstilen som var vanlig under Sovjetunionen. Det å bruke korte, poengterte setninger er vanlig i muntlig tale, og det er vanskelig å tenke seg

utstrakt bruk av slike setninger i skriftspråket. Til sammenligning kan korte setninger hos Medvedev neppe sees som et retorisk poeng. Medvedev bruker derimot lengre setninger for å si det han har på hjertet. Fraværet av korte setninger kan bety at Medvedev har lagt seg på en noe mer formell linje. Dermed oppnår han heller ikke den personlige kontakten med tilhørerne som Putin er så dyktig på å skape. Putin benytter seg som regel av en PR-basert stil, hvor kommunikasjon med brede folkelag er helt vesentlig. Putin er en mester på å kommunisere sitt budskap.

Som jeg påpekte i analysen av Putins uttalelser om terrorisme viser Putin gjennom bruk av lange nominalfraser at han også behersker et språk som er sterkt preget av den rådende stilen under Sovjetunionen. Dette er en typisk skriftlig måte å uttrykke sin mening på. Putin har, som vist i kapitlet om hans retorikk, mange forskjellige måter å uttrykke seg på, og dette er definitivt en styrke som han aktivt benytter seg av. I de tidligere analyserte uttalelsene av Medvedev finner jeg få antydninger til en slik stil. Det at Putin har mer erfaring som statsleder enn Medvedev kan være en medvirkende årsak til denne forskjellen. Jeg har kun tatt for meg saksfeltet terrorisme, og for å fastslå om Putin på flere områder er påvirket av newspeakstilen er det nødvendig med ytterligere studier.

Det er også andre momenter hvor retorikken til Putin og Medvedev er forskjellig. Et slikt moment er det jeg har valgt å kalle språklig selvtillit. Denne språklige selvtilliten kan anta mange former. Det er interessant å studere hvordan bruken av spesielle ord kan være med på å bestemme om en taler har høy eller lav språklig selvtillit. Et område der Putin og Medvedevs retorikk skiller ganske kraftig lag er bruken av understrekende ord og uttrykk som for eksempel *selvfølgelig* og *helt åpenbart*. Det er påfallende hvor ofte Medvedev tar i bruk slike uttrykk, hvor det blir lagt opp til at mennesker skal ta det han sier for gitt. Hvis taleren føler behovet for å underbygge sine resonnementer med slike ord indikerer denne bruken en relativt lav retorisk selvtillit. Dette blir understøttet av at Medvedev i artikkelen *Россия Вперед* ofte bruker *selvfølgelig* for å understreke sine poeng. Utfra dette er det grunn til å hevde at Medvedev bruker slike uttrykk også på andre saksområder enn terrorisme. Putin bruker derimot svært sjelden slike uttrykk, noe som kan være et tegn på at han har en høyere språklig selvtillit sett i forhold til Medvedev. Forskjellen i bruk av disse understrekende ordene er et av de mest sentrale funnene i analysen jeg har gjennomført.

Jeg har i min analyse analysert bruken av personlige pronomen. Det er ikke i alle situasjoner at man har et reelt valg mellom hvilket personlig pronomen man vil benytte seg av, men der det er naturlig å tenke seg at en variasjon er mulig har jeg funnet vesentlige forskjeller mellom Putin og Medvedev. Et interessant funn er at Putin ikke benytter sjansen til å si *vi* i betydningen av *meg og folket*. Man skulle tro at Putin var interessert i å vekke liv i denne linken men det er altså ikke tilfelle. Jeg forventet at *vi* i betydningen av *meg og myndighetene* skulle være mer dominerende hos Putin, men dette stemte kun til en viss grad. Dette er riktignok den muligheten som oftest blir brukt av Putin, men det er variasjonen fra den vanlige bruken som er mest interessant. Putin benytter seg nemlig rimelig ofte av sjansen til å si *jeg*. Bruken av 1. person entall bringer Putin nærmere de rammede og deres familier, og viser at han bevisst søker å lage et russisk fellesskap som står i krass motsetning til terroristene og deres handlinger. Det dannes et inntrykk av at Putin taler rett til folket. Altså kan man si at Putin ofte blir personlig i sitt budskap. Siden alle ledere i dagens informasjonssamfunn må forholde seg til massemedia er det mulig å anta at villigheten til å si *jeg* gjør får Putin til å fremstå som hakket mer folkelig enn Medvedev. Folkeligheten gjør Putin til en effektiv retor som kan nå frem med sitt budskap til en stor andel av russere. Medvedev har en måte å fremstå på som ikke er like folkelig. Et viktig funn i min analyse er at Medvedev kun en sjelden gang tar i bruk det personlige pronomenet *jeg*. Dette står i kontrast til Putins bruk av *jeg-formen*. Medvedev foretrekker i de aller fleste tilfeller å bruke *vi*, i betydningen *jeg og styresmaktene*. Dette er altså den vanligste formen for både Putin og Medvedev. Medvedev brukte *jeg og folket* i etterkant av terrorangrepene i Moskva da han la ned blomster på åstedet. Dette viser at Medvedev søker å knytte bånd mellom seg selv og den russiske nasjonen.

Det er også viktig å nevne gjentakelse som et retorisk virkemiddel. Medvedev har en spesiell forkjærlighet for ett spesielt uttrykk. Han gjentar nemlig uttrykket «å knuse terroristene» nesten til det kjedsommelige. Vi ser derfor at Medvedev aktivt går inn for å understreke slike ord som er viktige for å forstå hans budskap. Putin har en lignende måte å bruke gjentakelse på. Han gjentar gjerne at terroristene gjennomfører umenneskelige handlinger og at *de* ikke er som *oss*. Dette bidrar til å banke inn poenget om at alle gode russere må stå samlet i den vanskelige tiden rett etter terrorangrep har rammet landet. Jeg har ikke funnet de store forskjellene på dette området mellom Putin og Medvedev.

Summary

When Putin and Medvedev make public announcements about terrorism, their style of language is most often tough, no-nonsense. In the eight announcements I have analyzed the gap between *us* and *them* is a central theme. I have found little difference between Putin and Medvedev in that respect. From time to time Putin uses short sentences in order to underline the emotional element in order to appeal for unity in the country. It does not seem that Medvedev actively uses such short sentences. Medvedev, on the other hand, has often used words such as *of course*, *naturally* and so on. Putin very seldom uses these kinds of words. This is an indicator of the high rhetoric confidence of Putin and similarly, the low rhetoric confidence of Medvedev. I have found some evidence of the Soviet-style Newspeak in the speeches made by Putin and little or none of the same style in the speeches of Medvedev. It seems that in Medvedev`s speech there are less traces of a «wooden language». As described in the chapter on Putin`s rhetoric Putin is a master of using a language that perfectly fits the situation. Medvedev`s rhetoric comes somewhat in the background of Putin`s, but he has definitively created an own style, distinct from Putin.

Kildeliste

Sekundærlitteratur

Anderson, Richard D. Jr, 2001, "Metaphors of Dictatorship and Democracy: Change in the Russian Political Lexicon and the Transformation of Russian Politics," *Slavic Review* 60 (2) (Summer, 2001), ss. 312-335.

Aron, Leon, 2010, "Dmitri Medvedev's Glasnost: The Pudding and the Proof," *AEI Outlook Series* 2010. <http://www.aei.org/outlook/100939>.

Gorham, Michael, 2005, "Putin's Language," *Ab imperio* 4, ss. 381-401.

Gorham, Michael, 2006: "Vladimir Putin and the rise of the new Russian Vulgate," *Groniek: Historisch Tijdschrift* 39 (no. 172), ss. 297-307.

Gusejnov, Gasan, 2003, *D.S.P.: Materialy k russkumu obsjtsjestvenno-polititsjeskemu slovarju XX v.*, Moskva: Tri kvadrata.

Gusejnov, Gasan, 2004: *D.S.P.: Sovetskie ideologemy v russkom diskurse 1990-x*, Moskva: Tri kvadrata.

Kjeldsen, Jens, 2004: *Retorikk i vår tid: En innføring i moderne retorisk teori*, Oslo:

Spartacus.

- Langøigjelten, Anniken, 2008: Masteroppgave i russisk. *Boris Jeltsin og Vladimir Putin om Tsjetsjenia. Ordbruk og retoriske virkemidler i et utvalg taler og pressekonferanser holdt i forbindelse med krigen i Tsjetsjenia*, Universitetet i Bergen, Institutt for fremmedspråk.
- Lunde, Ingunn og Witt, Susanna (red.), 2008, *Terminal Øst: totalitære og posttotalitære diskurser*, Oslo Spartacus.
- Lunde, Ingunn, 2008, "Språklig (selv)refleksjon: Språksituasjonen i Russland etter perestrojka," i *Russland efter Sovjet: nye rammer, nye skel*, (*Den jyske historiker* 117-118), ss 169-184.
- Mukhin, Aleksej, 2011, *Projekt "Putin" – Pakt Putina-Medvedeva – Protsjnyj mir ili vremennyj sojuz?* Moskva: Algoritm-Izdat.
- Remington, Thomas, 2010, *Politics in Russia*, Boston: Pearson.
- Ries, Nancy, 1997: *Russian Talk: Culture and Conversation during Perestroika*, Ithaca and London: Cornell University Press.
- Ryanazova-Clarke and Terence Wade, 1999: *The Russian Language Today*, London & New York: Routledge.
- Thom, Françoise, 1989: *Newspeak: The Language of Soviet Communism*, trans. K. London and Lexington: The Claridge Press.
- Weiss, Daniel, 1986: "Was ist neu am "Newspeak"? Reflexionen zur Sprache der Politik in der Sowjetunion," i Rathmayr, Renate (red.), *Slavistische Linguistik 1985* (Slavistische Beiträge 200), München: Verlag Otto Sagner, s. 247-325.
- Yurchak, Aleksei, 2006: *Everything Was Forever, Until It Was No More: The Last Soviet Generation*, Princeton and Oxford: Princeton University Press.

Internettlinker

URL 1: Terror in Moscow: 1996—2011. CBC-News World.

<http://www.cbc.ca/news/world/story/2011/01/24/f-moscow-attacks-timeline.html>

URL 2: Aydar Buribajev, Suicide bombers kill at least 38 in Moscow subway. Reuters.

<http://www.reuters.com/article/2010/03/29/us-russia-metro-blast-idUSTRE62S0FM20100329>

URL 3: Metsjetnaja, Natalija, 2009: Krepkij Oresjek – 2 – Korrespondent, No 23, 26.juni-2.juli. Se appendix.

URL 4: Zakharov, Mikhail, 2011: Severo-Kavkazskij Kapkan. Polit.ru.

<http://www.polit.ru/event/2011/02/22/kapkan.html>

URL 5: Opalev, Stepan og Ivanjusjkina, Aleksandra, 2010: 300 paz @KremlinRussia. Slon.ru.

<http://slon.ru/articles/486648/>

URL 6: Morozov, Aleksander, 2009: Kontsept Medvedev. Slon.ru.

<http://slon.ru/blogs/morozov/post/207215/>

URL 7: Vojtsekh, Irina, 2011: Zatsjem Medvedev i Putin sporjat pered kamerøj. Utro.ru.

<http://www.utro.ru/articles/2011/02/04/953940.shtml>

URL 8: Siegler, M.G, 2010: Russian President Medvedev Sends His First Tweet At Twitter.

Techcrunch.

<http://techcrunch.com/2010/06/23/medvedev-twitte/>

URL 9: Windisch, Elke, 2008: Putins langer Schatten. Der Tagesspiel.

<http://www.tagesspiegel.de/politik/international/putins-langer-schatten/1298918.html>

Avisdatabasen Integrum: www.integrum.com

Appendix

Primæruttalelser

Uttalelse 1 Putin

Взрывы в метро изменили график Путина

Источник: ["Комсомольская правда в Вологде"](#)

Дата выпуска: 29.03.2010

Взрывы в метро изменили график Путина

продолжительность: **02.34** Очевидец рассказывает о взрыве в вагоне на Парке культуры

Премьер после известия о терактах в Москве срочно вылетел из Красноярска в столицу

[Александр ГАМОВ](#) — 29.03.2010

В понедельник Владимир Путин провел в Красноярске селекторное совещание. Перед началом он сказал:

- Сегодня в Москве совершено ужасное по своим последствиям и зверское по характеру исполнения преступление. Погибли десятки людей. Я уверен, правоохранные органы сделают все, чтобы найти и покарать преступников. Террористы будут уничтожены. Мы собрались сегодня для того, чтобы поговорить по проблемам, связанным с ликвидацией последствий этого преступления. Прежде всего для того, чтобы решить вопросы оказания помощи семьям погибших, помощи пострадавшим. Сейчас принимаются дополнительные меры по обеспечению безопасности на транспорте. Начата работа по оснащению средствами наблюдения и контроля на станциях метро. Сегодня мы должны не только продолжить, но интенсифицировать эту

работу... Наконец, что касается деятельности городского транспорта, я хотел бы обратиться к представителям малого и среднего бизнеса, работающим на транспорте. Надо не вздувать цены, воспользовавшись этой ситуацией, а наоборот, проявить солидарность с теми людьми, которые попали в трудную ситуацию, которые нуждаются в помощи.

После этого с помощью селекторной связи Путин связался с главой МЧС Сергеем Шойгу. Министр сообщил премьеру о том, что его служба оперативно отреагировала на теракт. Были задействованы дополнительные силы спасателей. В воздух были подняты вертолеты.

Министр транспорта Левитин, глава Минздравсоцразвития Голикова также доложили премьеру о принятых мерах. Затем премьер связался с больницами, главврачи которых также доложили о том, как идет спасение пострадавших. Премьеру сообщили, что в числе пострадавших и двое иностранных граждан из Малайзии. Их состояние средней тяжести.

Юрий Лужков доложил о том, что все делается для решения транспортной проблемы на участке, где произошли теракты. Для обеспечения пассажиров выделено более 130 автобусов.

Путин подписал распоряжение для выплаты единовременного пособия семьям погибших, лицам, пострадавшим в результате взрывов на станциях метро «Лубянка» и «Парк культуры» московского метро. Источник - резервный фонд правительства. Семьям погибших будет выделено по 300 тысяч рублей и 18 тысяч рублей на захоронение. Получившие тяжелые и средней степени повреждения получают по 100 тысяч рублей, а легкой степени - по 50 тысяч рублей.

В связи с терактами в метро Путин решил изменить свой рабочий график и вернуться в Москву. Запланированные в Красноярске совещания по развитию профобразования будут перенесены на более поздние сроки. Так же, как и конференция по стратегии развития Сибирского региона.

Прежде чем улететь в Москву, Путин встретился с главами Сибирского региона.

- Этот теракт, - сказал премьер губернаторам, - еще раз заставляет нас вспомнить о необходимости проявлять бдительность, солидарность в совместной борьбе с этим злом. И в этой связи я хочу обратиться и ко всем главам регионов нашей страны: прошу вас оказывать всяческую помощь правоохранительным органам в борьбе с криминалом. Только объединяя усилия, мы сможем решить задачу окончательного разгрома и бандподполья, и всего, что связано с этим уродливым и ужасным явлением.

<http://www.kp.ru/daily/24463.5/624812/>

Uttalelse 2 Putin

Путин еще раз выразил соболезнования семьям погибших при терактах и поблагодарил за хорошую работу оперативные службы

Источник: ИТАР-ТАСС. ЕНЛ-2.

Дата выпуска: 30.03.2010 16:37

Рубрика: ОБЩЕСТВО: ПРЕМЬЕР-ТЕРАКТЫ-СОБОЛЕЗНОВАНИЯ

МОСКВА, 30 марта. /Корр.ИТАР-ТАСС Светлана Аликина/.

"Сегодня в Москве траур по погибшим в результате терактов в московском метро. Еще раз выражаю самые искренние соболезнования семьям погибших", - сказал Путин, открывая совещание по вопросам безопасности на транспорте. Он заверил, что правительство сделает все, чтобы помочь и поддержать пострадавших.

"Я вчера имел возможность посмотреть и проанализировать работу наших служб спасения, и хочу поблагодарить пожарных, спасателей, медиков, всех, кто оказывал помощь людям", - отметил Путин. Он подчеркнул, что все оперативные службы работали профессионально и слаженно.

Кроме того, премьер напомнил, что накануне он провел совещание по оказанию помощи семьям погибших и пострадавших при терактах. По его словам, было подписано соответствующее распоряжение правительства РФ, свои предложения по оказанию дополнительной помощи представило правительство Москвы. --0--мр

Uttalelse 3 Putin

Премьер-министр Владимир Путин: Их нужно выковырять со дна канализации

Источник: ИЗВЕСТИЯ (РОССИЯ) (Москва)

Дата выпуска: 31.03.2010

Номер выпуска: 055-М (28070)

Автор: Александр Латышев

В связи с произошедшими взрывами в московском метро премьер-министр

Владимир Путин провел вчера в Белом доме совещание, посвященное вопросам безопасности на транспорте. В мероприятии приняли участие министры и руководители крупнейших объектов транспортной инфраструктуры. Глава правительства призвал усовершенствовать системы безопасности и предупреждения, а также назвал делом чести правоохранительных органов поиск террористов, которые, по мнению Путина, сейчас "залегли на дне канализации".

Путин начал мероприятие со слов соболезнования семьям погибших в результате взрывов в метро, а также со слов благодарности службам, "слаженно и профессионально" участвовавшим в спасательных работах. Что касается организаторов терактов, то глава правительства выразил уверенность, что - как бы они ни прятались - их скоро обязательно поймают.

- Мы знаем, в данном случае они залегли на дно, - сообщил Путин. - Но это уже дело чести правоохранительных органов - выковырять их с этого дна канализации на свет божий! Это будет сделано.

По мнению главы правительства, предотвратить повторение московской трагедии поможет совершенствование системы обеспечения антитеррористической безопасности.

- Наряду с усилением антитеррористической борьбы по линии специальных служб, правоохранительных органов мы обязаны, должны и будем думать над совершенствованием правовой базы, обеспечивающей безопасность наших граждан, над развитием системы видеонаблюдения; будем совершенствовать технические средства обнаружения взрывчатых веществ, систему спасения, оповещения граждан, - пояснил премьер.

Путин признал, что один из взорванных вагонов метро был оборудован видеонаблюдением, и это не смогло предотвратить теракт. Однако, подчеркнул премьер, системы видеонаблюдения не стоит считать бесполезными, поскольку они помогают правоохранительным органам выявлять пособников и организаторов преступлений.

Организация терактов, заметил Путин, - проблема не только России. Премьер напомнил собравшимся, в частности, о недавнем случае проникновения террориста из Нигерии на борт самолета, следовавшего рейсом Амстердам-Детройт.

- Конечно, объекты инфраструктуры по масштабам просто грандиозны, и иногда кажется, что это сложно и вообще невозможно обеспечивать безопасность на всей совокупности этих объектов, - предположил Путин, отметив, что у нас в стране общая протяженность только железнодорожных путей - более двухсот тысяч километров. - Думаю, для всех понятно: дело не в деньгах, не в ресурсах, которые мы готовы выделить на решение этих проблем, - дело в эффективности предлагаемых решений.

<http://www.izvestia.ru/news/360123>

Uttalelse 4 Putin

Владимир Путин: Терракты и в Москве, и в Дагестане - это преступление против России

Источник: ИА "ФК-НОВОСТИ"

Дата выпуска: 31.03.2010 18:32

МОСКВА, 31 марта. /"ФК-Новости"/. Председатель Правительства РФ Владимир Путин провел заседание Президиума Правительства Российской Федерации.

"Вам известно, наверняка, что совершено еще одно преступление, на этот раз в Дагестане. Еще один террористический акт. Есть жертвы. Я не исключаю, что действует одна и та же банда", - заявил Путин перед началом заседания. "Для нас не важно, в какой части страны совершаются преступления подобного рода, не важно, кто становится жертвами этого преступления, люди какой национальности либо какого вероисповедания. Мы исходим из того, что это преступление против России", - подчеркнул российский премьер.

Специальные службы работают, правоохранные органы задействованы. От нас с вами нужно сегодня до конца дня подготовить соответствующее распоряжение о помощи пострадавшим, семьям погибших, сказал Путин. "Прошу это сделать в тех же параметрах, которые были сформулированы в предыдущем нашем распоряжении по помощи семьям погибших и пострадавшим во время теракта в московском метро", - уточнил глава Правительства РФ.

Обращаясь к министру внутренних дел РФ Рашиду Нургалиеву, Путин заявил: "Нужно укреплять подразделения милиции в северокавказских республиках и Дагестане в том числе".

По слова Нургалиева, сегодня проведена видеоконференция с Дагестаном. В результате теракта в Кизляре погибло 7 сотрудников, в том числе начальник Кизлярского РОВД. Первое, на что обратили внимание, - это на оказание помощи семьям погибших. Такие указания даны.

"Главное управление направило сейчас группы наших сотрудников из Ростова для оказания помощи в раскрытии и расследовании преступления. И ситуационный центр, который создан у нас в таких кризисных ситуациях, по сути дела, сегодня мониторит всю ситуацию, связанную с аварийно-спасательными работами, оказанием помощи. В том числе, если понадобится, у нас готов и самолет для оказания перевозки тяжело пострадавших сюда, в Москву", - сообщил Нургалиев. -0-

31.03.2010 18:30

Uttalelse 1 Medvedev

Дмитрий Медведев провел в Кремле совещание по поводу терактов в метро

Источник: МОНИТОРИНГ ТЕЛЕРАДИОЭФИРА / Политика (ВПС)

Телеканал "1 Канал", НОВОСТИ, 29.03.2010, 15:00

Дата выпуска: 29.03.2010

Ведущий Юлия Панкратова.

ВЕДУЩИЙ: В связи с терактами в Московском метрополитене Дмитрий Медведев провел в Кремле специальное экстренное совещание. На нем президенту доложили всю последнюю информацию о произошедшем и мерах, которые предпринимаются для устранения последствий взрывов.

Дмитрий МЕДВЕДЕВ, президент РФ: Сегодня в Московском метро произошли террористические акты. Давайте прежде всего почтим память погибших. Теперь по сути происшедшего. Первый Александр Васильевич Бортников. Проинформируйте о хронологии событий и об основных версиях того, что произошло.

Александр БОРТНИКОВ, директор ФСБ РФ: Сегодня в 07:57 произошел первый взрыв на станции метро "Лубянка" и второй в 08:37 на станции метро "Парк Культуры". По предварительной взрывотехнической экспертизе, взрывчатое вещество, по нашей оценке, - это гексоген. В первом случае до 4 килограммов, во втором случае - от 1,5 до 2 килограммов, начиненных поражающими элементами в виде арматуры, нарубленных болтов. По нашей предварительной версии, эти террористические акты совершили террористические группировки, имеющие отношение к Северо-Кавказскому региону. Будем считать это основной версией, поскольку предварительно на месте совершения взрывов найдены фрагменты тел двух террористок-смертниц и, по первичной оценке, эти лица имеют отношение к местам проживания Северного Кавказа. На сегодняшний момент развернута работа федерального оперативного штаба, осуществляются необходимые следственно-оперативные действия. Возбуждены уголовные дела по 205-ой статье "Терроризм". Оперативный состав Федеральной службы безопасности и Министерства внутренних дел переведен на усиленный режим работы.

ВЕДУЩИЙ: О помощи, которую оказывают пострадавшим, и о ситуации в столичном метро Дмитрию Медведеву сообщили мэр Москвы Юрий Лужков и глава МЧС Сергей Шойгу.

Сергей ШОЙГУ, министр по чрезвычайным ситуациям РФ: Все

системы сработали достаточно оперативно. Все пострадавшие эвакуированы в 12 лечебных учреждений города Москвы. Задействованы были все необходимые силы по линии Министерства по чрезвычайным ситуациям - 342 человека и 100 единиц техники, 2 вертолета, которые также доставляли пострадавших в лечебные учреждения. В настоящий момент идет оценка их состояния. Московскими транспортниками были организованы маршруты автобусов - 130 автобусов, 60 - это на маршруте станции "Комсомольская" и станции "Спортивная" и второй маршрут - это "Парк Культуры" - "Спортивная" - "Комсомольская".

Юрий ЛУЖКОВ, мэр г. Москвы: Для восстановления движения метрополитена нам нужно, чтобы службы - это прокуратура, это следственные органы - как можно быстрее закончили свою часть работы, потому что без этого мы не можем отвезти эти вагоны, пострадавшие от взрыва. И нам нужно после того, как будет закончена работа следственных органов, всего час - и мы восстановим движение на Сокольнической линии метрополитена.

ВЕДУЩИЙ: На совещании президент потребовал усилить контроль за безопасностью. Глава МВД Рашид Нургалиев уже дал соответствующее распоряжение территориальным органам внутренних дел, особенно тех городов, где есть метро, а их в России 7. Генпрокуратура и Следственный комитет должны провести тщательное расследование произошедшего. Генпрокурор Юрий Чайка доложил, что по статье "Терроризм" возбуждены два уголовных дела, которые объединили в одно производство. Кабинету министров Дмитрий Медведев поручил оказать всю необходимую помощь семьям погибших и пострадавших. Также он заявил, что государственная линия по борьбе с терроризмом останется неизменной.

Дмитрий МЕДВЕДЕВ: Предотвращение таких терактов - это сложное дело, как и обеспечение безопасности на транспорте. Опыт последнего периода это показывает. Нужно существенно усилить то, что делается, посмотреть на эту проблему в государственном масштабе, а не только применительно к конкретному виду транспорта или конкретному населенному пункту, а в государственном масштабе. Очевидно, то, что предпринималось до этого времени, недостаточно.

Теперь по существу. Конечно, необходимо прежде всего сейчас помочь людям и оказать поддержку семьям погибших. Естественно, всем потерпевшим, тем, кто находится на излечении, оказать всю необходимую помощь как по линии субъектов Федерации, так и по линии правительства России.

Сегодня еще правительство по моему поручению проведет соответствующее совещание на эту тему, где более подробно обсудит все эти вопросы. Я поручаю правительству это сделать.

Теперь в отношении общей ситуации. Необходимо проявлять бдительность. Совершенно очевидно, что такого рода акции, к сожалению, они всегда хорошо планируются, рассчитаны на массовый поражающий эффект и стремятся к тому, чтобы вызвать дестабилизацию в стране и в обществе. Поэтому органам внутренних дел вместе с органами безопасности необходимо провести разъяснительную работу и

жестко контролировать ситуацию, не допуская нарушения прав граждан, но тем не менее жестко контролировать ситуацию, в случае необходимости вмешиваться и принимать оперативные решения по контролю. Такого рода практика есть и в мире, и у нас, к сожалению, мы с этим сталкиваемся уже не первый год. Поэтому здесь должен быть четкий алгоритм, что делать. Генеральная прокуратура и Следственный комитет необходимо продолжить сбор доказательств и провести тщательное расследование, естественно, не затрудняя движение в метрополитене. Как только будут завершены следственные действия, необходимо открыть движение, чтобы город не страдал. Соответственно, по тем версиям, которые выдвинуты, необходимо провести самое тщательное расследование. К сожалению, совершенно очевидно, что это продолжение террористической активности, и, видимо, вокруг этого и будет построена основная следственная версия. Держите на контроле и мне докладывайте.

И последнее, что я хотел бы сказать сейчас. Линия на подавление террора в нашей стране и борьба с терроризмом будет продолжена. Мы продолжим и операции против террористов без колебаний и до конца. Хотел бы, чтобы этим руководствовались все присутствующие здесь руководители правоохранительных органов и специальных служб. Без всяких колебаний, до конца.

Uttalelse 2 Medvedev

Дмитрий Медведев посетил место трагедии и возложил цветы памяти погибшим

Источник: МОНИТОРИНГ ТЕЛЕРАДИОЭФИРА / Политика (ВПС)
Телеканал "1 Канал", ВРЕМЯ, 29.03.2010, 21:00

Ведущая Екатерина Андреева.

ВЕДУЩИЙ: Эти кадры мы получили несколько минут назад. На станцию метро "Лубянка", где сегодня утром прогремел первый взрыв, приехал президент Дмитрий Медведев. Он спустился на платформу и возложил цветы к месту, где погибли люди. Выйдя из метро, глава государства еще раз заявил, что всех, кто организовал это преступление, настигнет возмездие.

Дмитрий МЕДВЕДЕВ, Президент РФ: Эти люди, их и людьми-то нормальными назвать нельзя, это просто звери. И безотносительно к тому, какими мотивами они руководствуются, то, что они делают, является преступлением по любому праву и исходя из любой морали. Знаете, у меня никаких сомнений нет, мы их найдем и всех уничтожим. Вот так, как мы уничтожили всех, кто организовал взрыв "Невского экспресса". Недавно всех уничтожили. Дотла. Но дело не в этом. Мы людей вернуть не можем, вот что самое страшное, самое

болезненное, самое тяжелое для каждого из нас. Поэтому наша задача действительно сейчас объяснить нашим гражданам, нашим москвичам, как себя вести в такой ситуации, а с другой стороны - предпринять все от нас зависящее, от федерального центра и от города, для того, чтобы создать современную систему оповещения и контроля за транспортом. Вот на это я собираюсь нацелить сегодня правительство, и в ближайшее время подпишу на эту тему указ - с тем, чтобы мы организовали эту работу по всей стране. Больше это терпеть нельзя. Вот здесь будем работать. Ну а что касается тех, кто пострадал, я уверен, что вы полностью им поможете, медицина московская сильная, и те, кто сейчас в больнице, они восстановятся. Мы на это будем надеяться. Будем молиться за это.

Uttalelse 3 Medvedev

Медведев: Нужно создать благоприятные условия жизни на Кавказе

МОСКВА, 30 марта. Росбалт, 30/03/2010, 16:08

Власти РФ должны создавать благоприятные условия для жизни на Кавказе, но и силовые методы наведения порядка будут продолжены. Об этом, как передает [ПРАЙМ-ТАСС](#), заявил сегодня президент России Дмитрий Медведев на встрече с председателем Совета по содействию развитию институтов гражданского общества и правам человека Эллой Памфиловой.

«Люди хотят нормальной человеческой жизни — не важно, где они живут: в центральной части России, на Кавказе или чаще где-то. Задачей федеральных властей вместе с властями Кавказского региона — эти условия создать», — подчеркнул он. «Только в этом случае те, кто стремятся по-другому устроить жизнь, не совершая преступлений, смогут приспособиться к нормальной современной жизни», — считает президент.

«Эта задача еще труднее, чем поиск и уничтожение террористов, уничтожение бандитского подполья. Мы с этим в последние годы научились справляться. Террористов мы уничтожали и будем уничтожать», — заявил Медведев.

«Гораздо сложнее создать правильные современные условия для образования ведения бизнеса, побороть клановость, которая сложилась на Кавказе за несколько веков и коррупцию». «С этим справиться гораздо труднее, но мы все равно будем этим заниматься, как и наведением порядка силовыми методами», — заверил Медведев.

Он добавил, что «это двуединая задача, но только решив ее, можно достичь прогресса, обеспечить развитие государства».

«Наша политика на Кавказе должна быть разумной, современной, должна вовлекать в различного рода процессы самых разных людей, помогая их социализации, не допуская террористических проявлений и разнузданной преступности и коррупции», — подчеркнул глава государства.

Напомним, два взрыва прогремели 29 марта утром на станциях «Лубянка» и «Парк культуры» (радиальная) Сокольнической линии. В результате терактов погибли 39 человек, в больницах столицы находятся 73 человека. Предполагается, что взрывы произвели две террористки-смертницы в момент, когда вагоны находились возле перрона станций. Оценки мощности взрыва разнятся от 0,3-0,4 кг до 3 кг в тротиловом эквиваленте.

По факту взрывов возбуждено два уголовных дела: по ст. 205 (террористический акт) и ч. 1 ст. 222 (незаконный оборот оружия, взрывчатых веществ и взрывных устройств) Уголовного кодекса РФ.

<http://www.rosbalt.ru/main/2010/03/30/724333.html>

Uttalelse 4 Medvedev

К бандитам без пощады

Президент ужесточает наказание за терроризм
автор не указан, среда, 31 марта 2010 07:58:00. Твой день.

Президент России Дмитрий Медведев выступил за совершенствование правосудия по террористическим статьям.

– Нужно уделить внимание и некоторым вопросам совершенствования законодательства, направленного на предупреждение терроризма, в том числе касающегося четкой работы различных ведомств, которые должны заниматься расследованием такого рода преступлений, – сказал президент.

Также, по мнению главы государства, нужно улучшить и судопроизводство.

– Есть резон еще раз вернуться к проблемам, связанным с отправлением правосудия по статье о терроризме и примыкающим преступлениям, поговорить о необходимости совершенствования такой практики, – сказал Дмитрий Медведев.

И в самом деле, взглянув в Уголовный кодекс, нельзя не удивиться необыкновенной гуманности законодательства в отношении вербовщиков террористов и шахидок.

Сейчас сам теракт, приведший к смерти людей, грозит преступникам 15 – 20 годами тюрьмы. А вербовщики и те, кто финансирует террористическую деятельность, могут получить всего лишь от 4 до 8 лет.

Опасность

По распоряжению президента в ближайшие месяцы будет внедрена система оповещения, аналогичная той, что существует в США и Израиле.

Она уже проработана в Национальном антитеррористическом комитете и ФСБ.

Предполагается, что информационные экраны, установленные в местах массового скопления людей, будут предупреждать россиян об опасности по пятибалльной шкале.

Красный – самый высокий уровень – будет объявлен, если появится информация о намерении террористов организовать взрыв в ближайшие дни. Узнав об этом, людей призовут проявлять особую бдительность. Ведь простые граждане – первая преграда на пути преступников.

Аналогичные системы оповещения уже действуют в США, Англии, Франции, Израиле, Индии и Японии.

По словам нашего источника, уже на днях Дмитрий Медведев заявит о запуске системы оповещения во всех регионах страны.

<http://www.tden.ru/articles/show/1084>

Крепкий орешек - 2

Наталия МЕЧЕТНАЯ ([Корреспондент](#), № 23, 26 июня -2 июля 2009)

За год президентства [Дмитрий Медведев](#) существенно изменил свой облик. Некогда угловатый скромник и интеллигент превращается в грубоватого и уверенного в себе мачо - по образу и подобию [Владимира Путина](#).

Российский премьер-министр Владимир Путин дарит президенту Дмитрию Медведеву Mercedes последней модели. Медведев благодарит и с восхищением осматривает презент. Открывает дверь и удивленно смотрит на Путина: "А где же руль, Владимир Владимирович?" - "В надежных руках", - отвечает Путин.

Этот популярный анекдот метко характеризует ситуацию на политической арене России. Медведев, с легкой руки Путина выигравший выборы, авторитетом похвастать не мог - чего только стоили обидные ярлыки от мировых СМИ типа "хромой утки", "первой леди Путина" и "технического президента".

Сейчас Медведева все еще сложно назвать самостоятельным политиком, да и общественное мнение все же больше благоволит к Путину. Однако год у руля - хотя бы и в чужих руках - даром не минул: за это время произошла заметная трансформация имиджа российского лидера. Недавно интеллигентный и относительно молодой человек, напоминающий аспиранта-отличника, теперь приобрел грозное и уверенное выражение лица.

"Нечего прятаться под столами", - отчитывает он нерадивых чиновников. "Процент исполнения высокий, а денег нет ни фига", - критикует задержку поступления средств исполнителями гособоронзаказа.

И хотя такие речи из уст профессорского сына и бывшего преподавателя права звучат более чем неожиданно, политологи считают, что ему ничего другого не остается, как продолжать традицию Путина.

"Он подражает Путину в чем может, он использует его лексику, - комментирует *Корреспонденту* трансформацию имиджа Медведева российский политолог Михаил Делягин. - Это объясняется тем, что имиджмейкеры общие. В свое время успешно создали образ Путину, и сейчас метод, который сработал, они применяют к Медведеву".

Используя путинский стиль общения, Медведев придал своей скромной личности недостающую яркость и лидерские черты. Его стали постоянно цитировать, что не замедлило сказаться на общественном внимании и рейтингах.

Согласно данным последних исследований Всероссийского центра изучения общественного мнения, 56% граждан доверяют Путину. Однако Медведев оказался

лидером по росту уровня доверия. "Значимая динамика отмечалась за прошедший год только у одного политика - Дмитрия Медведева", - в марте этого года заявил глава ВЦИОМ Валерий Федоров, обсуждая рост уровня доверия населения к политикам. По его словам, в январе 2008 года 34% опрошенных граждан называли Медведева политиком, которому они больше всего доверяют. Спустя год с небольшим их число увеличилось до 45%.

Сортирная традиция

Фразу Медведева о зарубежном экстремизме и "уродах всяких, которые приезжают для того, чтобы на нашей территории гадить" не процитировал разве что ленивый. Кроме того, иностранным журналистам наверняка пришлось немало покопаться в словарях, чтобы найти адекватный перевод "террористическому отребью", которое намерен продолжать уничтожать российский президент.

Сходство со знаменитым путинским "мочить в сортирах" налицо - в отношении террористов у лидеров страны складывается особая лексическая традиция.

Резко закрывает рты он и тем, кто делает пессимистичные прогнозы: "Когда отдельные товарищи говорят, что Россия 50 лет не выйдет из кризиса, - иди работай в другое место. Языки в этом смысле надо поумерить". Министр финансов Алексей Кудрин, отличившийся именно таким прогнозом, теперь, очевидно, будет высказываться поосторожнее.

"У Дмитрия Медведева нет никакого другого выхода, как использовать подобную лексику, если он хочет, чтобы рос его рейтинг, чтобы его воспринимали, как Владимира Путина, как своего, и чтобы его рейтинг был сопоставим с рейтингом Владимира Путина", - комментирует *Корреспонденту* ведущий политолог российского Центра политической конъюнктуры Павел Салин. Он напоминает, что основу такой традиции положил еще Виктор Черномырдин своими простонародными фразами.

Салин видит две причины трансформации имиджа Медведева: "Во-первых, на посту президента России не может быть такой мягкий либеральный человек. Должен быть человек более жесткий. Потому что Дмитрий Медведев президент всех россиян, а не только низких процентов либерально настроенной интеллигенции".

В свое время Путин, говоря о будущем преемнике, сказал: "Не для того я пахал столько лет, чтобы пришел слабый президент". На самом деле слабый президент даже при сильном премьер-министре дал бы лишний повод усомниться в политической стабильности страны, а подобного Путин допустить не может.

"А вторая причина (*трансформации имиджа Медведева*) - это кризис, и приходится вести себя с элитами более жестко", - продолжает Салин, подчеркивая, что без жесткой руки система просто пойдет вразнос.

В кризисе основную причину ужесточения риторики усматривает и Делягин: "Тут недавно подсчитали экономический спад первого квартала. Он, оказывается, не 9,5%, а 9,8%. Надо как-то реагировать". И здесь нужны хотя бы символические меры. "То есть

надуть щеки посильнее, выразить негодование и ударить кулаком по столу", - продолжает эксперт.

Манеры у Медведева действительно стали более суровыми. А в марте этого года он повторил знаменитый путинский полет на истребителе, тем самым демонстрируя, что не уступает своему предшественнику ни физической формой, ни смелостью, ни мачизмом.

Свое лицо

"Мы оба хорошие полицейские", - так, улыбаясь, Медведев определил свою роль и роль Путина в управлении государством в беседе с британскими журналистами.

Вместе с тем экономический спад может несколько сместить баланс. В качестве главы правительства Путин в начале года объявил о мерах борьбы с кризисом - часто непопулярных. Медведев, напротив, воспользовался ситуацией для улучшения своего имиджа и все чаще делает небольшие жесты открытости.

К примеру, для первого интервью российским печатным СМИ он выбрал оппозиционную Новую газету, в которой в свое время работала Анна Политковская. Свой выбор лидер страны объяснил тем, что хотел морально поддержать коллектив издания.

В пользу Медведева-либерала свидетельствует и то, что при его президентстве условно-досрочно освободили бывшего юриста ЮКОСа Светлану Бахмину, что некоторые СМИ охарактеризовали как антипутинский шаг. Именно с подачи Медведева лидер оппозиционного Союза правых сил Никита Белых был назначен на пост губернатора Кировской области.

В отличие от Путина, который в свое президентство не раз заявлял, что почти не пользуется мобильным телефоном и компьютером, Медведев успел прослыть как любитель IT. Он живо реагирует на посты блогеров ЖЖ и выступает за создание электронного правительства.

"Я вчера посмотрел ту переписку, которую ведут наши граждане по итогам моих видеообращений в рамках блогов, в форуме livejournal, - проявил осведомленность Медведев во время беседы с вице-премьером Сергеем Собяниным и министром связи и массовых коммуникаций Игорем Щеголевым. - Пишут: хорошо, что Вы за это взялись. В некоторых ведомствах очень хорошие сайты, удобно пользоваться, хорошая информация. Приводят в пример нашу налоговую службу. А некоторые - безобразные. Невозможно ничего понять. Сапоги всмятку. Приводят в пример Федеральную миграционную службу".

Поклонник хард-рока и хай-тека, а главное, не имеющий за плечами чекистского опыта, время от времени Медведев порождает у международного сообщества надежды на либерализацию России. Некоторые западные СМИ даже говорят о противостоянии Медведева и Путина как о признанном факте.

К примеру, недавно одна из крупнейших немецких газет, *Sueddeutsche Zeitung*, раскритиковав некоторые шаги Путина в отношении возможного вступления РФ в ВТО, пишет: "Остается надеяться, что в дело вмешается соперничающий с ним президент Дмитрий Медведев, который, по-видимому, собирается придерживаться курса в направлении Запада".

Однако российские политологи считают разговоры о соперничестве двух лидеров неуместными. "Тот, кто считает его либералом, очень сильно ошибается", - высказывает свое мнение Делягин и отмечает, что Медведев вряд ли пойдет на следующий, уже шестилетний президентский срок и не факт, что досидит до конца первого.

Да и народ по-прежнему больше симпатизирует Путину. Многим из поколения Медведева - людям между 25 и 40 - импонирует именно Путин, делится своими наблюдениями Салин. "Потому что люди, вступившие в социальную жизнь в России в 90-е годы, помнят хаос, который тогда творился. Они как бы оценивают то, что произошло при Владимире Путине. И стабилизация ассоциируется с Владимиром Путиным", - заключает эксперт.